

Maskulinitetskonstruksjon blant unge, palestinske menn på Vestbredden

Mari Larson Mass
UNIVERSITETET I OSLO
2014

Maskulinitetskonstruksjon blant unge, palestinske menn på Vestbredden

Mari Larson Mass

Masteroppgave i samfunnsgeografi
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

2014

© Mari Larson Mass

2014

Maskulinitetskonstruksjon blant unge, palestinske menn på Vestbredden

Mari Larson Mass

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne oppgaven studerer unge, palestinske menn på Vestbredden, med den overordnede problemstillingen: *hvordan konstrueres palestinsk maskulinitet?* Studien fokuserer på unge menn i tjueårene, en gruppe som ofte blir glemt i samfunnsforskningen. De er i en kritisk fase av livet, hvor valgene som tas vil ha konsekvenser for fremtiden. På samme tid er de i en overgangsperiode, hvor de verken blir ansett som barn eller voksne. Gjennom kvalitative intervjuer med unge menn (og kvinner), søker denne oppgaven å få innsikt i spenningen mellom kjønnsforventninger og unge menns levde liv.

Oppgaven vil belyse underproblemstillingen: *hva forventes av unge menn, og hvilke strategier bruker de for å møte disse forventningene i hverdagen?* Her vil forventninger til utdanning, arbeid og ekteskap trekkes frem som vesentlige aspekter. Det vil argumenteres for at mannsrollen i Palestina dreier seg rundt rollen som forsørger og beskytter av sine nærmeste, og at den sosiopolitiske situasjonen de siste tiårene har begrenset mulighetene for menn å ta disse rollene. Oppgaven vil deretter drøfte: *hvilke konsekvenser kan det få hvis unge menn ikke klarer å oppfylle de samfunnsmessige forventningene?* Studien trekker frem teoretiske tilnærminger som ser kjønn som en sosial konstruksjon, med spesielt fokus på teori om ”hegemonisk maskulinitet”, en idealisert forestilling om mannen som menn posisjonerer seg i forhold til. Mannens kjønnsrolle anses som ikke-permanent, og noe som konstant må bevises for omverdenen. Dermed står de overfor en konstant trussel om ”å falle ned i umannligheten” hvis de samfunnsmessige forventningene ikke oppfylles. Mange unge menn i Palestina virker å ha vansker med overgangen fra ung til voksen mann, og spesielt overgangene mellom utdanning, arbeid og ekteskap. Dette er et resultat av de strukturelle og politiske rammene i samfunnet, som er preget av høy arbeidsledighet, en svak økonomi og militær okkupasjon. I dette henseende vil studien trekke frem teori om ”waithood”, og argumentere for at problemer i disse overgangene forhindrer ungdom i å bli fullverdige medlemmer av samfunnet. Studien vil også diskutere hvorvidt maskulinitet er i krise blant unge menn på Vestbredden i dag, og hvordan dette kan analyseres både på individnivå og som et strukturelt problem. Her vil intervjuobjektene fortellinger trekkes frem, og studien vil argumentere for at en generell maskulinitetskrise ikke kan identifiseres, men at det heller kan være tendenser til kriser blant enkelte menn, eller grupper av menn.

Forord

Endelig er dagen her. Etter åtte år med studier; bachelor, enkeltemner, utveksling og nå masterstudiet, er jeg ferdig. I løpet av disse årene har lært, vokst, utforsket verden, blitt kjent med mange flotte mennesker, vært tidvis frustrert og andre ganger veldig glad. De to siste årene med studier har vært mer krevende og utfordrende enn mye annet jeg har gjort, men jeg klarte det.

Dette prosjektet hadde jeg ikke klart uten all den støtten som jeg har fått fra de rundt meg. Det er på sin plass å takke disse menneskene. Først og fremst må jeg takke de flotte menneskene i Palestina som har inspirert meg og hjulpet meg på veien. Takk til intervjuobjektene som lot meg få innsikt i deres liv, og takk til vennene mine på Vestbredden som stiller opp betingelseløst. (*My dear friends, thank you!*) Shukran ktir!

En stor takk til min veileder Kristian Stokke! Takk for at du har trodd på meg og prosjektet mitt når jeg ikke har gjort det. Takk for tilbakemeldingene dine og for de gode samtalene, og takk for at du er en veileder som holder kontordøra åpen for rådløse masterstudenter. Takk til Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi for støtte til feltarbeidet.

Uten de (lange) pausene med samfunnsgeografijengen hadde dette aldri gått. Takk for støtte og alle de ikke-faglige diskusjonene på pauserommet. En spesiell takk til Ellen for gjennomlesing og tilbakemeldinger underveis!

Takk til mamma og pappa og Gro for at dere alltid stiller opp og heier på meg. Takk til min familie som lar meg få pusterom og gir meg andre ting å tenke på. Takk til mine venner som er fantastiske, omsorgsfulle og støttende. Takk til Camilla, som har lest korrektur og latt seg engasjere av oppgaven. Marion, takk for at du overbeviste meg om at dette temaet var verdt å satse på. Mine venner, dere har gitt meg pågangsmot og tro på prosjektet. Dere trodde på meg når jeg tvilte, men dere hadde rett; jeg fikk det til!

Mari L. Mass, oktober 2014.

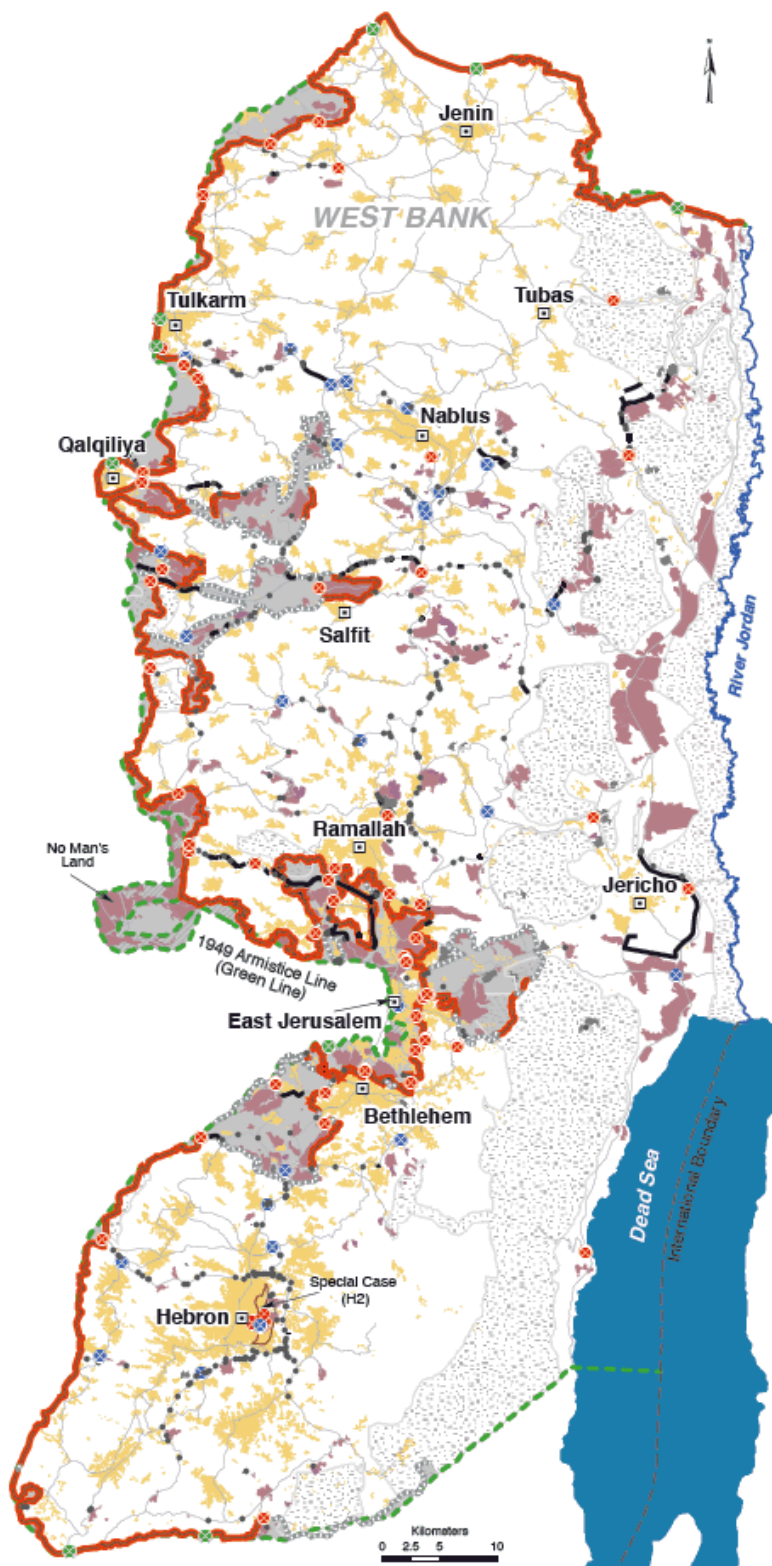
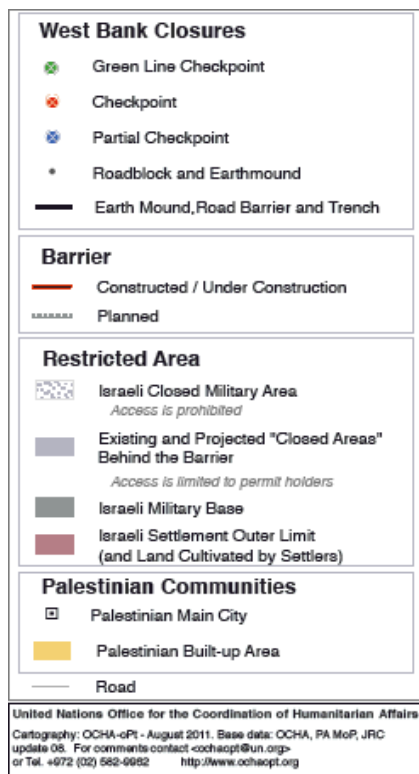
Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Hvorfor studere unge, palestinske menn?	1
1.2	Problemstillinger.....	3
1.3	Studieområde.....	4
1.3.1	Flyktninger/ikke-flyktninger	6
1.3.2	Forskerens bakgrunn.....	7
1.4	Oppgavens design	8
2	Teoretisk rammeverk.....	11
2.1	Ungdomsforskning.....	12
2.1.1	Hvorfor er studier av ungdom viktig?	12
2.1.2	Å vokse opp i konfliktområder	14
2.2	Hva er en mann?.....	15
2.2.1	Biologisk og sosialt kjønn.....	15
2.2.2	Hvordan forstå maskulinitet?.....	15
2.2.3	Kjønn som diskursiv effekt.....	17
2.2.4	Idealmannen- hegemonisk maskulinitet.....	18
2.2.5	Svakheter ved teorien om hegemonisk maskulinitet	20
2.2.6	Redselen for å falle - umannlighetsteori.....	21
2.2.7	Maskulinitetskriser	22
2.3	Maskulinitet, makt og endring i Midtøsten	23
2.3.1	Hegemonisk maskulinitet "Middle Eastern style"	25
2.4	Oppsummering	26
3	Forskningsmetode og metodevalg	27
3.1	Hva kjennetegner kvalitativ metode?.....	27
3.1.1	Intervju og observasjon som metodiske verktøy	29
3.2	Feltarbeidet	30
3.2.1	Refleksivitet	30
3.2.2	Intervjuguide	30
3.2.3	Kjennskap og tilgang til felt.....	31
3.2.4	Informant eller intervjuobjekt?.....	32
3.2.5	Utvalg av intervjuobjekter	32
3.2.6	Notater vs. lydbånd.....	35
3.3	Gjennomføring av intervjuene	36
3.3.1	Problemer under intervjuene.....	38
3.4	Etikk og forskers rolle.....	39
3.4.1	Posisjonalitet	39
3.5	Hovedprinsipper for etisk forskning	42
3.6	Vurdering av forskningens kvalitet.....	44
3.7	Forholdet mellom teori og datamateriale.....	45
4	Forventninger til unge, palestinske menn.....	47
4.1	Fra barn til voksen mann	47
4.2	Mannen som forsørger og beskytter	49
4.2.1	Kjønnsroller i hjemmet og økonomisk ansvar	51
4.2.2	Mannen som beskytter	54
4.3	Viktigheten av utdanning for palestinsk ungdom	55

4.4 Sjekkpunkter og closures	58
4.5 Inkludering i arbeidslivet	62
4.5.1 Tap av arbeidsplasser i Israel.....	64
4.6 "Just follow the line"- ekteskap og egen familie	66
4.6.1 "Weddings are very expensive"- økonomiske begrensninger	69
4.6.2 <i>Waithood</i> - utsettelse av ekteskap.....	71
4.6.3 Mulighetene for en alternativ livsstil.....	72
4.7 Politisk vold	73
4.7.1 Vestbredden og Øst-Jerusalem	74
4.7.2 Traume og mental helse	76
4.8 Oppsummering	79
5 Faren for ikke å strekke til som mann	81
5.1 Idealmannen i Palestina	81
5.1.1 Maskulinitetshierarki.....	83
5.2 Umannlighet- å mislykkes som mann	84
5.2.1 "The male breadwinning norm"	87
5.2.2 Ultramandighet.....	90
5.3 Maskulinitet i krise?	91
5.4 Hva nå? Håp og framtidsutsikter	94
5.4.1 Håp og realitet.....	96
5.5 Oppsummering	98
6 Konklusjon	101
6.1 Hva forventes av unge menn, og hvilke strategier bruker de for å møte disse forventningene i hverdagen?	102
6.2 Hvordan konstrueres palestinsk maskulinitet?	103
6.2.1 Forestillingen om idealmannen.....	104
6.3 Hvilke konsekvenser kan det få hvis unge menn ikke klarer å oppfylle de samfunnsmessige forventningene?	105
6.3.1 Er unge, palestinske menn i krise?.....	107
Litteraturliste	109
Vedlegg 1	113
Vedlegg 2	115
Vedlegg 3	117

Figurer

Figur 1: Vestbredden: Separasjonsmuren, sjekkpunkter og closures, 2011	XI
Figur 2: Sjekkpunkter og closures i området rundt Bethlehem, 2012	60
Figur 3: Fordelingen av A, B og C-områder på Vestbredden, 2012	61

Figur 1. Vestbredden: Separasjonsmuren, sjekkpunkter og *closures*, 2011¹

1 OCHA-oPt, http://ochaopt.org/documents/ocha_opt_MovementandAccess_FactSheet_September_2011.pdf, nedlastet 01.09.14.

Ordforklaringer og forkortelser

Closure	Fysiske mobilitetshindre for palestinere på Vestbredden. Inkluderer sjekkpunkter, midlertidige/"flyvende" sjekkpunkter, veiblokkeringer, vaktårn, jordhauger og grøfter, tunneler, avstengte landområder, segregerte veier (veier kun tillatt for israelere), og separasjonsmuren ² .
Intifada	Arabisk for "å riste av seg" eller "opprør". Først brukt på det folkelige palestinske opprøret mot det israelske militære i de okkuperte områdene på Vestbredden og Gazastripen 1987–93 (den første intifada), dernest om opprøret som brøt ut i 2000 (den andre intifada, eller al-Aqsa-intifadaen) ³ .
PA	Palestinian National Authority eller Palestinske Selvstyremyndigheter. Opprettet etter fredsforhandlingene mellom Israel og PLO (Palestine Liberation Organization) i 1994, for å styre over de palestinske områdene på Vestbredden og Gaza ⁴ .
Rujula	Arabisk for manndom og mannlighet.
Shabab	Arabisk for ungdom. Også brukt for ungdomsgjenger av gutter.
Sone A, B og C	Oppdeling av Vestbredden i 3 soner etter fredsforhandlingene i 1993, hvor sivil og militært ansvar er under palestinsk (A), israelsk (C), eller delt kontroll (B), (se figur 2).
Sumud	Arabisk for standhaftig eller urokkelig. Ofte brukt som begrep i motstandskampen for å vise tilhørighet til landet (Palestina).
Tawjihi	Eksamen etter ungdomsskolen.
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East. Opprettet etter den arabisk-israelske krig i 1948 ⁵ .

2 http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_west_bank_access_restrictions_dec_2012_geopdf_mobile.pdf, nedlastet 20.08.14.

3 <http://snl.no/intifada>, nedlastet 14.08.14.

4 <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/439781/Palestinian-Authority-PA>, nedlastet 14.08.14.

5 <http://www.unrwa.org>, nedlastet 23.09.14

1 Innledning

Formålet med denne oppgaven er å studere maskulinitetskonstruksjoner blant unge, palestinske menn på Vestbredden. Den vil se nærmere på hvordan unge menn oppfatter sin egen livsverden, hvilke forventninger de møter i hverdagen fra samfunnet rundt, og hvilke hindre og begrensninger de opplever i møte med disse forventningene. Gjennom dette er målet å få mer innsikt i spenningen mellom kjønnsforventninger og unge menns levde liv.

1.1 Hvorfor studere unge, palestinske menn?

I samfunnsforskningen i dag er det en trend hvor det fokuseres mer på barn og kvinner enn på menn. Få studier omhandler *unge* menn. Også innen geografien som fagdisiplin har feminismen til nå fått størst oppmerksomhet. Det lille av mannsforskningen som er gjort, har i all hovedsak dreid seg om menn i vestlige kulturer. Under arbeidet med denne oppgaven har jeg erfart at *palestinske* maskuliniteter og mannsroller også er understudert. At forskning først og fremst har fokusert på barn og voksne, har ført til at ungdom og unge voksne som sosial gruppe i stor grad har blitt ignorert. Av den eksisterende forskningen på ungdom og maskulinitet blant palestinere, har hovedtyngden et kvantitativt utgangspunkt. Jeg vil argumentere for at det er et behov for kvalitative studier av dette fenomenet, som kan sette lys på andre aspekter enn ved bruk av kvantitative tilnæringer. Ved å belyse situasjonen for unge menn vil jeg gjennom min kvalitative studie bidra til å utvide både samfunnsforskningen, samt den geografiske fagtradisjonen.

Denne studien legger vekt på situasjonen for palestinske menn i tjueårene. Dette er en avgjørende tid for ungdom, og fordi det i denne perioden av livet tas en rekke valg som vil ha konsekvenser for fremtiden, har jeg valgt å fokusere på menn mellom 20-30 år. Chatty (2010, s. 321) argumenterer for at denne demografiske gruppen (palestinsk ungdom) ”have come to be increasingly at risk”, fordi de er omgitt av konflikter i sin hverdag, og må finne strategier for å takle disse utfordringene på. I den samme perioden begynner samfunnet å forvente at ungdommer tar innover seg de normer og holdninger som råder, og utvikler seg i henhold til disse. Unge voksne kan ikke lenger oppføre seg som barn, men er heller ikke å regne som fullt voksne. I Palestina blir du som ung mann i midten av tjueårene ikke sett på som voksen dersom du ikke disponerer ditt eget hus og er gift. Unge menn forventes å ha en jobb som

tillater dem å spare penger til fremtidig giftermål, men samtidig er arbeidsledigheten stor blant unge i Midtøsten. Jeg vil trekke inn begrepet *waithood*, som forklares som ”a long phase which refers to the bewildering time that a large proportion of Middle Eastern youth spend waiting for a full state of adulthood” (Salehi-Isfahani & Dhillon 2008, s. 6). *Waithood*-fasen, som mange unge er fanget i, kan være en av forklaringene på hvorfor vi ser en sosial ekskludering av ungdom i Midtøsten. Mange unge (med og uten høyere utdanning) må vente i lang tid på sin første jobb, som igjen kan føre til utsettelse av ekteskap. I dagens situasjon, med et vanskelig jobbmarked og en rekke restriksjoner som begrenser palestinernes handlingsrom, har unge menn få andre valg enn å vente. Vente til de sikrer seg en god jobb, vente til de har spart nok penger til et bryllup, vente til de finner en partner og til de oppfyller de kriteriene som trengs for å bli voksen.

I denne oppgaven ønsker jeg å sette fokus på en gruppe av mennesker som ofte blir glemt og marginalisert i samfunnet. Mitt inntrykk er at unge palestinske menn blir utsatt for andre hindringer enn de andre samfunnsgruppene, blant annet i møte med en kontrollerende israelsk stat, militær- og sikkerhetspersonell. Jeg velger å forske på unge menn på grunn av gruppens store betydningen for økonomisk utvikling, forsørgerrolle og familiære forhold, den politiske situasjonen og den generelle samfunnsutviklingen i Palestina. I tillegg til dette er denne demografiske gruppen av betydning fordi Palestina kan regnes for å være et nokså maskulint samfunn, hvor forventningene rundt hva en mann *bør* være for å bli akseptert er høye. På samme tid er unge menns maskulinitet og muligheter for maskulin praksis begrenset på grunn av den politiske situasjonen som har rådet de siste 60 årene.

I media blir vi ofte presentert et stereotypisk bilde av den arabiske eller palestinske mannen. Han er autoritær, aggressiv, dominant, fanatisk og ikke redd for å bruke vold, både mot fienden, men også mot sine egne. Jeg mener at det er nødvendig å nyansere dette bildet. Etter et lengre opphold på Vestbredden mener jeg at det er på tide å sette fokus på det palestinske folks hverdags erfaringer, både deres negative opplevelser, men også de positive. Fordi menneskene på Vestbredden lever i et konfliktområde som er preget av lidelse og nød, synes jeg at det er viktig å sette fokus på, og gi stemme til en gruppe som hvis fortellinger sjelden når frem i nyhetsbildet. Dette er av Ragin & Amoroso (2011) definert som et av målene for samfunnsforskning.

Ulike maskuliniteter er knyttet til tid og rom, og derfor er konstruksjoner av palestinske maskuliniteter formet i en geografisk kontekst. De er et resultat av ulike sosiale, kulturelle, religiøse, historiske og politiske faktorer, som både har lagt føringer, men også begrensninger, for utviklingen av mannsrollen. Området er uten tvil av geografisk betydning fordi Vestbredden er et lite område med en stor befolkning, bosettinger, militær tilstedeværelse, sjekkpunkter og et innviklet veisystem som skiller israelske bosettere fra palestinske byer og landsbyer. Det geografiske handlingsrommet oppleves derfor som begrenset for unge palestinere. Selv om maskulinitetskonstruksjoner er geografisk betinget, er ikke fokuset i denne oppgaven på geografisk spredning og variasjoner (for eksempel forskjell by/land). Utgangspunktet for denne studien er hva det innebærer å være ung mann på Vestbredden, og hva som legges i begrepet palestinsk maskulinitet. Jeg vil undersøke hva som forventes av unge menn på veien inn i voksenlivet og hvilke problemer de møter. Med dette som bakteppe er mitt fokusområde hvordan menn selv opplever denne spenningen, og hvilke konsekvenser dette kan ha for unge menn.

1.2 Problemstillinger

I denne oppgaven ønsker jeg å studere hvordan det oppleves være en mann på Vestbredden. Den overordnede problemstillingen er derfor:

Hvordan konstrueres palestinsk maskulinitet?

I dette vil jeg se nærmere på hva en ung palestiner forventes være for å anses som maskulin mann i samfunnet. Her vil ulike aspekter av mannsrollen trekkes frem. Et spesielt fokus på rollene som forsørger og beskytter vil belyse ulike aspekter av det å være palestinsk mann. Palestinsk maskulinitet er konstruert gjennom ulike sosiale, kulturelle og politiske påvirkninger, som både muliggjør og begrenser maskulin praksis.

Videre vil jeg se nærmere på hvilke roller utdanning, arbeid og ekteskap spiller for konstruksjonen av mannlighet blant palestinske menn. Følgende underproblemstilling vil være nyttig for dette formålet:

Hva forventes av unge menn, og hvilke strategier bruker de for å møte disse forventningene i hverdagen?

Jeg ønsker å undersøke hvilke tanker og følelser mine intervjuobjekter har omkring sine egne livsvilkår og deres muligheter for handling innenfor gitte rammer. Under dette ligger hvilke alternativer unge menn har for maskulin praksis, og dermed også begrensninger i deres handlingsrom. Det vil være nyttig å belyse hvilke sosiale og kulturelle forventninger unge menn står overfor, og samtidig hvilken betydning den politiske situasjonen har for deres hverdag. Restriksjonene som følge av den israelske okkupasjonen hindrer individuelt handlingsrom, og derfor også muligheter for maskulin praksis.

Som en følge av den sosiopolitiske situasjonen på Vestbredden, kan unge menn ha vansker med å møte forventningene fra samfunnet. Den andre underproblemstillingen er derfor:

Hvilke konsekvenser kan det få hvis unge menn ikke klarer å oppfylle de samfunnsmessige forventningene?

Her vil jeg se nærmere på hvordan menn posisjonerer seg i forhold til en idealforestilling av mannen, og hvordan de forsøker å holde seg innenfor normene for hvordan være en mann på riktig måte. Jeg vil belyse hvordan rollene som forsørger og beskytter av sine nærmeste kan være meget begrensende for palestinske menn, og at de som følge av dette risikerer å bli ansett som mindre mandige. I dette henseende vil det være nyttig å diskutere hvorvidt vi i dag kan observere en maskulinitetskrise blant palestinske menn, eller om andre problemer kan identifiseres.

1.3 Studieområde

De palestinske områdene på Vestbredden har vært okkupert av Israel siden Seksdagerskrigen i 1967. Det første virkelige steget mot en egen palestinsk stat ble tatt i 1993 etter den 1. *intifada* (opprør). Årene frem til 2000 var en mellomperiode, hvor kontrollen over Vestbredden og Gaza gradvis skulle overlates til nyetablerte PA (Palestinske Selvstyremyndigheter) (Hasselknippe & Tveit 2007). Denne overgangen gikk ikke som avtalt, og den 2. *intifada* (også kalt al-Aqsa intifadaen) som startet i 2000 var preget av mye vold og konfrontasjoner mellom de to partene. I dag er situasjonen roligere på Vestbredden, men det er en konstant uvisshet om hva som vil skje i fremtiden. Selv om volden har avtatt, har israelsk sikkerhetspolitikk i det siste tiåret ført til bygging av en mur som fragmenterer palestinske byer og landsbyer, en rekke bosettinger, flere sjekkpunkter og arrestasjoner. Det er derfor fortsatt stor misnøye blant palestinere med den sosiale og politiske situasjonen de er

tvunget til å leve under, men misnøyen tar nokså sjelden en voldelig vending. Motstanden er mer passiv, og det kan virke som om folk har resignert og leter etter alternative måter å forbedre sine levekår enn gjennom aktiv motstandskamp.

Okkupasjonen har blitt fordømt i institusjoner som FNs Sikkerhetsråd en rekke ganger (eksempelvis Resolusjon 452, 1979⁶), men dette har ikke forhindre ytterligere annektering av landområder, bygging av bosettinger, og bygging av separasjonsmuren. Den israelske okkupasjonen har derfor ført til store politiske, økonomiske og sosiale omveltninger for det palestinske samfunnet. Deres hverdagsliv har i flere generasjoner vært preget av vold og konflikt, diskriminerende politiske praksiser og en konstant frykt for liv og helse. På grunn av soneinndelinger, sjekkpunkter, fysiske sperrer og militær tilstedeværelse av israelske soldater har folk liten bevegelsesfrihet mellom byer og landsbyer, og daglige aktiviteter blir stadig forhindre.

Tidligere var arbeidsmarkedet i Israel og de israelske bosettingene tilgjengelig for palestinske arbeidere, men i dag er disse mulighetene meget begrenset. Mitchell (2010) argumenterer for at tilgangen på arbeid i Israel var en viktig bidragsyter i å videreføre normen om mannen som familieforsørger. Etter at dette markedet ble innskrenket, og palestinsk økonomi ikke har vokst nevneverdig (og er i fullstendig avhengig av internasjonal bistand), har også familiedynamikken endret seg. Arbeidsledigheten i de palestinske områdene er meget høy, og de høyeste tallene finner vi blant unge menn. Et annet poeng er at høyere utdanning ikke nødvendigvis gjør det lettere å sikre seg en god jobb, eller en jobb i det hele tatt.

Ungdom som vokser opp i Palestina i dag har levd hele livet under konflikt og okkupasjon. Denne okkupasjonen er avgjørende for det meste av hva som foregår i hverdagslivet. Kort sagt kan det hevdes at okkupasjonen definerer hva, når og hvordan palestinere kan gjøre noe som helst av aktivitet (Sayre & Al-Botmeh 2009). Samtidig er det ikke kun politiske begrensninger unge palestinere står overfor. De kulturelle normene og forventningene kan virke lite fleksible, og kan resultere i at spesielt mange unge menn føler at de har feilet som menn.

⁶ [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/452\(1979\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/452(1979)), nedlastet 20.08.14.

Noe av litteraturen som trekkes frem i denne oppgaven omhandler palestinere i flere områder enn på Vestbredden (hovedsakelig Gaza, Jordan, Syria og Libanon). Jeg inkluderer disse studiene i oppgaven, men velger å legge mest vekt på levekårene for befolkningen på Vestbredden. Jeg vil bemerke at jeg bruker Palestina, Vestbredden og de Okkuperte Palestinske områdene (OPT) om hverandre. For det meste omhandler det befolkningen på Vestbredden, men enkelte ganger kan det inkludere palestinere i Gaza og Øst-Jerusalem. Selv om tall og statistikk kan være noe ulik mellom områdene, vil jeg anta at mange av opplevelsene og utfordringene deles mellom befolkningen på de ulike stedene. Jeg har i stor grad forsøkt å bruke de navnene på steder og begrepene mine intervjuobjekter selv bruker.

1.3.1 Flyktninger/ikke-flyktninger

I en analyse av muligheter og begrensninger for utdannings- og arbeidsmuligheter, samt andre livsvilkår for unge menn på Vestbredden, kan det være nyttig å være bevisst på eventuelle likheter og forskjeller mellom flyktninger og ikke-flyktninger. I 2008 var det 754 263 registrerte flyktninger på Vestbredden, det vil si 37 % av befolkningen. Flere enn halvparten av disse var under 25 år (Chatty 2010, s. 329). Selv om flyktingleirene på Vestbredden er mange, bor de fleste registrerte flyktninger utenfor disse leirene. Flyktingleirene på Vestbredden er preget av svært høy befolkningstetthet, dårlige sanitære forhold, få grøntområder og liten tilgang til sosial tjenesteyting. I tillegg er de kjennetegnet av høy arbeidsledighet, fattigdom og vold. Befolkningen som lever i leirene både sosialt, politisk og økonomisk diskriminert og marginalisert i samfunnet (Chatty 2010).

Al-Qudsi (2000) gjorde en sammenlikning av flyktninger (i leirer) og ikke-flyktninger på Vestbredden med tanke på inkludering i utdanningssystemet og arbeidsliv. Palestinske flyktninger har ulik tilgang på sosial tjenesteyting sammenliknet med ikke-flyktninger. Mens palestinere utenfor leirene hovedsakelig går på offentlige eller private skoler, er flyktingene i stor grad innrullert i FN (UNRWA) sine skoler. Al-Qudsi (2000, s. 80) gir ikke et lyst bilde av situasjonen for flyktingene, "refugees living in camps may be at a disadvantage relative to other Palestinians and may experience higher unemployment rates, living in dilapidated housing structures and have poor access to quality transportation and utility networks". Så om palestinere generelt lever et hardt liv, er de palestinske flyktingene nok de som lever under de tøffeste kårene.

1.3.2 Forskerens bakgrunn

Jeg har tidligere tilbrakt åtte måneder i de palestinske områdene på Vestbredden. Der jobbet jeg for en organisasjon, og sammen med de lokalt ansatte arbeidet jeg med sosiale tilbud for lokalbefolkningen. Under oppholdet fikk jeg oppleve de hverdagslige utfordringene til palestinerne. Som folk har de en krevende fortid og lever i en situasjon som utfordrer deres historie, identitet og samhold. Jeg endte derfor med stor sympati for palestineres sak. Inspirasjonen for temaet i oppgaven er et resultat av samtaler med både menn og kvinner på Vestbredden. Det viste seg tydelig at også unge menn kan slite med sin hverdag. De har mange forventninger knyttet til seg, og tilsynelatende begrensede muligheter til å oppnå disse. Min studie dreier seg derfor i hovedsak om menns opplevelse av sitt eget liv og hvordan de manøvrerer sin mannsrolle i møte med forventningene som er satt. Jeg ser ikke på mitt prosjekt som et politisk bidrag, men en måte å få nyansert bildet av ”den palestinske mannen”. I vestlige land blir vi ofte presentert med et bilde av aggressive og voldelige palestinere, men i møte med palestinere på Vestbredden forsto jeg tidlig at dette ikke var karakteristikker som beskriver alle menn.

Jeg vil i stor grad forsøke å styre unna en større politisk debatt, men å overse den politiske konteksten vil være umulig. Jeg støtter meg til Taraki (2006, s. xii) som hevder at følgende gjelder i all forskning og studier av Palestina, ”the political reality must be the basic backdrop against which we examine the routines of life and the small dramas of daily life”.

Okkupasjonen føles nærmest altomfattende for palestinere på Vestbredden, og den vil derfor få en plass i denne oppgaven.

Selv om jeg forsøker å forholde meg kritisk til både litteratur og mitt eget datamateriale, er det ikke til å komme bort fra at jeg har tatt et standpunkt. Jeg vil samtidig hevde at i møte med Israel/Palestina- ”konflikten” er noe annet umulig. Å anerkjenne det palestinske folk, kalle området for Palestina, definere det som en israelsk okkupasjon⁷, er *alle* standpunkter. Jeg mener at det er på sin plass, og at jeg har grunnlag for å skrive det jeg gjør. Når jeg i løpet av denne oppgaven viser til statistikk, historier og forskning som er gjort på unge menneskers møte med politisk vold, vil ikke dette bety at jeg ser helt vekk fra at Israel har blitt preget av denne mangeårige og blodige konflikten. Også den israelske befolkningen har tidvis levd under vanskelige forhold, lidd tap og opplevd konflikten på nært hold. Jeg vil likevel ikke

⁷ <http://www.ochaopt.org>, lastet ned 20.08.14.

legge noe særlig vekt på dette i analysen. Det som kommer frem i denne oppgaven er mine tolkninger ut fra mitt eget datamateriale.

1.4 Oppgavens design

Det påfølgende kapittelet vil være et teorikapittel, og vil belyse teorier som vil vise seg nyttige for analysen. Her legges det først vekt på overgangen mellom barn og voksen. Det er knyttet forventninger til hva som kreves for å fullføre denne overgangen, og dermed kan denne perioden strekke seg over lang tid. Arnetts (2001, 2007) teori om *emerging adulthood* vil trekkes frem som en egnet tilnærming. Denne livsfasen er preget av å være i en mellomtilstand, hvor individer fortsatt ikke regnes som fullverdige voksne.

I teorien om maskulinitetskonstruksjon legger jeg vekt på den sosiale konstruksjonen av mannen. Mannlighet og maskulinitet er derfor ikke et naturlig fenomen, men konstruert gjennom sosial interaksjon og oppnås gjennom de ressursene som er tilgjengelige for unge menn. Denne teoridelen tar utgangspunkt i Connells teori om *hegemonisk maskulinitet*, og hvordan menn posisjonerer seg med tanke på forestillingen om *idealmannen*. Deretter vil teorien om *umannlighet* belyses (Lorentzen 2006). Denne teorien legger vekt på det usikre momentet i mannens rolle, og at menn må bevise sin mannlighet for omverdenen. Hvis de ikke klarer dette, risikerer de å ”falle ned i umannligheten”. Teorien fremhever hvordan mannens kjønnsrolle ikke kommer naturlig, og at kvinner ikke opplever dette på samme måte. Avslutningsvis vil forskning og teoribygging om arabiske maskuliniteter formidles, og hvordan bruk av vestlige teorimodeller kan vise seg vanskelig å anvende i andre kulturer.

Kapittel 3 er metodekapittelet. Her vil det redegjøres for metodevalg under masteroppgaveprosessen. Mitt datamateriale hentes fra mitt enkeltcasestudium av unge menn i Palestina, og baseres på (dybde)intervjuer med unge menn og kvinner i alderen 20-30 år. Jeg vil diskutere hvordan ulike metodevalg kan ha påvirket mine datafunn. I tillegg vil det gjøres rede for hvordan innsamlingen av dataene ble foretatt, og hvordan det senere har blitt bearbeidet og tolket. Forskers rolle og forskningsetikk blir også grundig gjennomgått. Ved bruk av eget datamateriale, i tillegg til litteratur fra ulike fagdisipliner, søker jeg å gi et bilde av hvordan unge menn selv opplever sin egen livsverden, deres utfordringer og møtet med voksenlivet. Jeg vil gjennom hele oppgaven ta i bruk empirinære begreper. Dette for å kunne

bruke de begrepene mine egne intervjuobjekter bruker i forklaringen av eget liv. Likevel vil jeg både trekke på, samt støtte meg til teori i tolkningen av mitt eget datamateriale.

I kapittel 4 og 5 vil jeg analysere hvordan maskulinitet konstrueres i Palestina, og hvilke forventninger og begrensninger unge, palestinske menn møter i sin hverdag. I tillegg vil jeg diskutere hva som kan være konsekvensene for menn som ikke oppfyller de samfunnsmessige kravene. Jeg vil trekke frem hvordan maskulinitet konstrueres gjennom rollene som forsørger og beskytter. Gjennom mitt datamateriale, samt supplerende litteratur vil jeg gjøre rede for hvordan utdanning, arbeidsmarked og ekteskap er viktige faktorer på veien til å bli voksen *mann*. Jeg vil også belyse hvilke konsekvenser okkupasjon og politisk vold har spesielt for unge menn. Min argumentasjon er at unge palestinere posisjonerer seg i forhold til forestillingen om en ideal maskulinitet, og at de dermed risikerer å bli ansett som umannlige ved ikke å oppfylle de samfunnsmessige kravene. Til tross for den sosiopolitiske situasjonen på Vestbredden, er normen som tilsier at mannen må være hovedforsørger fortsatt gjeldende. I lys av dette vil jeg diskutere hvorvidt maskuliniteten er i krise blant unge palestinere. Avslutningsvis trekkes det frem hvilke håp og framtidsutsikter intervjuobjektene har, og hvilke muligheter de har til å påvirke egen fremtid. I konklusjonskapittelet vil jeg oppsummere analysen og deretter konkludere og gi svar på problemstillingene. Her vil jeg argumentere for at de sosiale konstruksjonene av manndom og maskulinitet ikke blir utfordret av mine intervjuobjekter. Til tross for at unge menn ikke nødvendigvis er enige med de fastsatte kjønnsrollene i det palestinske samfunn, forholder de seg likevel til disse rollene. Normen om mannen som hovedforsørger er dominerende, og forestillingen om en palestinsk idealmann er tilstede. Intervjuobjektene virker å forholde seg til disse konstruksjonene, og gir i liten grad uttrykk for at deres maskulinitet er i krise.

2 Teoretisk rammeverk

Innledningsvis i kapittelet vil jeg belyse teori som omhandler veien fra å være barn til å bli voksen. Jeg vil søke å besvare hva som skal til for å regnes som et voksent menneske, og hvordan ungdomstiden legger føringer for videre utvikling. Her legges spesiell vekt på Arnetts teori om *emerging adulthood*, som er et mellomstadium mellom ung og voksen. Innenfor denne teorien har Arnett identifisert en rekke karakteristikk som må oppfylles før ungdom kan tre inn i de voksnes rekker. Jeg vil videre se nærmere på hvilken effekt det å vokse opp i konfliktområder kan ha for barn og unges utvikling.

I den neste delen vil jeg belyse teorier som dreier seg om menns kjønnsroller og maskulinitet. Manns- og maskulinitetsstudier har variert gjennom årene, og forskning har fokusert på ulike aspekter. Jeg vil trekke frem enkelte tilnærminger som vil være nyttige for min analyse senere i oppgaven. Jeg velger ikke å lage et klart skille mellom begrepene maskulinitet, mannlighet og manndom. I kjønnsforskningen har det blitt lagt stor vekt på kvinnens utfordringer, og "while women's roles are being re-examined fruitfully and necessarily in this literature, masculinity, though equally problematic, still suffers from the "taken for granted" syndrome" (Gilmore 1990, s. 1-2). I dagens samfunn er det mange menn som sliter med sin mannsrolle, men de kan ofte bli glemt. For å forklare hvilke problemer menn opplever i møte med samfunnet, er det nødvendig å studere hvilke kulturelle og sosiale normer som ligger til grunn for hva som blir forventet av menn. Kahn (2009) forklarer kulturelle normer som hvordan samfunnet forventer at individer skal tenke, handle, føle og reagere. Med andre ord, hva som regnes som "normalt".

Det er ulike tilnærminger til studier av kjønn og kjønnsroller. Jeg vil i dette kapittelet trekke frem teorier som vektlegger den sosiale konstruksjonen av kjønn. Det betyr at mennesker konstruerer oppfatninger av hva det vil si å være mann eller kvinne. Maskulinitet vil ut fra dette ikke være noe man *er*, men det er noe man *gjør*. Innen den sosialkonstruktivistiske forståelsen av kjønn kan Connells teori om hegemonisk maskulinitet, samt kjønn som diskursiv effekt, være nyttige tilnærminger. I tillegg vil jeg belyse umannlighetsteori, som legger vekt på hvordan menn konstant må bevise for omverdenen at deres mandighet. Jeg vil avslutningsvis trekke frem forskning og teoretisering av "den arabiske mannen", og hvordan bruk av vestlige kjønnsteorier kan være problematisk i studier av menn i Midtøsten.

2.1 Ungdomsforskning

I løpet av den første delen av livet går individer gjennom flere faser før de når voksen alder. Hvilke navn bør gis til disse fasene? Dette har vært kilde til debatt innen ungdomsforskning, og det er ingen stor enighet. Mens vi i det norske språk kan skille mellom ungdom, tenåringer og unge voksne, har det engelske språk et stort antall faguttrykk som det strides om. Her handler det om youth, adolescence, late adolescence, young adulthood, transition to adulthood og emerging adulthood (Arnett 2007). Jeg vil ikke gå inn i en lengre diskusjon om hvorvidt bruken av et begrep er bedre enn de andre. Det viktigste i denne teksten er å vise hvilke utfordringer denne gruppen av unge mennesker møter på veien mot voksenlivet, og dermed hvorfor de er viktige studieobjekter.

Spørsmål som er relevante er: hva skal til for at et individ blir ansett som voksen i samfunnet? Er giftermål og etablering av egen familie nødvendig? Blir man inkludert i de voksnes fellesskap når man har fullført utdanning og er i fast arbeid? Er uavhengighet fra sin familie avgjørende, eller er det andre elementer som er viktigere? Det kan virke som om det er forskjeller mellom kulturer, men også innad i en kultur, om hvilke karakteristikk som må oppfylles før individer regnes for å være voksen (Arnett 2001).

2.1.1 Hvorfor er studier av ungdom viktig?

Ungdomstiden og tidlig voksen alder er en kritisk periode for psykologisk, fysiologisk og kognitiv utvikling (Giacaman, Shannon, Saab, Arya & Boyce 2007b). Tiden mellom puberteten og voksen alder er en viktig tid fordi den er preget av "significant transitions and transformation in the self, as both internally experienced and externally mediated in a particular cultural context" (Hammack 2006, s. 324). Det er i denne perioden av livet unge mennesker begynner å ta individuelle valg med tanke på hva de ønsker for eget liv og fremtid. Likevel regnes de for å være i en mellomfase mellom barn og voksen, og denne perioden er preget av både muligheter og begrensninger for individets handlingsrom. Samfunnet begynner i større grad i ungdomstiden å forvente at unge mennesker tar innover seg og handler etter de gjeldende normer, verdier og tradisjoner. De normative endringene fra å være ungdom til å bli voksen kan oppleves veldig forskjellig, og det kan derfor være vanskelig å manøvrere seg rundt og finne ut hvilken vei som er riktig for seg.

Erikson var en av de aller første til å studere ungdom og identitet, og er den som har gjort

mest forskning på dette feltet. Gjennom sine studier viste han hvordan ungdoms utvikling av sin egen personlige identitet er den viktigste psykososiale oppgaven i ungdomstiden (Hammack 2006). Identitetsdannelsen i denne fasen er ulik fra tidligere, fordi ungdom er mer bevisst på sin egen identitet. I tillegg til refleksjon over egen identitet, er ungdom også i stand til å reflektere over *andre* mulige identiteter. Det handler om å danne sin unike identitet, som ”involves a process of separation with the result that the individual is able to see her/himself as a unique person, consistent both in time and space. This constitutes a necessary condition for an integration into the adult world” (Adamson & Lyxell 1996, s. 570). For å oppnå status som voksen er dannelsen av egen personlig identitet helt nødvendig. Denne identiteten konstrueres gjennom sosial praksis og innebærer en gjensidig kontrakt mellom samfunnet og individet (Hammack 2006). Samtidig kan det argumenteres for at utformingen av sin personlige identitet kan medføre en ’identitetskrise’ for ungdom, ”because it is the life-course moment in which an individual begins to incorporate childhood identifications into an understanding of self that is compatible with the norms of a particular society” (Hammack 2006, s. 325).

Teorien om ”*emerging adulthood*” ble lansert på slutten av 1990-tallet, og har blitt mye brukt innen studier av ungdom og unge voksne i vestlige kulturer (Arnett 2001). Teorien kom som en respons til tidligere teorier som hevdet at voksen alder umiddelbart tok over etter ungdomstiden. For Arnett (2007) er veien til voksenlivet mye lenger enn som så, og definerer derfor fasen av *emerging adulthood* til å starte i slutten av tenårene og vare til slutten av tjuårene. Denne fasen er preget av utforskning av egen identitet, ustabilitet, fokuset på seg selv, en følelse av å være midt mellom ung og voksen, og en tid for muligheter. Arnett argumenterer for at perioden er karakterisert av ikke lenger å være barn eller ungdom, men fortsatt ikke helt voksen. Selv om denne teorien hovedsakelig blir brukt for å beskrive unge voksne i industrialiserte land, kan den fortsatt ha relevans i andre kulturer. Mange unge i slutten av tenårene og i tjuårene kan ha de samme opplevelsene av ikke å være ”helt voksne” i både egne og andres øyne.

Selv om Arnett (2001) sin forskning i all hovedsak har dreid seg om studier av unge voksne i USA, har han også trukket frem karakteristikker ved andre kulturer. I mange kulturer er giftermål ansett som den viktigste overgangsriten til voksenlivet. Arnett betegner disse som tradisjonelle kulturer. Selv om andre elementer også kan være nødvendig, legges det vekt på den sosiale rollen som ekteskap spiller. For unge mennesker handler det derfor om å utvikle

egenskaper som gjør dem forberedt til ekteskapet, hvor kvinner og menn har ulike roller. Mens kvinner må vise at de kan ta vare på barn og ha ansvaret for husholdet, må menn utvikle kapasiteten til å sørge for og beskytte sin fremtidige familie. Arnett (2001) argumenterer for at unge menn og kvinner må vise at de innehar disse egenskapene før de anses som klare for voksenlivet. Med et kvantitativt utgangspunkt studerte Arnett unge voksne i USA og undersøkte hvorvidt 'role transitions', som fullføring av utdanning, komme seg inn på arbeidsmarkedet og å gå inn i foreldrerollen, var viktige elementer for å bli ansett som voksen. I følge hans studie var ikke disse elementene viktige for ungdommen. Med andre ord, det var ikke det de selv så som nødvendig for å bli voksne. I stedet la studieobjektene vekt på hvordan folk må ta ansvar for seg selv, ta egne avgjørelser og være økonomisk uavhengige. Studien har i senere tid blitt gjennomført andre steder enn USA, med ganske like funn. Denne type forskning har begrenset seg (for det meste) til vestlige kulturer. Det kan likevel være nærliggende å tenke at vi kan finne like karakteristikk og funn i andre kulturer, selv om vektleggingen kan være noe annerledes. Ut fra dette kan det hevdes at i enhver kultur er det visse egenskaper og karakteristikk som kreves av ungdom for at de skal anses som voksne. Hva disse innebærer kan variere fra person til person, og mellom kulturer.

2.1.2 Å vokse opp i konfliktområder

De strukturelle forholdene som omgir unge mennesker er med på å forme dem. Politiske konflikter kan ha stor sosial og ideologisk innvirkning på menneskers livserfaring. Samtidig kan det å leve under konflikt eller vanskelige forhold forstyrre den normale utviklingen, og ha stor påvirkning på hvordan individer ser sin egen fremtid (Giacaman m.fl. 2007b; Hammack 2006). Forskning på barn som vokser opp i konfliktområder preget av politisk vold, har vist at de "mister sin barndom" og at de "vokser opp for fort". Dette kan videre føre til negative psykologiske konsekvenser for barn og unge (Qouta & Odeh 2005, s. 75).

Hvis unge mennesker på daglig basis opplever at deres liv er i fare, at familiemedlemmer forsvinner, at hjemmet ikke er en trygg base eller at arbeidsmarkedet er så presset at familien strever med å klare seg økonomisk, kan det virke negativt på deres utvikling. Når ungdom blir utsatt for traumatiske opplevelser og møter med vold med jevnlig mellomrom, og når de lever i en hverdag preget av usikkerhet og en oppløsning av sosiale strukturer, er det naturlig å tenke seg at dette vil kunne prege deres fysiske, emosjonelle og sosiale utvikling. Hvor stor den psykologiske effekten er på barn og unge, kan derimot variere (Giacaman m.fl. 2007b).

I denne oppgaven har jeg fokusert på unge menn og veien deres til voksenlivet. Jeg har til nå forklart hvorfor studier av ungdom er viktig, fordi de i denne delen av livet begynner å ta valg som vil prege deres fremtid. I tillegg er dette tiden for identitetsutvikling hvor ungdom forventes å tilpasse seg samfunnets normer og verdier. I den neste delen av kapittelet vil jeg se nærmere på hvilke kjønns spesifikke forventninger unge menn møter i overgangen fra ung til voksen.

2.2 Hva er en mann?

”The road to manhood is a hard one”

Ian Buruma, Behind the mask

2.2.1 Biologisk og sosialt kjønn

Innenfor kjønnsforskning finnes det ulike tilnærminger til hva et kjønn er og hvordan det oppstår. I denne oppgaven velger jeg å skille mellom det som kalles biologisk og sosialt kjønn, og jeg vil i analysen hovedsakelig fokusere på det sosiale kjønn og konstruerte kjønnsroller. Det biologiske kjønn er medfødt, mens det sosiale kjønn (og medfølgende kjønnsroller) er sosialt konstruert. Gjennom kulturelle og sosiale praksiser blir menn og kvinner formet til å ”være deres kjønn”. Altså, en mann eller kvinne er ikke noe man er, men det er noe man gjør eller blir (Siraj 2010). Disse kjønnsrollene og kjønnsidealene kan være meget forskjellige i ulike deler av verden. Likevel fungerer de som retningslinjer for hva individer må være for å kunne ta rollen som en ”verdige” mann eller kvinne. En kjønnsrolle kan forklares som hva en kultur forventer at et individs oppførsel, tanker og følelser bør være (Gilmore 1990; Kahn 2009), og en studie av maskulinitet kan dreie seg om i hvilken grad den mannlige kjønnsrollen utfylles av menn.

2.2.2 Hvordan forstå maskulinitet?

En spesifikk maskulinitet er en konstruksjon i en gitt historisk og kulturell kontekst. Den er til en viss grad geografisk betinget, og må derfor sees i sammenheng med sted og rom. Maskulinitet kan sies å variere mellom kulturer, over tid i samme kultur, gjennom et menneskes livstid og innad i en kultur på samme tid. Det er et fenomen som konstant er i endring, både fordi samfunnet som helhet alltid er i en endringsprosess, men også fordi de gjeldende maskuliniteter stadig blir bestridt og utfordret (Reeser 2010).

I antropologien har Inhorn (2012, s. 6) identifisert fire oppfatninger av maskulinitet: (1) som det menn tenker og gjør; (2) som det menn tenker og gjør for å være menn; (3) som noe som gjør enkelte menn mer mandige enn andre, og (4) som det kvinner *ikke* er. En annen definisjon er maskulinitet som "the complex cognitive, behavioral, emotional, expressive, psychosocial and sociocultural experience of identifying with being male" (Kahn 2009, s. 2).

Maskulinitet viser derfor til en rekke karakteristikker som knyttes til det å være mann, som blant annet innebærer styrke og mot, og som konstant må stadfestes, rettferdiggjøres og forsvares (Gilmore 1990; Siraj 2010). I sitt antropologiske verk "Manhood in the making" (1990) studerer Gilmore menn og maskuliniteter i ulike deler av verden. Selv om forskjellene mellom kulturene kan være store, identifiserer Gilmore samtidig enkelte fellestrekk mellom mennene i samfunnene. Blant annet blir det påpekt at tre aspekter er nødvendige for å bli ansett som en god mann, som er å få barn (gjøre en kvinne gravid), beskytte familien fra fare, og evne til å forsørge slekt og venner. Det kan være nyttig å ha i bakhodet at Gilmore senere har møtt kritikk for å være for positivistisk i sin studie, gjennom sitt forsøk på å generalisere over ulike kulturer (Connell 2005). Selv om det kan tenkes at det finnes et universelt forbilde for manndom, er motargumentene sterke for at vi aldri kan snakke om en maskulinitet som omfatter alle verdens menn (og kvinner). Det eksisterer heller et flertall ulike maskuliniteter på alle steder i verden, hvor noen kan være mer knyttet til autoritet og sosial makt enn andre (Connell & Messerschmidt 2005; Gilmore 1990; Lorentzen 2006).

Ofte diskuteres maskulinitet med tanke på i hvilken grad menn dominerer kvinner og andre menn. I min analyse vil jeg ikke legge nevneverdig vekt på dette aspektet. For mitt studie er opplevelsen av, og identifiseringen med det å være mann det sentrale. Kun å fokusere på maktaspektet og hvilken autoritet menn har over andre, virker for Gilmore å være for ensidig. I sin forskning forventet han at menn skulle være mest opptatt av seg selv og egne behov, men fant i stedet at "real" men are those who give more than they take: they serve others" (Gilmore 1990, s. 229). Fokuset på hvordan menn ofte har hovedansvaret for å besørge andre er diskutert i annen litteratur. Flere studier viser at konseptet om "breadwinning" er sterkt knyttet til den maskuline identitet (Siraj 2010; Warren 2007). Hva som menes med "breadwinning" og hvordan begrepet skal brukes kan virke noe uklart. En tolkning av begrepet er den som har hovedansvaret for å sørge for familien økonomisk. Samtidig kan det argumenteres for at menn, på grunn av strukturelle forhold, har vanskeligheter med å ha den

samme forsørgende rollen som tidligere. Derfor knyttes også konseptet ”breadwinning” til debatten omkring maskulinitet i krise. Her argumenteres det at fordi rollen som forsørger kan være avgjørende for mannens identitet, kan eksempelvis arbeidsledighet gjøre at han føler seg mindre som mann. Studier har også vist at en mann under press og med færre ressurser tilgjengelig, vil legge enda større vekt på det maskuline ideal (Gilmore 1990). Jo vanskeligere livet er, jo viktigere er det å være *mann*.

Lorentzen (2006) argumenterer for at maskulinitet må brukes som et analytisk begrep for å forstå menns praksiser, og hvordan menn posisjonerer seg innenfor kjønnete systemer. Det dreier seg om institusjonelle praksiser og kulturelle former heller enn individets spesifikke identitet eller psykologiske disposisjon. Lorentzen skriver videre, ”selv om vi i dagligtalen bruker maskulinitetsbegrepet som et identitetsbegrep, er det viktig å holde en analytisk avstand til en slik forståelse, ellers risikerer man å stadfeste kjønnsstereotyper mer enn å problematisere dem” (2006, s. 128). For å unngå dette kan vi heller benytte begrepet ’menn’ heller enn ’maskuliniteter’ i studier av menns liv, handlinger og følelser. I denne oppgaven vil jeg søke å gjøre begge deler, fordi menns egne opplevelser, tanker og erfaringer med det å være mann er av betydning for mitt studium, i tillegg til hvordan maskulinitet konstrueres.

2.2.3 Kjønn som diskursiv effekt

En tilnærming til studiet av kjønn er gjennom språket. Jeg vil argumentere for at mannsrollen og maskulinitet aldri kan skilles fra hvordan vi bruker språket, og at kjønn produseres gjennom diskursive praksiser. ”I diskursiv tilnærming er det måten vi forstår hvordan det biologiske og det sosiale kjønn produseres på innenfor ulike makt- og kunnskapsregimer, som står i sentrum”, forklarer Mortensen m.fl. (2008, s. 19-20). Maskuliniteter er derfor ikke nødvendigvis stabile eller uforanderlige i kulturen, fordi måten vi bruker språket alltid er i endring. Fordi maskulinitet ofte knyttes til makt og sosial dominans, er det naturlig å tenke seg at dette fører til motstand. Dette kan være fra grupper utenfor den maskuline normen, men også være maktkamp innenfor de diskursive konstruksjonene (Reeser 2010).

Reeser (2010, s. 29) argumenterer for at språket viktig når kjønn studeres,

because language defines the reality that we experience and because we cannot experience without using language. We understand masculinity through the ways in which it is talked about, and, as a result, the ways in which language functions are

important to the study of masculinity because they influence how we perceive masculinity.

Vi mener at en mann innehar maskuline egenskaper fordi vi har definert, gjennom språket, hva disse egenskapene skal være. Det er også gjennom språket vi forstår og tolker ulike maskuliniteter. Måten vi bruker språket konstruerer hva maskulinitet betyr, som igjen har følger for de som identifiserer seg med å være mann (Kahn 2009). Gjennom språket kommuniseres det kanskje at en mann skal være fryktløs og autoritær, hjelpsom og villig til å ofre seg, en god forsørger og ektemann, og mer aggressiv enn kvinner. Dette vil derfor medføre at de menn som vil være maskuline og få sosial aksept som mann, er nødt til å være disse tingene. Hvis ikke kan han risikere å bli ansett som lite maskulin, eller kanskje feminin.

2.2.4 Idealmannen- hegemonisk maskulinitet

En av de mest brukte teoriene i mannsstudier er R.W. Connells teori om *hegemonisk maskulinitet* som ble lansert på 1980-tallet. Denne teorien legger mer vekt på sosiale strukturer og menns strategier innenfor disse enn tidligere teorier (Edwards 2006). Lorentzen (2006) argumenterer for at lanseringen av denne teorien åpnet for å se mannlig praksis i lys av strukturelle forhold som familien, staten, utdanning og arbeid. Connell tar i bruk Gramscis hegemonibegrep, som forklares som ”a social mechanism through which various groups develop the ”will to conform” with a leading group’s way of being, thereby facilitating class-based domination” (Inhorn 2012, s. 41). Jeg vil argumentere for at Connells teori omhandler flere aspekter. På en side forklarer den hvilke sosiale praksiser som opprettholder mannens privilegier og dominans over kvinner i patriarkalske samfunn. På en annen side kan hegemonisk maskulinitet ses som en idealisert definisjon av hva det betyr å være mann. I mitt prosjekt har jeg kun i liten grad studert forholdet mellom menn og kvinner. Derfor vil jeg i hovedsak støtte meg til den siste delen av teorien, og i hvilken grad menn posisjonerer seg med tanke på idealbildet av det å være mann.

I ethvert samfunn vil det finnes flere mannlighetsformer, men kun et mindre antall mannsideal som flestparten støtter opp om (Karolak, Guta & Alexander 2014; Walle 2004). Menn og kvinner i samfunnet har forestillinger om hvordan man skal være maskulin på en *riktig* måte, og vil sørge for at menn følger disse normative praksisene. Det handler derfor om hvordan menn posisjonerer seg i forhold til dette idealet, i hvilken grad menn jobber for eller mot disse forventede praksisene, og om de er med på å opprettholde tingenes

tilstand. Maskulinitet er derfor en måte menn posisjonerer seg gjennom diskursive praksiser (Connell & Messerschmidt 2005; Kahn 2009; Walle 2004). I følge denne teorien er ikke maskulinitet noe som eksisterer i individet av seg selv, men heller noe som kommer frem i sosiale handlinger. Hegemonisk maskulinitet er historisk og foranderlig, og vil derfor endre seg i tid og rom (Lorentzen 2006).

Connell identifiserte fire typer maskuliniteter, som står i et relasjonelt og dynamisk forhold til hverandre; hegemonisk, underordnet, marginalisert og medvirkende. Den hegemoniske maskuliniteten er i en overordnet posisjon og legitimerer sin stilling ved blant annet å underordne andre maskuliniteter (Lorentzen 2006). Menn og kvinner i samfunnet følger dette idealet og sørger for at menn oppfører seg som ”real men”, selv om dette ikke nødvendigvis er til deres egen fordel (Kahn 2009). De andre typer av maskuliniteter som Connell identifiserte er også med på å underbygge og opprettholde de dominante, maskuline normene. En underordnet maskulinitet forklares som den som blir dominert av den hegemoniske maskuliniteten. Som eksempel trekkes homofile menn i vestlige land frem (Lorentzen 2006). En medvirkende maskulinitet kan forklares på flere måter. Kahn (2009) hevder at denne typen opprettholder idealbildet av mannen og de medfølgende normene på grunn av et ønske om selv å bli med i denne gruppa, selv om han (hun) innser at det er lite sannsynlig at vil skje. Derimot skriver Lorentzen (2006, s. 127) at medvirkende betyr at mange menn ”definerer seg inn under en slags normativ og akseptert form for maskulinitet uten at de har aspirasjoner til eller mulighet for å innta en hegemonisk posisjon”.

Om vi ser på hegemonisk maskulinitet fra Weber sine øyne, kan den sies å være en idealtipe som gjelder over alle kulturer, og som har noen generelle trender (eksempelvis tilgang til ressurser og mannlig styrke). Det er likevel viktig å merke seg at de aller fleste menn aldri vil være i stand til å oppnå en hegemonisk maskulinitet, men at det fortsetter å være et ideal (Frosh, Phoenix & Pattman 2002; Inhorn 2012). Å fokusere på hvordan kjønns hierarkier danner relasjoner mellom menn kan være nyttig i studier av maskuliniteter. Det er en konkurranse mellom menn innen maskuliniteter, og menn er avhengig av tilgang til en rekke ressurser for å oppnå en hegemonisk stilling. Dette skaper ulikhet mellom menn i et samfunn. Menn uten maskulin makt vil aldri oppnå en hegemonisk maskulinitet, noe som kan føre til ”stress for those unable to achieve normative expectations” (Inhorn 2012, s. 43).

2.2.5 Svakheter ved teorien om hegemonisk maskulinitet

Connells teori har i senere tid møtt kritikk, og blant annet Lorentzen (2006) skriver at de definerte kategoriene av menn kan virke for statiske og universelle. Når vi allerede har ferdiglagde kategorier vil vi prøve å plassere alle menn innenfor disse, selv om det ikke nødvendigvis passer. Samtidig argumenteres det for at denne teorien ser maskuliniteter som rasjonelle, og dermed overser de kroppslige og emosjonelle aspektene (Lorentzen 2006). Selv om Connells teori kan vise seg å være nyttig for å analysere og sammenlikne menns sosiale posisjoner og roller i en gitt setting, kan den være lite anvendbar hvis vi ønsker å studere hvordan menns maskulinitet er i endring gjennom livet (Inhorn 2012). Som en respons til denne kritikken skriver Connell & Messerschmidt selv (2005, s. 838) at denne modellen ikke nødvendigvis ”correspond closely to the lives of any actual men”. Likevel argumenteres det for at teorien er nyttig fordi den belyser maskuliniteter som sosiale konstruksjoner, og i tillegg viser de utbredte idealene og forventningene om hva en mann *bør* være. Det kan dermed være nyttig å fokusere på hvordan menn relaterer seg til de ulike maskulinitetene, og hvilke diskursive posisjoner de velger. Connell & Messerschmidt (2005) argumenterer for at menn oftest velger å posisjonere seg slik at de ikke føler maktesløshet eller usikkerhet rundt egen maskulinitet.

En annen kritikk til denne modellen er at den er svak i videreutviklingen i forståelsen av hvordan menn og kvinner *gjør* et kjønn, altså kjønnets ”performance” (Edwards 2006). Tidligere studier la vekt på hvordan kjønn er performativt eller en form for nødvendig gjøren (Solbrække & Aarseth 2006). På grunnlag av sitt biologiske kjønn sosialiseres individer inn i en bestemt kjønnsrolle. Gjennom å betrakte kjønn som ”performance”, studeres det hvordan kvinner eller menn må følge en rekke kulturelle påbud for å bli anerkjent som sitt kjønn. Hvis en mann ønsker sosial aksept må han følge de sosiale normene i sin hverdagslige praksis. Samtidig blir disse normene konstant bekreftet, utfordret og reforhandlet av individene i samfunnet. Denne tilnærmingen kan derfor være med på å forklare hvordan folk legitimerer og opprettholder de hierarkiske kjønnsrelasjonene mellom dem.

Avslutningsvis vil jeg argumentere for at teorien om hegemonisk maskulinitet kan være nyttig som et rammeverk for forskning av menn og maskuliniteter, og hvordan menn posisjonerer seg i forhold til et idealbilde av mannen. Teorien er likevel svak når det kommer til å studere hvordan menn gjennom individuelle praksiser jobber for og mot de dominerende

maskuline idealene. Selv om hegemonisk maskulinitet er et fenomen som eksisterer, vil jeg støtte meg til argumentasjonen om at det er et normativt ideal heller enn en fremstilling av menns levde liv (Kahn 2009; Karolak, Guta & Alexander 2014).

2.2.6 Redselen for å falle - umannlighetsteori

Umannlighetsstudier har vokst frem i nordiske land som et alternativ til eksisterende teorier, og skiller seg fra annen kjønnsforskning. Blant annet Lorentzen (2006) argumenterer for at denne tilnærmingen har et fortrinn til eksempelvis teorien om hegemonisk maskulinitet. Mens Connells teori har møtt kritikk for å være for statisk og universell, hevder Lorentzen at umannlighetsforskning tar innover seg det dynamiske og relasjonelle i menns maskuliniteter. I tillegg synliggjør den ”forholdet mellom det normative og de normaliserende prosessene og ekskluderingsprosessene som støtter visse former for mannlig praksis eller emosjonalitet ut” (Lorentzen 2006, s. 129).

Å få sosial aksept som mann handler om å følge sosiale og kulturelle normer for maskulin praksis. Flere studier av umannlighet viser hvordan en mann konstant må bevise for omverdenen at han er maskulin, og det betyr at han aldri kan være helt sikker på sin egen grad av mannlighet (Lorentzen 2006). Manndom er ”not a natural condition that comes about spontaneously through biological maturation but rather is a precarious or artificial state that boys must win against powerful odds”, skriver Gilmore (1990, s. 11). I motsetning til kvinner, som opplever overgangen fra jente til kvinne som en mer fysisk og biologisk endring, må gutter gjennom en rekke ”social milestones” før han blir en mann (Vandello, Bosson, Cohen, Burnaford & Weaver 2008).

Ut fra dette virker det å være en forskjell mellom kvinner og menn med tanke på en stabil kjønnsidentitet. Ei kvinne som ikke møter de kravene som samfunnet har satt, kan bli sett på som ei ”dårlig” kvinne, men hun vil aldri miste sin *status* som kvinne. På den andre siden vil menn som ikke oppfyller sosiale forventninger risikere at deres status som mann blir stilt spørsmål ved. En mann må bevise sine maskuline egenskaper overfor andre menn og kvinner. Mange menn opplever at det er andre menn som er de største kritikerne, og at trussel mot deres maskulinitet er større fra andre menn enn fra kvinner (Vandello m.fl. 2008). Ved å studere hvordan menns maskulinitet er usikker, argumenterer Vandello m.fl. at vi kan forklare hvilke strukturer som legger føringer for hvordan menn handler i ulike settinger.

At fokuset ved en studie er de problematiske aspektene ved å være mann, betyr ikke at det nødvendigvis er vanskeligere å være mann enn kvinne i dagens samfunn. Formålet med denne tilnærmingen er heller å belyse hvordan menn, sammenliknet med kvinner, er mer avhengig av å bevise at de er ”gode menn” for å få sosial aksept. Ved ikke å være ”mann nok” vil menn konstant stå overfor trussel om å ”falle ned i umannligheten” (Lorentzen 2006, s. 129). Forskning på umannlighet eller avmaskulinisering fokuserer derfor på det usikre aspektet av mannens identitet. Her legges det vekt på at manndom kan være vanskelig å oppnå, og samtidig lett bli borte igjen. Samtidig kommenterer Ekenstam (2006) at umannlighet ikke trenger å være utelukkende negativ. Den virker negativ når menn ønsker, men ikke klarer å bevise sin mannlighet for omverdenen, og dermed faller utenfor. På samme tid kan den virke positiv, fordi enkelte menn selv ønsker å distansere seg fra den etablerte, patriarkalske mannligheten.

2.2.7 Maskulinitetskriser

En god del litteratur som omhandler menn og mannlighet diskuterer hvorvidt maskuliniteten er i krise (Edwards 2006; Kahn 2009; Siraj 2010). En maskulinitetskrise kan være et resultat av at menn opplever at deres subjektive erfaringer ikke står i samsvar med hva som forventes av dem sosialt og kulturelt (Reeser 2010). Det meste av forskning på maskulinitet i krise har studert menn i vestlige kulturer. Det betyr likevel ikke at denne forskningen og teorien som har blitt utarbeidet ikke kan ha relevans for menn i andre områder av verden.

Hovedpoengene som trekkes frem i studier av maskulinitetskriser (eksempelvis Edwards 2006) er at dette er et resultat av menns tap av posisjon i familien og samfunnet. Ofte legges det vekt på at nedgangen i manuelt arbeid, vanskeligere arbeidsmarked, mindre grad av utdanning og kvinner i arbeidslivet, har ført til at menn ikke lenger er den tøffe og stolte hovedforsørgeren han en gang var. Som et resultat argumenteres det for at menn har mistet sin makt og autoritet i samfunnet.

I en psykososial tilnærming til denne problematikken ses maskulinitet og eventuelle kriser som et resultat av samhandlingen mellom individet og dets erfaringer og møte med normene i samfunnet. Det kan være store forskjeller mellom hva samfunnet forventer av en mann- hva han *bør* være, og hva han faktisk *er*. På grunn av at mange menn aldri vil oppfylle de kravene som samfunnet (og de selv) har satt, kan det føre til et avvik i kjønnsrollen (Kahn 2009).

Fordi de internaliserer og tar på seg skylden for deres problemer, vil mange derfor føle seg usikre på egen mannlighet og oppleve et tap av verdighet. Dette til tross for at samfunnet kan ha satt nærmest uoppnåelige forventninger som få menn vil klare å oppfylle.

Ut fra en sosialkonstruktivistisk tilnærming legges det mindre vekt på mannens tanker og følelser, men mer på de samfunnsmessige strukturene som ligger til grunn for denne krisen. Her forklares maskulinitetskrisen med at menn er i ferd med å miste de privilegiene de har hatt i den patriarkalske samfunnsstrukturen. Samtidig fører de samme strukturene til at menn møter høye forventninger og har en rekke ansvarsområder. Fordi menn, bevisst eller ubevisst, fortsatt holder fast ved de kjønnsrollene som er knyttet til en patriarkalsk samfunnsstruktur, vil mange ende opp med å føle seg maktesløse, usikre og fremmedgjorte (Edwards 2006; Kahn 2009). Hvis samfunnet ikke jobber for å endre disse strukturene (og holdningene til de fastsatte kjønnsrollene), kan en potensiell konsekvens være at maskulinitetskrisen blir større. Ut fra dette kan det argumenteres for at årsaken til krisen er den patriarkalske strukturen, som menn både drar nytte av og til tider lider under.

Selv om flere hevder at vi i dag opplever en maskulinitetskrise på ulike steder, er det samtidig liten enighet om hva som er årsaken til eller løsningen på denne krisen (Kahn 2009).

Begrepet maskulinitetskrise virker uklar, og bruken av det noe overdrevet. Det er fordi de områdene som i dag blir trukket frem som svært problematiske for menn, ikke nødvendigvis er nye problemer. I stedet for at vi snakker om en universell maskulinitetskrise, argumenterer Edwards (2006) for at vi heller bør snakke om hva som kan være tendenser mot kriser for enkelte menn. Diskusjon omkring dette vil jeg gå nærmere inn på i analysen.

2.3 Maskulinitet, makt og endring i Midtøsten

Selv om fremveksten av maskulinitetsforskning har vært stor siden 1980-tallet, har studiene i all hovedsak dreid seg om vestlige maskuliniteter. Inhorn (2012) og Siraj (2014)

kommenterer at etnografier og studier av maskulinitet i Midtøsten nærmest er ikke-eksisterende. Selv om teorier kan fremstilles som generelle og nærmest universelle, er det viktig å tenke på hvorvidt bruk av teori kan være fruktbar i en gitt setting, lokalitet, eller i studier av ulike grupper. I litteraturen studeres det som regel vestlige menn og deres livsformer, og konseptene og tematikken som tas i bruk er ikke nødvendigvis anvendbar når vi ønsker å studere menn i andre deler av verden.

Inhorn (2012) har i sitt verk "The new Arab man" studert menn og maskulinitet i Midtøsten. Gjennom intervjuer med menn og kvinner fokuserer Inhorn på hvordan fertilitetsproblemer påvirker ekteskap og kjønnsidentitet. Inhorn argumenterer for at maskulinitet i Midtøsten defineres ut fra patriarkalsk samfunnsstruktur, hvor kvinner og menn ofte har klart definerte roller. Patriarkatet karakteriseres som maktrelasjonen menn har over kvinner og andre menn. Denne relasjonen læres gjennom sosialiseringen som foregår i familiene, hvor mannen får sin autoritet gjennom rollen som far. Maktforholdet mellom menn og kvinner blir samtidig manifestert i samhandlinger i andre settinger utenfor familien, og legitimeres av en innebygd ideologi om mannlig overlegenhet i relasjon til kvinner. På samme tid er patriarkatet og mannsdominansen institusjonalisert i samfunnet, gjennom politiske, økonomiske og religiøse lover og praksiser (Inhorn 2012). Som Kahn (2009, s. 25) forklarer, "in short, men become the center of attention through cultural institutions that are dominated by men advocating for men's perspectives". Politiske, kulturelle og sosiale institusjoner både skaper og forsterker de forventningene som kvinner og menn må oppfylle.

Selv om patriarkatet fortsatt står sterkt i Midtøsten, kan det sies å være i endring. Menn stiller spørsmål ved de tradisjonelle mannsrollene, og den gamle formen for manndom (*rujula*) kritiseres av mange yngre menn for å være "gammeldags". Inhorn (2012) argumenterer for at menns forståelse av egen mannlighet er i endring i de arabiske samfunnene fordi yngre menn danner seg forestillinger om eget liv som er annerledes fra foreldregenerasjonen. I tillegg legger unge menn vekt på deres generasjons modernitet og fokus på kultur og utdanning, sammenliknet med de foregående generasjonene. "New Arab Men are rejecting the assumptions of their Arab forefathers, including patriarchy, patrilineality, patrilocality and polygyny", hevder Inhorn (2012, s. 302).

På grunnlag av dette argumenterer Inhorn (2012) for at selv om patriarkatet eksisterer, burde forskning kanskje fokusere på andre aspekter ved manndom og maskulinitet i Midtøsten, og særlig fokus på hvordan det er i endring. Hvis kjønnsroller og familiedynamikk er sosialt konstruert, må de samtidig påvirkes av samfunnsmessige endringer. Inhorn hevder at nye maskuliniteter er i innmarsj i landene i Midtøsten. Manndom og maskulinitet er alltid dynamisk og i endring, og "men enact manhood in different ways from moment to moment, as they move through the different social contexts that form their daily lives" (Inhorn 2012, s. 31). Inhorn ønsker derfor med sin forskning å utforske og utfordre de stereotypene som eksisterer av arabiske menn, og se nærmere på hvordan de selv opplever sin egen mannlighet

(eller mangel på den). I min analyse vil jeg legge større vekt på den sosiale konstruksjonen maskulinitet blant palestinske menn, og hvordan de posisjonerer seg med tanke på dette. Jeg vil ikke knytte analysen opp mot den patriarkalske familiestrukturen og hvilke maktrelasjoner dette skaper mellom kjønnene.

2.3.1 Hegemonisk maskulinitet ”Middle Eastern style”

Inhorn (2012) argumenterer for at all forskning på menn og maskulinitet bør ta utgangspunkt i Connells teori, og har i sine studier belyst hegemonisk maskulinitet ”Middle Eastern style”. Inhorn tar utgangspunkt i velkjente stereotypier (ofte med opphav i vestlige land), som beskriver en arabisk mann som en familiepatriark. En typisk mann lærer å dominere sin mor og sine søstre gjennom sosialisering fra barndommen av. Likevel er han underordnet sin far og andre menn når det kommer til makt over familien. Full patriarkalsk kontroll får han når han blir voksen, gifter seg, og etablerer sin egen familie. Det er nødvendig for han (og ekteskapet) at han får sønner, fordi de er de eneste som kan føre slektslinjen videre. En arabisk mann har stor makt og autoritet, og er hovedbeskytter av familiens ære (Inhorn 2012).

Gilmore (1990) studerte menn i Middelhavsområdet. Hans funn viste også at menn er sterkt knyttet til opprettholdelsen av familiens ære. Det medfører at mannen må være en leder, ofre seg for familien og bidra til husholdet. Ære handler om å være *god til å være mann*, uansett hva det koster. Andre egenskaper som er knyttet til å være en god mann er å vise mot og fryktløshet, og beskytte sin familie og sikre dem økonomisk. Mannens dominerende rolle innebærer derfor en god del ansvar (Karolak, Guta & Alexander 2014). Å være maskulin handler om demonstrere sin mandighet foran andre.

Det virker som Inhorn kobler hegemonisk maskulinitet med et stereotypisk bilde av en arabisk mann. Fordi menn fra dette området av verden ofte blir fremstilt meget negativt (eksempelvis i media), erkjenner Inhorn at hun gradvis blir mer og mer ukomfortabel med konseptet hegemonisk maskulinitet i hennes studier av manndom i Midtøsten. Å plassere menn i ferdiglagde båser av kategorier vil ikke tillate å se de nyansene som eksisterer. Ved å argumentere for at menn er i en konstant endringsprosess og under stadig tilpasning etter forholdene, kan teorien om hegemonisk maskulinitet virke for statisk. Det er i denne konteksten at Inhorn introduserer begrepet ”emergent masculinities”. Dette forklares som følger, ”whereas hegemony emphasizes the dominant and ideal, emergent highlights the

novel and transformative” (Inhorn 2012, s. 60). Fordi verdier og holdninger, praksiser og relasjoner til stadighet er i endring, kan studier benytte ”emergent masculinities” til å undersøke hvordan manndom endrer seg samtidig. I analysen vil jeg diskutere situasjonen for unge, palestinske menn i lys av teorien om hegemonisk maskulinitet. I tillegg vil andre tilnærminger trekkes frem for å belyse mitt case.

2.4 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gjort rede for det teoretiske rammeverket som jeg vil trekke på i analysen. Gjennom å vise til eksisterende ungdomsforskning, har jeg demonstrert hvorfor denne perioden av livet er en kritisk tid. Jeg har lagt vekt på Arnett sin teori om *emerging adulthood*, som forklares som en mellomfase mellom barneårene og voksen alder. Her havner unge mennesker midt i mellom, uten en klart definert status. Det er ikke før en rekke karakteristikk er oppfylt at unge kvinner og menn godtas som voksne av samfunnet.

Jeg har videre trukket frem teorier som belyser hvordan maskulinitet konstrueres, og hvordan man skal være mann på riktig måte. Maskulinitet og mansroller er ikke naturlige, men konstruert i det sosiale rom. Gjennom språket definerer vi hva som ligger i en kjønnsrolle, og dermed hva (unge) menn må strekke seg etter for å bli akseptert som mann. Jeg har trukket frem Connells teori om hegemonisk maskulinitet, eller en idealisert mansform, som menn posisjonerer og forholder seg til. Videre har jeg forklart umannlighetsteori, som legger vekt på hvordan menn står overfor en konstant bevisbyrde om å vise seg mannlige nok. Hvis de ikke klarer å oppfylle dette, argumenterer blant annet Lorentzen (2006) at de risikerer å ”falle ned i umannligheten”. Menns sosiale kjønn er dermed høyst usikker, og må kontinuerlig bevises for de rundt. Jeg har også belyst diskusjonen omkring maskulinitetskriser, og hvordan enkelte hevder at menns kjønnsrolle er i krise som en følge av sosiale og strukturelle endringer i verden. Avslutningsvis har jeg trukket inn teori om menn og maskuliniteter i Midtøsten, hvor den typiske arabiske mannen fremstilles som en tradisjonell patriark. Jeg har identifisert en rekke kriterier som forventes av arabiske menn før de anses som gode menn, hvor blant annet ekteskap, arbeid og etablering av familie er viktige milepæler.

3 Forskningsmetode og metodevalg

I dette kapitlet vil jeg belyse ulike aspekter ved masterprosessen, og spesielt vektlagt blir mine opplevelser under feltarbeidet. I kapitlet viser jeg en refleksiv holdning til valg som har blitt tatt underveis, i den hensikt å øke troverdigheten for min studie. Det er metodiske utfordringer knyttet til kvalitativ forskning, og dette vil jeg også trekke frem. Blant annet knyttes dette til forskerens posisjonaltet og rolle, og hvordan samspillet mellom forsker og studieobjekter påvirker dataene man får i felt. Jeg vil avslutningsvis trekke frem etiske prinsipper i samfunnsforskning og hvordan mine valg underveis har bidratt til å styrke kvaliteten ved forskningsprosjektet.

I masterprosjektet står studenten overfor en rekke valg som vil ha konsekvenser for både prosessen og for det ferdig resultatet. Valg av forskningsmetode er et av disse, og det er oppgavens problemstilling som bør styrer hvilken metode som tas i bruk. Derfor er det viktig å definere hvilke data en er ute etter og hva som er formålet med prosjektet. I min studie ønsket jeg å få mer innsikt i unge, palestinske menns livsverden. Jeg ville ta tak i deres egne historier og erfaringer, samt tanker og følelser knyttet til deres eget liv. På grunnlag av dette valgte jeg å gjennomføre et kvalitativt forskningsopplegg. For å besvare mine problemstillinger var det nødvendig å opprette direkte kontakt med studieobjektene, og dermed få de fylldige historiene og den dype kunnskapen om deres levde liv. Ved bruk av intervju og observasjon som metodiske verktøy i datainnsamlingen, kunne jeg få kunnskap om deres tanker omkring forventninger og livsvilkår som unge menn på Vestbredden.

3.1 Hva kjennetegner kvalitativ metode?

Kvalitative forskningsopplegg kjennetegnes av ønsket om dybdekunnskap i et eller svært få case. Kvalitativ metode preges av en direkte kontakt mellom forsker og dem som studeres, og dermed kan bruk av denne metoden gi god innsikt i og forståelse for andre menneskers liv. Denne type forskning søker en forståelse av virkeligheten som er basert på hvordan de som studeres forstår sin egen livssituasjon, hvordan de ser andre og seg selv. Dermed har slik forskning en utforskende karakter (Hammersley & Atkinson 2007; Thagaard 2003).

Kvalitativ forskning er velegnet når man studerer og vil forklare strukturer eller individuelle opplevelser. Sosiale strukturer kan både muliggjøre og begrense individuelt handlingsrom,

men også individet kan påvirke deres strukturelle handlingsrom (Winchester & Rofe 2010). Dette betyr at mennesker har strukturelle posisjoner som til en viss grad begrenser deres muligheter for handling. Samtidig har individer også muligheter både innenfor og utenfor deres strukturelle handlingsrom. I denne oppgaven er det nyttig å se på samspillet mellom både de sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske strukturene, og individenes erfaringer og praksis rundt dette. Hvilke muligheter og begrensninger de opplever at de har som følge av den sosiopolitiske situasjonen, men også hvilke alternativer de har for å endre dette handlingsrommet.

Ragin & Amoroso (2011) har definert en rekke mål for samfunnsforskning, og sortert de etter hvilken metode (kvalitativ, komparativ og kvantitativ) som egner seg best. Styrken ved kvalitative studier er blant annet ved fortolkning av kulturelle og historiske viktige fenomener, og deres relevans til dagens forhold. Denne metoden kan også være nyttig i utvikling av nye teorier basert på egne funn. Det siste målet handler om å gi stemme. Her settes det fokus på enkelte grupper (ofte marginaliserte) for å synliggjøre dem. Forskning med dette som mål søker å forstå verden gjennom gruppens øyne. Her kan forskningen belyse hvordan mennesker forstår og opplever både sted og rom ulikt, og gi en stemme til individer som ofte blir ekskludert fra samfunnsforskning (Ragin & Amoroso 2011; Winchester & Rofe 2010). Forskning med denne målsettingen bør inkludere et etisk imperativ om å begrense forskerens stemme og synspunkter, til fordel for gruppen som studeres. Det må imidlertid nevnes at slik forskning har møtt kritikk for å være for subjektiv og aktivistorientert. Jeg vil likevel argumentere for, i likhet med Ragin & Amoroso, at all forskning gir en stemme fordi forskeren er alene om å kontrollere hvem og hva som skal studeres. Det å være om at åpen om at dette er et mål med forskningen kan derfor være en fordel, bare man husker å være skeptisk til funnene som gjøres, og samtidig være klar på at det finnes flere sider av samme sak. Det er farlig om forskeren går inn i et felt med en underliggende tanke om at gruppen fortjener vedkommendes sympati. Det kan gjøre at vesentlige funn blir oversett. Min oppgave handler blant annet om å gi en stemme til en gruppe som oftest blir fremstilt i et negativt lys i samfunnsdebatten (spesielt i Vesten). Jeg vil gjøre mitt ytterste i å fremstille de unge, palestinske mennene jeg studerer i et nyansert lys.

3.1.1 Intervju og observasjon som metodiske verktøy

Intervju er spesielt velegnet når studien søker informasjon om hvordan intervjuobjektet opplever seg selv og sine omgivelser, og gir et særlig godt grunnlag for innsikt i intervjuobjektets erfaringer, tanker og følelser. Vil man vite mer om intervjuobjektets egen forståelse, er det derfor nyttig å bruke intervju som forskningsmetode. Gjennom intervjuet kan forskeren samle en stor mengde erfaringer og holdninger fra intervjuobjektene og få kunnskap om hva som er viktig for dem. En styrke ved intervju som metodisk verktøy er at det kan være med å fylle et kunnskapsgap som andre metoder ikke klarer å angripe på samme måte (Dunn 2010; Thagaard 2003). Hvis intervjuer er ”samtaler med et formål” (Cloke m.fl. 2004, s. 149) for å få en innsikt i menneskers liv og erfaringer, er det også nødvendig å huske på at et intervju skjer mellom mennesker i en sosial kontekst. Denne konteksten vil alltid være påvirket av partenes sosiale normer og forventninger, i tillegg til maktstrukturer (Dowling 2010). Det er derfor viktig å være bevisst på sin egen rolle som intervjuer. Dette vil jeg komme nærmere inn på senere i metodekapittelet.

Et annet nyttig verktøy for kunnskap om hvordan individer handler og forholder seg til hverandre, er gjennom observasjon. Det finnes ulike grader av observasjon, som strekker seg fra komplett observasjon fra sidelinjen til aktiv deltakende observasjon. Uansett hvilken tilnærming man velger å bruke, er det viktig å påpeke at forskeren har en aktiv rolle i all observasjon. Jeg som forsker velger *hva* jeg ser og *hvordan* jeg ser det (Kearns 2010; Thagaard 2003). På grunn av mitt tidligere opphold i området, hadde jeg allerede gjort en del observasjoner, både som deltaker og stående utenfor. Det var på grunnlag av både observasjonene og kjennskapet jeg hadde til mennesker i de palestinske områdene at jeg valgte mitt forskningsfelt. Under feltarbeidet høsten 2013 la jeg større vekt på intervjuene enn ytterligere observasjon. Likevel var jeg en del av hverdagslivet der, og gjorde meg tanker og refleksjoner som vil diskuteres senere i dette kapittelet. Under mitt første opphold i Palestina hadde jeg en stor jobb med å overkomme kulturforskjellene og ta innover meg situasjonen som rådet. Ved mitt siste besøk (og feltarbeid) hadde jeg hele tiden min oppgave i bakhodet, og la helt klart større vekt på menns situasjon og relasjoner i mine observasjoner. Samtidig håper jeg at jeg ved å fokusere mest på dette, ikke samtidig overså andre aspekter som kan være av betydning.

3.2 Feltarbeidet

3.2.1 Refleksivitet

Et viktig begrep under hele forskningsprosessen er (kritisk) refleksivitet. Det betyr at forskeren konstant er selvkritisk og selvgranskende med tanke på sin egen rolle og til forskningsprosessen. Dowling (2010, s. 37) forklarer dette begrepet som "acknowledging rather than denying your own social position and asking how your research interactions and the information you collect are socially conditioned". Det handler om å analysere sin egen posisjon og de etiske implikasjonene forskningsprosjektet kan ha, spesielt med tanke på de menneskene forskeren ønsker å studere. Refleksivitet tar også innover seg at forskerens holdninger og verdier er et resultat av deres sosiohistoriske posisjon, og dette vil dermed påvirke forskningen som gjøres (Hammersley & Atkinson 2007; Dowling 2010). Underveis i forskningen har jeg tatt en rekke avgjørelser som har påvirket prosessen; valg av forskningsspørsmål, teori, utvalg av intervjuobjekter og annen innsamling av data. Det er derfor viktig å reflektere over disse valgene. Under feltarbeidet skrev jeg daglige refleksjoner, tanker og gjøremål i en *feltdagbok*. Den viste seg å være nyttig både i felt og i etterarbeidet i Norge. Min forskning er, i likhet med annen forskning, i høyeste grad subjektiv. Både valg av tema, teori, sted, intervjuobjekter og analyse er et resultat av et personlig engasjement for palestineres sak. Det betyr likevel ikke at jeg ikke klarer å beholde en viss skepsis til hva jeg selv har opplevd og blitt fortalt.

3.2.2 Intervjuguide

Før jeg reiste ut i felt hadde jeg forberedt en intervjuguide med temaer jeg ønsket å få mer informasjon om. Temaene var basert på eksisterende litteratur om fenomenet jeg ønsket å studere. Mine temaer var fastlagte, men rekkefølgen av spørsmålene ble bestemt underveis i intervjuene. Derfor hadde min intervjuguide et semi-strukturert preg. Dette ga meg større fleksibilitet under intervjuene, og de hadde på samme tid en ganske uformell karakter (Dunn 2010).

Intervjuguiden startet med enklere spørsmål om bakgrunnsinfo (utdanning, familieforhold, bosted, jobb, sivilstatus). De tre hovedtemaene omhandlet forventninger, livsvilkår og framtidsutsikter. Innledningsvis dreide spørsmålene seg om hva som var mannens rolle og forventningene til de som unge menn. Deretter gikk samtalen over til temaet som tok for seg deres faktiske livsvilkår, og hvilke muligheter og begrensninger de opplevde i sin hverdag.

Avslutningsvis stilte jeg spørsmål om hvordan de så for seg sin egen fremtid. Her skilte jeg mellom hva de ønsket og håpet for fremtiden og hvordan de realistisk så for seg den.

3.2.3 Kjennskap og tilgang til felt

Thagaard (2003) hevder at den sosiale avstanden mellom forskeren og informanten reduseres når studien foregår i et miljø som forskeren kjenner godt eller har deltatt i over lengre tid. Jeg har tidligere kjennskap med de palestinske områdene. I 2010-2011 var jeg del av ettårig GOCY- ledertreningsprogram ved KFUK-KFUM Global, hvor åtte av disse månedene ble tilbrakt i Palestina. Her jobbet jeg som praktikant ved lokale KFUK-KFUM senter, først i en by utenfor Bethlehem og senere i Ramallah. Mitt utvekslingsår handlet først og fremst om å oppleve situasjonen i Palestina. I tillegg arbeidet jeg sammen med de lokalt ansatte for å tilby sosiale aktiviteter som svømmetrening for kvinner og barn, samt barnefestivaler. Jeg fikk også delta i feltbesøk hos beduinene i Jordandalen, frivillig arbeid på en workshop for psykisk utviklingshemmede, samt advocacy-arbeid med Oliventrekampanjen til Joint Advocacy Initiative (en underavdeling av Øst-Jerusalem YMCA).

Jeg var usikker ganske langt ut i masteroppgaveprosessen på om jeg ønsket å reise tilbake til de palestinske områdene for å gjøre feltarbeid. Under mitt første opphold på Vestbredden hadde jeg svært positive og negative erfaringer. Etter lange samtaler med veileder og andre kom jeg til slutt frem til at dette var noe jeg ønsket å gjennomføre, skjønt på mine egne premisser. Jeg kuttet derfor ned feltarbeidet fra de planlagte to månedene til tre uker, og håpet at jeg skulle få nok datamateriale i løpet av denne tiden. På grunn av mitt tidligere opphold på Vestbredden, hadde jeg allerede knyttet verdifulle kontakter som jeg kunne dra nytte av under feltarbeidet. I tillegg var jeg ganske kjent i områdene jeg planla å gjøre mine studier, så jeg regnet med at det praktiske (som for eksempel bosted) ville gå i boks snarlig.

Etter å ha lest en god del litteratur (om kjønns- og samfunnsforskning) skrevet av ansatte ved Universitetet i Birzeit, ønsket jeg å intervju noen av forskerne som har god kunnskap om palestinsk ungdom. Jeg tok kontakt før avreise til felt, men fikk ingen respons. Det viste seg senere at de var ”umulige” å få kontakt i på e-post, og jeg burde antakelig ha reist til Birzeit for å avtale et møte ansikt-til-ansikt. På grunn av mangel på tid unnlot jeg å gjøre dette. I stedet valgte jeg å fokusere på enkelte nøkkelinformanter og komme i kontakt med unge, palestinske menn som var villige til å la seg intervju.

Til min fordel er hjelpsomhet en viktig del av palestinsk kultur. Under hele oppholdet fikk jeg hele tiden spørsmål om det var noe mine venner, bekjente og intervjuobjekter kunne gjøre for meg eller hjelpe meg med. Etter halvannen uke med leting og frustrasjon for at jeg ikke var kommet godt nok i gang med datainnsamlingen, løsnet det hele seg når flere strakk ut en hjelpende hånd. Uten denne gjestfrie og hjelpsomme mentaliteten tviler jeg på at jeg hadde greid å få til disse intervjuene på så kort tid.

3.2.4 Informant eller intervjuobjekt?

I litteraturen diskuteres det hvilke betegnelser som skal brukes for de som velger å delta i forskningsprosjekter. Er det mest riktig med informant, intervjuobjekt eller deltakere? For mitt case og denne oppgaven har jeg valgt å bruke intervjuobjekt for de mennene og kvinnene jeg intervjuet. Grunnen til dette er hovedsakelig fordi ordet informant er for mange palestinere meget negativt ladet. Det knyttes til kollaboratører som samarbeider med Israel, noe som anses som et svik mot det palestinske folk. Ved et par anledninger brukte jeg ordet informant i samtale med mine intervjuobjekter og andre personer, og responsen var hevede øyebryn med påfølgende avklaringspørsmål. Utlendinger kan også mistenkes for å samarbeide med Israel og at de reiser til de palestinske områdene for å hente inn informasjon. Derfor kan folk utenfra møtes med skepsis, selv om dette på ingen måte er regelen. På grunn av disse faktorene valgte jeg derfor å endre mitt begrepsbruk, og dette vil jeg gjøre gjennom hele oppgaven.

3.2.5 Utvalg av intervjuobjekter

I løpet av mitt relativt korte feltarbeid gjennomførte jeg ni intervjuer. Av disse var syv med unge menn og to med unge kvinner (se vedlegg 1). Aldersmessig var alle intervjuobjektene i midten av tjueårene. Det var en viss geografisk spredning over intervjuobjektene, hvor ei jente og en gutt var fra Øst-Jerusalem, og ei jente og en gutt var fra Ramallah-området. De resterende var fra området rundt Bethlehem. Også innenfor Bethlehem var det en viss spredning mellom de jeg intervjuet, hvor noen var født og oppvokst i flyktningleirer, mens andre ikke var flyktninger.

Jeg valgte å inkludere unge kvinner i mine intervjuer og i mitt datamateriale, fordi jeg mente det var interessant å høre kvinnenens tanker om temaet. Intervjuene var kun fokusert rundt situasjonen for unge menn, selv om det enkelte ganger ble foretatt sammenlikninger mellom

kjønnene. Intervjuene ble gjort i siste halvdel av feltarbeidet, og fordi jeg allerede hadde gjennomført intervjuer med menn, kunne vi diskutere og prate rundt nye temaer som jeg hadde oppdaget i prosessen. Det var interessant at begge kjønnene trakk frem mange av de samme forholdene som problematiske for unge menn, og at forestillingen om ”idealmannen” var ganske lik. Jeg føler likevel at materialet fra disse intervjuene har vært best egnet som bakgrunnstykke for mitt tema, og i analysen trekker jeg derfor hovedsakelig frem mennenes fortellinger.

I utvalget av intervjuobjekter brukte jeg det som kalles strategisk utvalg. Her intervjues personer som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske med tanke på problemstillingen (Thagaard 2003). Jeg var interessert i å intervjuer de som var villige til å la seg intervjuer, noe som kan kalles et tilgjengelighetsutvalg. Det er flere problemer med å benytte seg av et tilgjengelighetsutvalg. Det ene handler om at forskeren oftest ender opp med å intervjuer mennesker som er fortrolig med forskning. Disse har oftere høyere utdanning, og kan ha reflektert mer over egen livssituasjon. I tillegg kan et slikt utvalg føre til at forskeren kun intervjuer individer som i stor grad føler at de mestrer sin egen livssituasjon, og derfor ikke har noe imot at en forsker kommer og stiller dem personlige spørsmål (Thagaard 2003). Jeg kan kjenne meg igjen i begge disse punktene. Flere av de jeg intervjuet følte at de mestret sitt eget liv, de følte seg annerledes enn andre unge menn (og kvinner). De hadde allerede oppnådd noe og hadde drømmer og ambisjoner om fremtiden. Likevel fikk jeg innsikt i at situasjonen ikke er den samme for alle unge menn. De påpekte tydelige samfunnsproblemer som har store konsekvenser for mange unge menn, og som også kan påvirke deres liv, om enn i noe mindre grad.

Med unntak av en mann var alle intervjuobjektene universitetsutdannet (bachelor- og mastergrad), eller under utdanning. Alle var i jobb, men ikke alle jobbet med noe som var relevant for hva de tidligere hadde studert. Det kan virke som det er en link mellom høyere utdanning og grad av engelskkunnskap. Jeg overveide lenge å prøve og få til intervjuer med ikke-utdannede og kun arabisktalende menn. Dette ville ha krevd en tolk, som både kunne oversette intervjuene, men også gjøre de avtalene som trengtes for å gjennomføre intervjuene. Jeg var skeptisk til å gi fra meg kontrollen over denne prosessen. Dette, og på grunn av mangel på tid, valgte jeg å konsentrere meg om menn (og kvinner) som hadde grunnleggende engelskkunnskaper. Dette gjorde at jeg kunne gjennomføre alle intervjuene uten assistanse.

Likevel kan det tenkes at jeg kunne ha fått større variasjon i datamaterialet hvis jeg hadde tatt i bruk en tolk og intervjuet flere menn.

Et av intervjuobjektene er det som kan kalles en *nøkkelinformant* (Dunn 2010). Han var den første jeg intervjuet, og ga kommentarer til intervjuguiden og temaene jeg ville finne ut mer om. Han ga meg samtidig verdifull informasjon om caset mitt, selv om han ikke var i den opprinnelige målgruppen som jeg søkte å studere. I tillegg var han veldig hjelpsom i å arrangere praktiske ting ved mitt opphold, og satt meg i kontakt med flere av intervjuobjektene. Jeg hadde også en *gatekeeper* (Cloke m.fl. 2004). Han var en tidligere kollega som henviste meg videre til personer som kunne være mulige intervjuobjekter. Ved å vise til min kollega fikk jeg innpass hos flere og dermed lettere tilgang til feltet. Jeg vil argumentere for at denne kollegaen ikke var en gatekeeper i den forstand at han hadde makt og autoritet over de menneskene jeg senere kom i kontakt med. Jeg tror dermed ikke at denne kontakten har vært avgjørende for de datafunnene jeg har gjort. Samtidig kan det nevnes at nettverk og nettverksbygging er viktig også i Palestina, og ved å kjenne mange er det lettere å komme i kontakt med folk. Jeg opplever at samfunnet rundt Bethlehem er tett knyttet sammen, og har ofte fått følelsen av at "alle kjenner alle". Derfor var det heller ikke veldig vanskelig å komme i kontakt med andre unge menn etter å ha gjort noen intervjuer. Under feltarbeidet hadde jeg flere av det som kalles *snøballer*. De var enten folk jeg allerede hadde kjennskap til eller hadde intervjuet, som fungerte som mellomledd til å finne nye intervjuobjekter, personer med tilsvarende egenskaper som dem selv. En utfordring ved bruk av snøballer er at utvalget kan komme til å bestå av personer innenfor det samme nettverket (Cloke m.fl. 2004; Thagaard 2003). For å unngå dette valgte jeg derfor å bruke flere snøballer i rekrutteringen av intervjuobjekter.

Hadde jeg hatt mer tid i felt ville det ha vært nyttig å gjennomføre flere intervjuer. Det kunne også vært interessant å reise mer rundt, og fokusert noe mer på ungdom fra landsbyene. Det ville samtidig vært mer utfordrende, fordi mitt nettverk på Vestbredden hovedsakelig dreier seg rundt de større byene. Formålet med kvalitative intervjuer er å nå et metningspunkt av meninger. Samtidig bør antall intervjuer og intervjuobjekter ikke være større enn at det er mulig å gjøre en dyptpløyende analyse av datamaterialet (Thagaard 2003). Selv om jeg var personlig og tidsmessig begrenset, mener jeg at jeg fikk mye verdifull informasjon av de intervjuene jeg gjennomførte. Mine intervjuer varte fra 45 minutter til 1,5 time, og jeg synes selv at det resulterte i masse interessant informasjon og datamateriale. Intervjuobjektene delte

mange av refleksjonene rundt de temaene jeg tok opp, men det var også noen intervjuer som bød på refleksjoner som skilte seg fra de andre.

3.2.6 Notater vs. lydbånd

Det er flere fordeler ved å bruke båndopptaker under et intervju. Dette vil blant annet medføre at forskeren får mer data enn ved kun notatskriving. I tillegg gjør det at forskeren kan fokusere mer på intervjuobjektet under selve intervjuet. På den andre siden er opptakere og andre tekniske hjelpemidler sårbare for feil, og forskeren bør derfor supplere med egne notater under intervjuet. Bruk av lydopptaker kan også gi intervjuet et mer formelt preg (Dunn 2010).

Under mine intervjuer valgte jeg bort bruk av lydopptak, og fokuserte på å ta fyldige notater. Det er hovedsakelig en grunn til at jeg tok dette valget. Fordi jeg har oppholdt meg på Vestbredden tidligere, blir jeg ofte utsatt for grundige sikkerhetskontroller på flyplassen i Israel. For å verne om anonymiteten til mine intervjuobjekter, var jeg usikker på om en opptaker ville være en god idé og ta med seg gjennom denne kontrollen. Nguyen-Gillham, Giacaman, Naser & Boyce (2008, s. 293) kommenterer det samme i sin artikkel, hvor de valgte ikke å ta opptak av intervjuene og diskusjonene med sine informanter, "since the majority of Palestinians would be fearful of such evidence falling into the wrong hands". Jeg er usikker på om de jeg ønsket å intervju ville ha stilt opp hvis jeg hadde gjort opptak. Som tidligere skrevet kan utlendinger risikere å bli mistenkeliggjort i de palestinske områdene. Jeg tror derfor folk ville ha vært mer skeptiske til å la seg intervju.

Valget jeg tok førte til at mengden data jeg "samlet" inn ble mindre enn hvis jeg hadde gjort opptak (Thagaard 2003). Samtidig krever også notatføringen analyse, fordi jeg som forsker sorterer ut informasjon (som jeg mener er viktig), og som jeg noterer under intervjuet. På den måten er feltnotater i stor grad selektive, fordi forskeren aldri kan få med seg alt, og vil skrive ned det som virker relevant for forskningsspørsmålet. Hammersley & Atkinson (2007) argumenterer videre for at feltnotater aldri kan gi en god nok gjengivelse av feltet, fordi forskeren innehar mye mer taus kunnskap enn hva som kommer frem i notatene. Det at jeg kun tok notater betyr at jeg hadde mindre å analysere enn hvis jeg hadde gjort opptak, og samtidig var dataen mindre fyldig. Samtidig kan skriving av notater i felt hjelpe forskeren med å være refleksiv med hensyn til sin egen rolle (Hammersley & Atkinson 2007). Jeg

prøvde å kompensere for mangelen på opptak ved å ”skrive ut” notatene etter intervjuene. I tillegg skrev jeg referater og egne refleksjoner i en *feltdagbok* den samme dagen som intervjuene ble gjort. Der skrev jeg om hvordan intervjuene hadde vært, om jeg følte de var gode eller mindre gode, om kroppsspråk, vanskeligheter og om veien min videre (Cloke m.fl. 2004).

3.3 Gjennomføring av intervjuene

I litteraturen blir det påpekt hvor viktig relasjonen mellom intervjuobjekt og intervjuer er for hvilken informasjon og innsikt man vil kunne få. Under intervjuene er det viktig at forskeren skaper en atmosfære som innbyr til fortrolighet. Å skape *rappor*t med intervjuobjektet kan være avgjørende for et intervju (Dunn 2010; Thagaard 2003). I mine intervjuer lot jeg intervjuobjektet velge hvor han eller hun ville møtes, i en setting som de var komfortabel med. Noen valgte kontorer eller hjemme hvor vi kunne snakke uforstyrret, mens andre valgte og møtes på offentlige plasser og kafeer. Vi startet (som kulturen tilsier) ofte med å ta oss noe å drikke, samtidig som praten var løs og uformell.

Hvordan skal en intervjuer opptre? Noen vektlegger den profesjonelle intervjueren som må holde en viss distanse til de som skal intervjues. Her er det viktigere med respekt enn vennlighet. På den andre siden argumenteres det for at et godt intervju krever at intervjueren er ydmyk overfor sitt intervjuobjekt, som er den som besitter den verdifulle informasjonen som søkes (Dunn 2010). Fordi jeg intervjuet flere som jeg hadde noe kjennskap til fra tidligere, var det helt klart vanskelig å holde en forskerdistanse til dem. Samtidig synes jeg at denne stilen som intervjuer fungerte best for meg under alle intervjuene. Intervjuobjektene mine hadde svarene, mens jeg stilte spørsmålene. Jeg var vennlig mot dem, og de besvarte dette med tilsvarende vennlighet og respekt.

Selv om jeg som forsker prøvde å skape en fortrolig atmosfære, er det viktig å merke seg at fortroligheten kun var ensidig. Jeg styrte i stor grad intervjuet og hvilke temaer som skulle snakkes om. Jeg ønsket at intervjuobjektene skulle dele sine tanker, erfaringer og følelser, mens jeg delte lite eller ingenting av meg selv. Når det er sagt sto intervjuobjektene fritt til å holde tilbake informasjon de ikke følte for å dele. Dette ga dem en viss kontroll over prosessen. Under intervjuene opplevde jeg ikke at intervjuobjektene nektet å svare på mine

spørsmål. Imidlertid kan jeg ikke vite noe om de holdt enkelte ting tilbake, eller unnlot å snakke om saker de følte var for private.

Fordi jeg er fersk i rollen som forsker og fordi flere av intervjuobjektene også virket å være ny i denne situasjonen, gikk noen av intervjuene litt trått i begynnelsen. Det hjalp å starte med litt tørrprat og generell bakgrunnsinformasjon, og etter hvert merket jeg at stemningen løsnet opp og intervjuene fløt lettere. Spesielt villige til å prate virket de når vi kom inn på de tingene som de selv opplevde som problematiske i sin egen hverdag. Det siste temaet omhandlet deres tanker og håp for fremtiden, og der følte jeg at intervjuobjektene var meget åpne. Mange skilte tydelig mellom hva de håpet på og hvordan fremtiden realistisk sett kom til å bli. Det var også tydelig at mangelen på muligheter til å realisere sine drømmer plaget flere, og det var noe de gjerne vil snakke om.

Underveis stilte jeg oppfølgingsspørsmål til svarene deres, og enkelte ganger tok de selv opp temaer som jeg ikke hadde initiert. I noen tilfeller spilte vi videre på dette, mens andre ganger måtte samtalen dreies tilbake til de temaene jeg hadde bestemt på forhånd. Det er viktig å la intervjuobjektet føle at hun/han er fri til å bringe frem og snakke om de temaene som er viktig for dem. Det som er interessant og nyttig for min oppgave, er ikke nødvendigvis det samme som intervjuobjektene synes er viktig. Likevel var jeg bevisst på at det var jeg som måtte drive intervjuet fremover og styre det i den retningen jeg ønsket for mitt prosjekt. Dette måtte jeg gjøre på en skånsom måte, uten å avbryte intervjuobjektet mens han eller hun snakket.

Jeg avsluttet intervjuene med å spørre om det var noe jeg burde ha spurt dem om, og om de hadde noen avsluttende kommentarer. Flere kommenterte at jeg hadde ”spurt om alt som er mulig”, og at de ikke hadde noe mer å legge til. Samtalen dreide seg ofte i en mer uformell retning, med avsluttende tørrprat og kommentarer. Ingen av mine intervjuobjekter virket lettet over at intervjuet var over. Derimot virket de fornøyde med å ha hatt muligheten til å prate om disse temaene med noen som var interessert i det. Flere sa at prosjektet mitt var veldig interessant, og begrunnet dette med at mannens rolle i det palestinske samfunn også kan være problematisk, men ofte blir tatt for gitt.

3.3.1 Problemer under intervjuene

Målet med mine spørsmål var å få intervjuobjektene til å reflektere over sin egen situasjon (Thagaard 2003), men noen ganger var dette vanskelig. Det kunne være språket som var en hindring, for selv om alle intervjuene foregikk på engelsk var det ofte at noen ord eller begreper måtte forklares inngående. Andre ganger var kanskje ordene jeg brukte for akademiske, selv om jeg i stor grad søkte å unngå dette. Under intervjuer bør forskeren unngå å stille ledende spørsmål. Enkelte ganger var dette imidlertid nødvendig, da intervjuobjektet virkelig ikke forsto de spørsmålene jeg stilte. Et ord som var vanskelig, og samtidig vesentlig for min oppgave, var forventninger (expectations). Det kunne virke som jeg som forsker (og outsider) forsto dette begrepet annerledes enn de unge mennene (og kvinnene) jeg pratet med. Derfor var det nødvendig å stille spørsmålet på en annen måte, for eksempel: what is expected from you as a young man? Are you expected to have a job, get an education, get married etc.? Der hvor det virket nødvendig å stille ledende spørsmål, fulgte jeg opp med å prøve å få de til å utdype svarene sine. Andre ganger hadde spørsmålene en mer fortolkende karakter (eksempelvis: mener du med dette at situasjonen for unge, palestinske menn er vanskelig?), som åpnet for kommentarer. Noen ganger hadde jeg forstått dem riktig, mens andre ganger var det nødvendig for dem å presisere deres svar. Underveis i intervjuene prøvde jeg å være kritisk til både mine egne spørsmål og hvilke svar jeg fikk. I tillegg måtte jeg ha min egen rolle som forsker i bakhodet til enhver tid. Enkelte ganger virket det vanskelig å stille gode oppfølgingsspørsmål, spesielt da de kom inn på temaer som jeg ikke var forberedt på. Jeg følte i etterkant av noen intervjuer at jeg kanskje hadde stilt for mange ledende spørsmål. Hovedsakelig var dette på grunn av språkbarrieren, hvor intervjuobjektet ikke forsto hva jeg ville frem til. Andre ganger kunne det virke som at denne måten å snakke om menn var helt ukjent, og de ikke visste hva de skulle svare.

Et av intervjuene opplevde jeg som noe problematisk. Intervjuobjektet var en mann i midten av 20-årene, og hadde sagt seg villig (gjennom et tidligere intervjuobjekt) til å bli intervjuet. Han virket fra starten av negativt innstilt til spørsmålene mine, og jeg ble ganske overrasket over dette fordi de tidligere intervjuene hadde gått veldig fint. Ved enkelte anledninger kverulerte han mer enn han svarte på spørsmålene. Dette intervjuet ble ikke enklere (for meg) av at det foregikk i hjemmet hans, og vi var omgitt av familiemedlemmer og et tidligere intervjuobjekt (de var gode venner). Det var vanskelig ikke å bli avbrutt og jeg følte også at jeg ble ”kastet inn” i dette intervjuet uten særlig forvarsel. Han lot til ikke å plages av at det

var mange mennesker rundt oss, så det kan hende at dette var problematisk kun for meg. Det andre intervjuobjektet kom også på banen under dette intervjuet, da han forsto at jeg syntes det var vanskelig. Jeg hadde allerede intervjuet han, og det virket som om han forsto litt mer av hva jeg ønsket å studere. Intervjuet ble betraktelig lettere etter at han kom med sine kommentarer (og presiseringer til sin venn), og situasjonen føltes bedre for meg.

3.4 Etikk og forskers rolle

Begrepet forskningsetikk handler om hvordan en forsker *bør* oppføre seg, og viser til ”the conduct of researchers and their responsibilities and obligations to those involved in the research, including sponsors, the general public and most importantly, the subjects of the research” (O’Connell-Davidson & Layder 1994, s. 55). For å sikre at forskningsetikk blir bevart må forskningen blant annet følge en rekke retningslinjer, som er satt av universitetet eller institusjonen man er en del av, datatilsyn eller personvernombud som Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD).

I tillegg til å følge retningslinjene, må forskeren konstant reflektere over sin egen rolle i alle ledd i forskningsprosessen, og spesielt i relasjon til intervjuobjekter eller andre mennesker i felt. Under intervjuene er det viktig å ha innlevelse med intervjuobjektene, men samtidig er det nødvendig å tenke over hvor nærgående en skal være. Selv om intervjuobjektet har sagt seg villig til å stille opp til intervju, kan han eller hun likevel vise motvilje til å svare på enkelte spørsmål. Ved et tilfelle fikk jeg informasjon av meget personlig art (han hadde tidligere vært fengslet). Jeg spurte forsiktig om grunnen til dette, og han svarte noe diffust. Selv om jeg på et personlig plan var interessert i få mer informasjon omkring fengslingen, måtte jeg vise hensyn til at han ikke virket interessert i å snakke mer om temaet. I tillegg måtte jeg gå i meg selv og tenke om denne informasjonen var nødvendig for min oppgave. Med andre ord, var dette noe jeg egentlig trengte å vite noe mer om? Selv om jeg som forsker (og person) kunne ha tjent på denne informasjonen, kunne det for han ha vært vondt å snakke mer om. Derfor unnlot jeg å stille flere oppfølgingsspørsmål til dette.

3.4.1 Posisjonalitet

Jeg som ung, norsk kvinne skiller meg ut på Vestbredden. Jeg er en utenforstående, en fra Vesten og fra en annen kulturell (og sosial) bakgrunn. Hvordan kan min sosiale rolle ha påvirket den informasjonen jeg fikk under intervjuene? Selv om jeg studerer unge menn på

min egen alder, er det fortsatt andre aspekter som skiller meg tydelig fra mine intervjuobjekter.

Å være en *insider* eller *outsider* i feltet kan påvirke relasjonene som bygges og funnene som gjøres. Som insider i en kultur og et felt som forskeren kjenner godt,

both the information you collect and your interpretations of it are more valid than those of an outsider. People are more likely to talk to you freely, and you are more likely to understand what they are saying, because you share their outlook on the world (Dowling 2010, s. 36).

Fordi forskeren er kjent i feltet, kan mennesker være mer villig til å la seg intervju, i tillegg til at forskeren vil ha større mulighet for å forstå hva som ligger bak det som blir fortalt.

Samtidig kan det være en fordel å være en outsider, fordi de som intervjues kan legge mer vekt på å forklare og presisere hendelser, tanker og følelser til forskeren. Dowling (2010) hevder imidlertid at forskerens tolkninger vil være mindre pålitelige som outsider.

Hammersley & Atkinson (2007, s. 79) forklarer at forskeren som gjør feltarbeid i andre kulturer eller områder, bør prøve å være en "acceptable incompetent". For å bli kjent med kulturen til de menneskene som studeres må man lytte, spørre, se, og gjøre en rekke feil, slik at forskeren til slutt kan bli bedre kjent med de sosiale strukturene som gjelder.

I Palestina er jeg både (til en viss grad) en insider og en outsider. Jeg har tilbrakt en god del tid i området, og har et stort nettverk som har gitt meg innsikt og kultur, språk og tradisjoner. Samtidig vil jeg alltid også være en outsider. Jeg er norsk, jeg snakker lite arabisk og jeg er en gjest i deres land. Det at jeg var utenfra kan ha fungert slik at folk følte seg friere til å prate ærlig med meg. I det palestinske samfunn kan det virke som det er noen ting og temaer som ikke diskuteres i åpenhet. Dette tolker jeg som at folk prøver å unngå å virke sårbare overfor andre mennesker. Min tidligere kjennskap til forholdene i Palestina var noe alle intervjuobjektene visste om (om ikke før intervjuet, så ble det tydelig underveis). På grunn av min forkunnskap virket det som de unge mennene følte at deres tanker og følelser ble forstått. Jeg har medfølelse og forståelse for de daglige prøvelsene til det palestinske folk, som var noe intervjuobjektene la vekt på. De trengte anerkjennelse fra meg. Imidlertid har jeg reflektert over hvorvidt enkelte kan ha overdrevet fordi de visste at jeg var utenfra, en outsider. Kanskje de ønsket sympati?

Hvordan kan det at jeg er kvinne ha påvirket mine data? Hammersley & Atkinson (2007, s. 73) skriver at "the researcher cannot escape the implications of gender: no position of genderless neutrality can be achieved". Jeg skulle gjerne ønske at mitt kjønn ikke har preget feltarbeidet, men det er jeg klar over at det har. På forhånd forventet jeg at min studie av unge menn kunne bli en stor utfordring for meg. Jeg var usikker på hvordan komme i kontakt med intervjuobjekter og for praktiske ting, som hvor intervjuene skulle foregå. For palestinere er det lite akseptert at unge og ugifte kvinner og menn er sammen alene. Jeg presenterte meg derfor som forlovet i møte med nye mennesker, for å unngå ubehagelige kommentarer eller forespørsler. Det er også andre restriksjoner utlendinger bør etterkomme i Palestina, som gjelder blant annet væremåte og bekledding.

Mine personlige karakteristikk er ikke noe jeg kan endre, og dette kan ha påvirket mine relasjoner til gatekeepere og studieobjekter. Det jeg til en viss grad *kunne* kontrollere er hvordan jeg fremsto for mine intervjuobjekter, og hvilket inntrykk jeg ville skape (Hammersley & Atkinson 2007). Selv om det er regionale forskjeller, er et fellestrekk at land i Midtøsten opererer med en nokså konservativ kleskode. Å kle seg utfordrende og upassende vil i mange tilfeller tiltrekke seg blikk og kommentarer. I felt valgte jeg derfor å dekke meg til mer enn jeg ville ha gjort hjemme. Jeg har inntrykket av at jeg ikke ville blitt tatt alvorlig i mitt forskningsarbeid hvis jeg ikke hadde gjort dette. Mange palestinske (muslimske) kvinner dekker til håret med hijab/sjal, mens det finnes også en god del kvinner som ikke gjør det. Det har aldri vært nødvendig for meg å ta et valg om å dekke til håret, for utenlandske kvinner følger til en viss grad andre "spilleregler" enn palestinske kvinner. Jeg vil anta at hvis jeg hadde valgt å bruke sjal, ville dette ha ført til (mer) uønsket oppmerksomhet og kommentarer.

Kvinner i feltarbeid kan oppleve at deres kjønn hindrer dem fra å delta i ulike aktiviteter eller å få tilgang til informanter, men det kan også åpne for andre arenaer som menn ikke ville hatt tilgang til (Hammersley & Atkinson 2007). Under mitt feltarbeid opplevde jeg sjelden at jeg ikke fikk tilgang til potensielle intervjuobjekter, eller andre aktiviteter. Intervjuene valgte vi som regel å gjennomføre på offentlige plasser som kafeer hvor vi tiltrakk oss lite oppmerksomhet. Det eneste stedet jeg (og andre kvinner) ikke hadde tilgang til er coffee shops, som frekventeres av unge menn (ofte kalt *shabab*). Det kunne ha være interessant å besøke en av disse kaffestedene og snakket med mennene der, men det ville antakelig ha skapt for stor oppsikt.

En felles forståelse mellom forsker og intervjuobjekt kan være større når begge er av samme kjønn, noe jeg føler at jeg opplevde i møte med kvinnene. Når intervjueren er kvinne og intervjuobjektet er mann kan intervjuet preges av en kjønnsdikotomisering, hevder Thagaard (2003). Dette forklares som at intervjuobjektet utnytter kjønnsforskjellen til å styrke sin maskulinitet, og lettere kan ta kontrollen over intervjusituasjonen. Dette var ikke noe jeg opplevde under mine intervjuer. Det kan være at mennene gjorde seg noe mer mannlige og maskuline enn de ellers pleide, men ingen prøvde å kontrollere intervjuet. Under mine intervjuer (med menn) følte jeg heller at det var en fordel at vi var av ulikt kjønn. Det åpnet for at jeg kunne stille spørsmål ved ting som virket å bli 'tatt for gitt' av mennene, og at det var helt greit at jeg var litt 'uvitende' om menns liv. Ganske tydelig var dette da jeg spurte mine intervjuobjekter av hva som karakteriserte en palestinsk mann, "hva er en god mann?". Det virket som om dette var noe de aldri hadde diskutert tidligere.

Et annet aspekt som må diskuteres er maktforholdet mellom meg og mine intervjuobjekter. Følte mennene og kvinnene jeg intervjuet at jeg var i en maktposisjon over dem? Følte de seg underlegne overfor meg? Å studere og intervju mennesker i ulik (og gjerne lavere) sosial posisjon enn seg selv, krever refleksivitet til egen rolle (Dowling 2010). I et asymmetrisk maktforhold kan forskeren sitte med mer makt enn de som studeres, og forskeren er i faresonen for å utnytte sine informanter. I mitt tilfelle intervjuet jeg menn og kvinner i omtrent sammenliknbare sosiale posisjoner; vår alder var nesten lik og vi hadde tilsvarende utdanningsbakgrunn. Jeg opplevde derfor at mine intervjuobjekter så oss som likestilte.

3.5 Hovedprinsipper for etisk forskning

For å gjennomføre intervjuer er det et krav om at informantene gir sitt *informerte samtykke* til å delta i studien. Før jeg reiste i felt hadde jeg skrevet et informasjonsskriv om formålet med min studie, hovedtrekkene i studien og hva det ville kreve av de som intervjuobjekter (Dowling 2010). Veronese, Castiglioni, Barola & Said (2012, s. 227) har kommentert at informert samtykke kan være problematisk i ulike samfunn, "while we consider the principle of informed consent to be universal, is imperative for researchers to adopt methods of applying it that respect the cultural values, traditions [...] of the country or region of interest". Under de gjeldende politiske forholdene i Palestina er det mye mistillit, både blant palestinere og til utlendinger. Jeg forventet derfor skepsis hvis jeg skulle be mine

intervjuobjekter om å gi et skriftlig samtykke, og at det kunne få folk til å tro at jeg ville misbruke den informasjonen de ga meg.

Jeg bestemte derfor at samtykket skulle hentes inn muntlig i felt. Jeg informerte muntlig om hva jeg forventet av dem under intervjuet, omtrent hvor lang tid det ville ta og hvilke temaer vi ville komme inn på. I tillegg forklarte jeg at de når som helst kunne trekke seg fra studien, at de ville bli anonymisert i oppgaven, og hvordan de kunne ta kontakt med meg (telefon og e-post). Selv om jeg forklarte at oppgaven ville bli skrevet på norsk, ga flere uttrykk for at de var interessert i å lese hva jeg hadde funnet ut av. Jeg sa at jeg kunne skrive et sammendrag på engelsk og dele med dem, og det var de meget positive til.

Et annet prinsipp omhandler *konfidensialitet*. Som forsker tar jeg del i mine intervjuobjekters private liv. Dermed har jeg også ansvar for at den informasjonen de gir meg blir behandlet konfidensielt (Thagaard 2003), og at andre enn meg ikke får innsyn i datamaterialet. Før jeg reiste ut i felt forberedte jeg prosjektet og søkte NSD. Fordi jeg ikke skulle samle inn sensitive opplysninger om mine intervjuobjekter, var ikke prosjektet meldepliktig. Likevel gjennomførte jeg innsamling av data og bearbeiding av disse i etterkant, i samsvar med NSD sine rutiner. Jeg har fulgt prinsippene om oppbevaring av og tilgang til datamateriale, samt anonymisering av informanter (Dowling 2010). Mine intervjunotater og feltdagboka har kun jeg hatt tilgang til gjennom prosessen, og intervjuobjektens navn forekommer ikke i disse papirene. For å unngå at intervjuobjektene gjenkjennes har jeg i oppgaven endret deres navn og yrke. Jeg vil ikke presentere mye informasjon om hver enkelt, og ingen informasjon av sensitiv art. Det er deres fortellinger om hvordan det er å være ung mann i Palestina som er av betydning.

Forskeren har også et ansvar om å ”beskytte integriteten til informanten ved å søke å unngå at forskningen medfører negative konsekvenser for dem som deltar” (Thagaard 2003, s. 26). Her handler det om å unngå at de som studeres ikke opplever en psykisk eller fysisk belastning som følge av deltakelsen i prosjektet (Dowling 2010). Thagaard (2003) peker på at det ideelt sett bør være en gjensidighet mellom forsker og informant. Under intervjuene la jeg vekt på både hvilket handlingsrom unge menn har, men også hvilke begrensninger de møter i sin hverdag. Mange vil oppleve at det er en positiv opplevelse å delta i forskningsprosjekter og intervjuer, fordi det er noen som lytter til deres historier. På den andre siden kan jeg, ved å bringe disse temaene frem i lyset, ha bidratt ”til å forsterke en situasjon som allerede er

problematisk” (Thagaard 2003, s. 60). I min studie kan det ha virket positivt, fordi intervjuobjektene (som opplevde at disse temaene sjelden ble diskutert), kanskje fikk mer innsikt i egen situasjon. Min oppfattelse er at de unge kvinnene og mennene jeg intervjuet syntes det var en positiv erfaring. Flere påpekte at de syntes at prosjektet var interessant nettopp fordi det var en tematikk som sjelden ble trukket frem i det palestinske samfunn.

3.6 Vurdering av forskningens kvalitet

Målet med enhver studie er å være troverdig og pålitelig. For å skape *troverdighet* (reliabilitet) til et forskningsprosjekt må det være åpenhet om hvordan forskningsprosessen har foregått, hvilke metodiske valg forskeren har tatt, og hvordan vedkommende har kommet frem til de dataene han eller hun sitter med (Thagaard 2003). Det kreves derfor en gjennomsiktighet av hvilke valg som er tatt underveis. Det er også viktig å være åpen om hva informanter har sagt og hva som er forskerens fortolkning i oppgaven. Jeg har i dette kapitlet gjort rede for metodevalgene som er tatt, og reflektert over hvilken påvirkning jeg kan ha hatt for min ’datainnsamling’.

Forskningens *bekreftbarhet* (*validity*) dreier seg om gyldigheten til de tolkningene som er gjort ut av dataene. Som forsker er det nødvendig å være kritisk til grunnlaget for sine egne tolkninger, og være refleksiv til egen posisjon i felt. *Validiteten* til en studie dreier seg derfor om dataens korrekthet sammenliknet med kriteriene, samt en vurdering av dataens kvalitet. I analysen vil jeg, i tillegg til eget datamateriale, basere meg på andres forskning på liknende tematikk som i denne oppgaven. Det vil dermed vise at jeg har vært kritisk til egne tolkninger, og ikke ’tatt de ut fra løse luften’.

Forskningens *overførbarhet* (transferability) handler om i hvilken grad resultatene fra forskning også kan gjelde i en annen kontekst enn den som er studert. Kvalitativ forskning har møtt mye kritikk for dens mangel på generalisering. I stedet snakker vi om grad av overførbarhet. Som Baxter (2010, s. 93-4) forklarer: ”generalizability and transferability concerns the degree to which findings apply to other cases of the phenomenon in question”, det handler derfor om forskningens og funnenes eksterne validitet. For kvalitative forskere er det viktigste at de forklaringene de har på et fenomen gjelder for det caset de har studert. *Analytisk generalisering* kan føre til overførbarhet gjennom ”(1) carefully selecting cases and (2) creating useful theory that is neither too abstract nor too case-specific” (Baxter 2010, s.

94). Forskningen troverdighet baseres også på i hvilken grad datainnsamlingsmetoden kan brukes (for samme resultater) av andre senere. Dette kan være et vanskelig krav og imøtekomme, da både tid, sted, setting og relasjon mellom informant og forsker er blant de faktorene som påvirker datainnsamlingen. Jeg er klar over at mine funn og påfølgende tolkninger av datamaterialet er spesifikt for tid og rom. Ved å belyse valg som er tatt gjennom prosessen, og også reflektere over hvilken påvirkning jeg som forsker har hatt for datamaterialet jeg besitter, forsøker jeg å vise at min studie er bekreftbar og troverdig. Mine data og funn er likevel kun gjeldende for *de mennene* jeg intervjuet i *det tidsrommet* jeg intervjuet dem. Det legger ikke grunnlag for en generalisering av unge menns levekår og tanker om eget liv. Samtidig kan datainnsamlingsmetoden brukes av andre senere, hvor det er mulig at en liknende studie i en annen setting vil føre til nokså like funn.

3.7 Forholdet mellom teori og datamateriale

Som Thagaard (2003) argumenterer er ikke data noe som finnes 'der ute' og som bare kan hentes inn. Hele oppgaveprosessen er preget av hvordan jeg forstår verden og omgivelsene, og hvordan jeg tolker de. På denne måten konstruerer jeg mine data. Mine data og tolkninger baserer seg ikke kun fra feltarbeidet som ble foretatt, men også fra observasjoner gjort tidligere. Jeg har forsøkt å gjøre min 'datainnsamling' i felt på en troverdig måte og har tatt dette arbeidet på alvor. For som Bradshaw & Stratford (2010, s. 77) skriver, "it is no frivolous matter to share, interpret, and represent others' experiences".

Inspirert av mitt tidligere opphold på Vestbredden, hadde jeg en formening om hvilke temaer jeg var interessert i å få mer informasjon om under feltarbeidet. Jeg hadde utarbeidet en midlertidig problemstilling, men var ikke helt klar på hvilke teorier som kunne tas i bruk. Selv om jeg hadde lest en god del litteratur om temaet, var jeg fortsatt usikker på hvilke teoretiske perspektiver jeg skulle ta utgangspunkt i. Etter å ha returnert fra feltarbeid var jeg mer klar på hva mitt case egentlig var.

Underveis i prosessen har jeg variert i arbeidet med utforming av problemstillinger, innsamlingen av datamateriale, analyse og tolkning. Da jeg begynte å arbeide med datamaterialet gjennomgikk jeg notatene grundig for å finne hovedbegreper, og finne mening i dataene (Dunn 2010). Dette gjorde jeg gjennom det jeg vil kalle intuitiv koding. Gjennom hva Bradshaw & Stratford (2010) definerer som triangulering, har jeg ved bruk av varierte

kilder (både litteratur og data fra felt), metoder (intervju, observasjon og tekstanalyse), samtaler med veileder og andre med kunnskap fra forskningsfeltet, samt ulike teorier, søkt å skape troverdighet for min studie.

4 Forventninger til unge, palestinske menn

I teorikapittelet diskuterte jeg hvordan maskulinitet og manndom konstrueres. Jeg trakk frem noen karakteristiske trekk ved maskulinitet i Midtøsten, og hvilke egenskaper som kreves for å være en god mann. Jeg la vekt på hvordan både kjønnsforventninger og praksiser er resultater av sosiale konstruksjoner, og dette vil jeg gå nærmere inn på i analysen. I dette kapittelet vil jeg trekke frem mine intervjuobjekters tanker rundt underproblemstillingen: *Hva forventes av unge menn, og hvilke strategier bruker de for å møte disse forventningene i hverdagen?* Hva må en ung, palestinsk mann være? Hvilke forventninger må de leve opp til, og hvilket spillerom har de innenfor forventede kjønnspraksiser?

Innledningsvis vil jeg trekke frem overgangen fra ungdom til voksen, og hva som skal til for å betraktes som en voksen mann i Palestina. Ved bruk av eget datamateriale fra feltarbeidet, i tillegg til supplerende litteratur, vil jeg argumentere for at overgangen til å bli voksen og en *god mann* knyttes til tre ting; utdanning, arbeid og ekteskap. Analysen vil gå nærmere inn på de ulike faktorer som både muliggjør, men også begrenser unge menns handlingsrom. Fordi mange unge menn sliter med å få tilgang til de ressursene (både økonomiske og sosiale) som kreves for å fullføre overgangen til voksenlivet, blir de værende i en *waithood*-fase. Jeg vil videre argumentere for at maskulinitet og manndom i Palestina i stor grad er knyttet til to roller, som forsørger og beskytter. Jeg trekker frem den israelske okkupasjonen av de palestinske områdene, og viser hvilke følger dette har for maskulin praksis blant unge menn. I tillegg til å vanskeliggjøre rollen som familieforsørger, vil jeg argumentere for at okkupasjonen også er et direkte angrep på rollen som beskytter. Videre vil analysen sette fokus på hvordan det å vokse opp under konflikt og vold kan påvirke unge menneskers sosiale utvikling.

4.1 Fra barn til voksen mann

Når går de fra å være barn til å bli voksne i Palestina? Er det et spesielt tidspunkt hvor de omsider blir ansett som menn, eller kanskje er det heller en utvikling som skjer over tid? Det er tydelig at det er *noe* som gjør at unge menn omtales som menn og ikke ungdom lenger.

Veien til voksenlivet i Midtøsten kjennetegnes av tre faser eller perioder; fullføring av utdanning, deltakelse i arbeidslivet, og til sist ekteskap og etablering av egen familie.

Ekteskap blir tillagt ekstra stor vekt, ”because social norms in the Middle East make the transition to family formation critical to full social inclusion” (Dhillon & Yousef 2009, s. 3). Under mine intervjuer kommer forventningen om at de stifter sin egen familie tydelig frem. En av mennene jeg intervjuer opplever at alt unge menn gjør i livet er for å kunne starte sin egen familie. Det er det endelige målet og det kommer de ikke unna, forklarer han. For å oppnå dette må unge menn få en god jobb, spare penger, bygge eller kjøpe eget hus, finne en partner og gifte seg. Tar vi i betraktning de sosioøkonomiske forholdene som gjelder på Vestbredden i dag, er ikke veien dit nødvendigvis problemfri.

Rujula er det arabiske ordet for manndom og kjennetegnes gjennom en rekke egenskaper. Det er visse overgangsriter menn må gjennom for å oppnå *rujula*, og ritene er med på å bekrefte en manns maskuline egenskaper. Disse er knyttet til omskjæring, utdanning, arbeid og familieliv. I tillegg bør en mann oppfylle en rekke forventninger knyttet til ære, selvoppofrelse og sjenerøsitet. Mens noen av overgangsritene er svært tydelige, kan andre være vanskelig å få øye på i den arabiske kulturen. McDonald (2010, s. 194) argumenterer for at palestinske menn ”are defined by their actions and identities within and in relation to larger social formations such as family, tribe, community and nation”. Å bli en mann i det palestinske samfunn dreier seg derfor om mer enn kun biologiske endringer. De fysiske endringene er også viktige, men de må utvikle seg sammen med ”performative deeds to convince and win public approval” (Peteet 1994, s. 34). I teorikapittelet trakk jeg frem hvordan maskulinitet og manndom er sosiale konstruksjoner. De er ikke naturlig eller gitte egenskaper, men skapes gjennom sosiale samhandlingsprosesser. Språket er også en viktig faktor, for det er gjennom språket vi har definert hva en mann eller kvinne skal være eller ikke være. Samtidig, fordi kjønn kan ses som en diskursiv effekt, er den heller ikke stabil og uforanderlig. Fordi måten vi bruker språket på hele tiden er i endring, vil også maskuliniteter og manndom være i endring.

For å bli en del av de voksnes verden hevder Peteet (1994, s. 35) at unge mennesker må ha en god ”social common sense”. Før de utvikler dette er de fortsatt å regne som barn. Peteet hevder at denne egenskapen begynner unge menn og kvinner først å utvikle i starten av tjueårene, og den øker med alderen. Selv med ”social common sense” hevder McDonald (2010) at en ung mann forblir ungdom frem til sin bryllupsdag. Unge og ugifte menn blir ofte omtalt som *shab* (ungdom), og denne betegnelsen er uavhengig av deres finansielle status og alder. Det kan sies at ugifte menn er i en liminal fase, hvor de regnes som ufullstendige,

potensielt farlige og på utsiden av voksenlivet. Først når en ung mann gifter seg vil han få respekt som voksen fra samfunnet. Likevel må unge menn vise overfor familien og samfunnet rundt at de innehar de karakteristikkene som knyttes til å være en god mann allerede *før* de gifter seg. Her handler det om å vise evne til å forsørge og beskytte sin familie, at han er respektfull og sjenerøs. Ut fra disse handlingene gir samfunnet han sosial anerkjennelse, som blant annet innebærer privilegiet til å kunne gifte seg og stifte egen familie (McDonald 2010).

Det kan være forskjeller mellom hvordan samfunnet og unge menn definerer overgangen til voksenlivet. Under intervjuene spør jeg om det er en spesiell tid eller hendelse som gjør at de går fra barn til voksen. Forklaringene jeg får virker å avvike fra fokuset på bestemte aldersgrupper i litteraturen. Blant annet hevder Khalid (25 år, Bethlehem) at det ikke er en bestemt tid eller periode hvor de går fra å være ungdom til å bli menn. Han legger heller vekt på hvordan handlinger og oppførsel avgjør om man er barn eller voksen. Imidlertid virker det som at enkelte riter og tradisjoner er nødvendige for å vise andre at de er menn, og ikke barn lenger. Kanskje er det forskjell på å føle seg som en mann, og at andre mener at man er det? I likhet med Arnett (2001) sin studie, virker mine intervjuobjekter å definere begrepet *voksen* annerledes enn resten av samfunnet. Mine intervjuobjekter opplever seg selv som gode *menn*, og ikke som barn eller ungdom. Samtidig er alle utenom den ene ugift, og samtlige er barnløse. De er alle i jobb, og det virker som de tjener nok penger til å forsørge seg selv og hjelpe til i familien. På samme tid uttrykker alle mennene at de møter stort press og høye forventninger fra spesielt nærmeste familie at det snart er på tide å stifte egen familie. Dette kan derfor bety at familien og samfunnet rundt dem ikke anser deres vei til voksenlivet som fullført.

4.2 Mannen som forsørger og beskytter

Under et av intervjuene forklarer Samir (nøkkelinformant) at palestinske samfunn er preget av en patriarkalsk familiestruktur. Familien er en meget viktig institusjon for palestinere, og kjønnsrollene og pliktene innad i familiene er definert ut fra patriarkatet, hevder han. Sett i lys av denne familiestrukturen har mannen hovedansvaret for å forsørge sin familie, noe som er en sentral del av hans maskulinitet. Siraj (2010, s. 197) forklarer at "the role of the breadwinner is central for men's performance of masculinity and being the family head provides men with status, authority and power". En manns maskulinitet kan også baseres på

andre sosiale roller enn som ektemann og far, også søsken har som regel ansvar i familiene. Likevel argumenterer Siraj (2014) for at maskulinitet for muslimske menn dreier seg hovedsakelig omkring den rollen de har som ektemenn, og den autoriteten de representerer overfor sin familie og de rundt.

I Siraj sin studie forklarer en av informantene om mannens plikter i familien, og uttrykker at det er mannen som har det økonomiske ansvaret for å starte et familieliv,

a man has to go out, get a job, get some money to start a family, because the woman-
that's not her responsibility. She doesn't have to go out, to look for a man, to get a
job, to have a house so she can marry a man (Siraj 2010, s. 201-2).

Også under mine intervjuer kommer det tydelig frem at menn møter andre forventninger enn kvinner når det kommer til økonomisk ansvar i familien, også blant de unge familiemedlemmene. Hassan (26 år, Bethlehem) hevder at mange menn føler et stort press på dette, og at kvinner ikke står overfor de samme utfordringene som unge menn. Han setter det hele på spissen når han sier at ”*women don't look for the future. Find a man, khalas (that's it)*”, og mener med dette at kvinner, i motsetning til menn, ikke må fylle en hel rekke forventninger før de er anses som egnede for ekteskap og voksenliv.

Omar (25 år, Bethlehem) sier at det forventes at han er maskulin, som han forklarer som autoritær og tøff. Samtidig bør menn inneha egenskaper som stolthet, respektfullhet, hjelpsomhet og offervilje. Andre trekker også frem hjelpsomhet som en viktig kvalitet. Kanaaneh (2005) har påpekt at en idealisert palestinsk maskulinitet ikke handler om å være selvsentrert, men heller å fokusere på andres velferd. Spesielt gjelder dette med tanke på familiemedlemmer, men også mennesker utenfor familien. Egoisme er lite verdsatt blant palestinere, og Hassan forteller at han er skamfull over palestinere som overser andre i nød og som ikke stiller opp for menneskene rundt. I hans fortelling kan vi se hvordan Hassan konstruerer sin egen manndom. Ved å forklare at han selv jobber frivillig i en flyktningleir, ser han samtidig ned på palestinere som velger å overse andres nød. Selv føler han at han oppfyller et viktig kriterium for maskulin praksis, og jeg vil hevde at han her er med på å rangere sin egen manndom og maskulinitet mot andres.

Ideal mannen som både mine intervjuobjekter og annen litteratur beskriver, kan ses å være den hegemonisk maskuline mannen. Han innehar en rekke karakteristikk som menn

kjemper for å oppnå. Som skrevet tidligere er maskulinitet og manndom sosiale konstruksjoner, hvor samfunnet definerer de kulturelle og sosiale normene som menn må forholde seg til. Selv om de aller fleste menn aldri vil oppnå en ideell maskulinitet, er forestillingen om idealmannen fortsatt sterk, også i Palestina. Under mitt feltarbeid får jeg tydelige forklaringer på hva det vil si å være mann på *riktig* måte.

Samtidig er kanskje ikke alle menn komfortable med alle karakteristikkene knyttet til det å være en typisk palestinsk mann. Kanskje forventer samfunnet mer tøffhet og maskulin oppførsel enn hva de selv ønsker å være? Under intervjuene kommer det frem at de også vektlegger andre egenskaper, og det kan virke som om flere deler synet til Khalid. Han kommenterer at de kulturelle kravene om å være en tøff og aggressiv mann ikke helt samsvarer med hva han selv definerer som en god mann. Han påpeker at han selv verdsetter kvaliteter som respekt og tillit, og at han som mann ikke ser noe nederlag i å dele ansvaret for familien med sin kone. Blir dette synet akseptert av andre eller kan det medføre at Khalid vil bli karakterisert som en myk eller kanskje feminin mann? Jeg tror at på grunn av hans posisjon i samfunnet (hans politiske og sosiale engasjement) og tilgang på ressurser (har en god jobb), kan Khalid tillate seg å tøyne det spillerommet han opplever som mann, og samtidig utfordre visse kjønnsrolleidealer og forventninger. Gjennom sine handlinger mener han selv å bevise at han er en god mann, selv om han ikke viser tydelige aggressive eller autoritære trekk. Det virker derfor som at disse ”avvikene” fra de tradisjonelle kjønnsnormene ikke får store konsekvenser for Khalid. Samtidig er det nødvendig å merke seg at dette ikke gjelder for alle menn, fordi menn ikke opplever lik grad av spillerom innenfor de forventede kjønnspraksisene.

4.2.1 Kjønnsroller i hjemmet og økonomisk ansvar

Under intervjuene blir jeg forklart at kjønnsrollene i palestinske familier oftest er svært klare og hierarkisk regulert. Disse føringene for rolledeling begrunnes med at menn og kvinner har ulike kvaliteter, og derfor bør bidra i samfunnet på ulike måter. I oppveksten blir barn sosialisert til å se seg selv som en forlengelse av foreldrene i tillegg til søsknene og andre familiemedlemmer (Olmsted 2005). Med andre ord, barn blir oppdratt til ikke å bli individualistiske, men heller til å være en del av et kollektiv. Den patriarkalske kontrakten legger føringer for ansvarsfordeling. Her skal far fungere som hovedforsørgeren i familien, men under intervjuet trekker Samir frem at det ofte forventes at unge, ugifte menn også

bidrar økonomisk til husstanden. Unge menn har dermed ansvar for andre enn kun seg selv. Samir forteller videre at lønnen ofte kan deles i tre, hvor en del går til eget forbruk, en del går til familien og den siste delen går til sparing for fremtiden. Selv om mange menn må bidra økonomisk til hjemmet, forklarer Samir at det til syvende og sist er familien som har ansvaret for å forsørge unge menn, og ikke omvendt. Samtidig er det vanlig at aldrende foreldre blir boende sammen med en eller flere av sin sønner, hvor sønnen(e) har ansvaret for å sikre inntekten til husholdet (Olmsted 2005).

Det virker helt akseptabelt å forvente at unge mennesker som bor sammen med sin familie langt ut i tjueårene, hjelper til økonomisk i husholdet. Det kan vi også finne eksempler på i Norge. Det jeg tror er forskjellen mellom unge mennesker på Vestbredden og i Norge er det ansvaret og forpliktelsen de føler, at de ikke har noe annet valg og at familien er avhengig av deres bidrag. Mens noen familier er ressurssterke, strever andre familier med å beholde hjemmet sitt. For en familie med økonomiske vanskeligheter, virker det helt uhørt hvis en ung mann prioriterer egne foran familiens behov. Denne ansvarsfølelsen kan være vanskelig å forklare for utenforstående. Det som kommer frem under intervjuene er at følelsen av økonomisk ansvar og forpliktelse kan gå på bekostning av egne drømmer og ambisjoner. Dette ansvaret er det som regel kun unge menn som møter i Palestina. Selv har jeg ikke hørt eksempler på familier der unge jenter har et økonomisk ansvar, men jeg vil anta at det finnes. I tillegg er den økonomiske situasjonen på Vestbredden meget vanskelig. Jobbene er færre og dårligere betalt, og alt blir stadig dyrere. Derfor er presset stort ikke bare for å få tak i penger, men hele tiden *nok penger*.

For å belyse dette vil jeg trekke frem to av mine intervjuobjekter og deres egen erfaring med rolleforventninger i familien. Omar er 25 år og fra en flyktningleir i Bethlehem. Han er universitetsutdannet og jobber i dag for en ikke-statlig organisasjon. Han er en del av en stor familie, med tre brødre, to søstre og foreldrene under samme tak. Han er mellomste bror i søskenflokket. I hjemmet er faren sjefen, forteller han. Faren tar alle viktige avgjørelser, og ingen kan sette spørsmålstegn ved disse. For å poengtere den autoritet hans far har, forteller Omar at ikke bare søsknene må spørre faren om lov, men det samme må moren. I hans familie er faren i jobb og ansvarlig for familiens økonomi, mens moren er hjemmeværende. Faren bruker det meste av pengene til å forsørge familien og betale for barnas skolegang, og at familien derfor har lite penger til andre ting. Mens Omars brødre er i jobb, er søstrene hjemme med moren. Han kommenterer videre at disse kjønnsrollene er i endring, og at det er

vanligere at kvinner også arbeider i dag. Selv forteller Omar at fordi faren betalte for hans universitetsutdanning, er det nå hans tur til å bidra. Han betaler derfor for brorens utdanning, en andel på ca. 1000 shekel (ca. 1700 NOK) i måneden, fra sin egen lønn. Omar forteller videre at fordi mange unge menn får mye ansvar fra tidlig alder, er de nødt til å begynne å arbeide. Det ble tidlig forventet at Omar skulle hjelpe til økonomisk, og han har derfor jobbet siden han var i tenårene.

Khalid er 25 år og fra Bethlehem. Han er den eneste av mine intervjuobjekter som er gift og bor for seg selv med sin kone. Han er eldste bror i en søskenflokk på fire. Faren døde i 2007 og fordi han er eldste sønn har han mer ansvar overfor familien enn sine yngre søsken. Fordi Khalid er en fremgangsrik og ressurssterk, ung mann kjenner han at det forventes mye av hans prestasjoner, både profesjonelt og privat. Han forventes å bidra økonomisk til familien og ta ansvar som en far (ta vare på lillebror), å ha en god jobb, på sikt fortsette med studiene og få en større politisk rolle enn den han har i dag. Khalid opplever at han ikke har noe annet valg enn å møte disse forventningene, selv om det er noe han egentlig ikke har lyst til. På grunn av denne uoverensstemmelsen mellom egne og andres ønsker kjenner han en indre konflikt. Det kan virke som om Khalid ønsker å kunne ta valg for sitt eget liv som ikke nødvendigvis påvirker dem rundt i den grad det gjør i dag. Han jobber for å oppnå drømmene for fremtiden, men holdes tilbake av det ansvaret og den forpliktelsen han har for familien. Det virker som om han forsøker å finne et kompromiss mellom sine egne forventninger og det familien og samfunnet har til han. Han har klare karakteristikker for hva det vil si å være en god mann, og mener selv at han innehar disse egenskapene. Ut fra dette er det ikke et alternativ for Khalid *ikke* å ta ansvar for sin familie. Noe annet ville ha vært uakseptabelt.

Selv om det er tydelig at samfunnet og kulturen krever at mannen er hovedforsørger i familien, er enkelte uenig i dette. Flere av mennene og kvinnene jeg intervjuer mener at dette bør endre seg, og at denne endringen er i ferd med å skje. I motsetning til de kulturelle kodene, er meningene deres nokså tydelige på at kvinner og menn bør dele det økonomiske ansvaret for familien. Det kan virke som at individuelle holdninger til dette og hva samfunnet forventer kan være motstridende. Samtidig tvinges unge menn til å forholde seg til de kulturelle normene for maskulin oppførsel. For hvis en familie ikke klarer seg økonomisk, er det naturlig å anta at det er mannen som blir stående med ansvaret. Dette er i samsvar med hva Sirajs (2014, s. 112) informant forklarer i hennes studie; ei kvinne kan jobbe hvis hun vil, men det er aldri hennes ansvar å forsørge familien, ”the man must work because he has to

bring in the wealth”. Selv om holdningene til kjønnsrollene virker å være i endring i Palestina i dag, noe mine intervjuobjekter er eksempler på, er den overordnede tankegangen i samfunnet likevel at mannen skal påta seg ansvaret for familiens velvære. Hvilke konsekvenser som møter en mann som ikke klarer å oppfylle disse forventningene, vil jeg gå nærmere inn på senere i analysen.

4.2.2 Mannen som beskytter

Under intervjuene trekker intervjuobjektene frem kvaliteter som å være tøff og bestemt, mandig og autoritær, som viktige for å være mann. De forteller at samfunnet forventer at menn, i tillegg til å være en god forsørger, må være tøffe og maskuline og kunne sørge for familiens sikkerhet. Også i litteraturen er disse kvalitetene vektlagt. Blant annet hevder Peteet (1994) at menn sikrer sin mannlighet (manhood) gjennom å vise at de er modige, ta sjanser, er fryktløse og selvsikre. De anses som menn når de viser evne til å beskytte egen og slektens ære fra ”external aggression and to uphold and protect cultural definitions on gender-specific propriety” (Peteet 1994, s. 34). Både litteraturen og mine intervjuer med unge menn og kvinner i Palestina viser derfor at menn skal være gode eksempler for andre, beskyttere og forsørgere. Jeg vil argumentere for at forestillingen om en idealisert maskulinitet er basert på disse kvalitetene. Forestillingen om den fryktløse og beskyttende mannen, som tar vare på sine nærmeste både sosialt og økonomisk, er et rådende ideal blant både unge og gamle palestinere. Samtidig lever de i et område preget av konflikt og utrygghet. Peteet (1994) argumenterer for at den årelange okkupasjonen av de palestinske områdene har ført til at mulighetene for å vise og opprettholde sin maskulinitet har minsket, og at menn har vanskeligheter med å tilfredsstille de kravene som er satt til maskulin oppførsel.

De mannlige familiemedlemmene har i følge den palestinske familiestrukturen ansvar for å beskytte kvinnene. Fedre må beskytte sin kone og sine barn, og brødre har ansvaret for å beskytte og trygge sine søsken. Unge mennesker som har vokst opp i Palestina har aldri levd i noe annet enn et konfliktområde. Mine intervjuobjekter var alle i tenårene under 2. *intifada*, og flere gir uttrykk for at de har både sett og opplevd vold og arrestasjoner av venner og kjente. I dagens situasjon i Palestina er ikke mannen alltid i stand til å beskytte sin familie/sine barn fra det ytre, og ”frequent witnesses to their fathers beatings by soldiers or settlers, children are acutely aware of their fathers inability to protect themselves and their children” (Peteet 1994, s. 34). McDonald (2010, s. 209) argumenterer på linje med Peteet,

”because children is accustomed to seeing their fathers and other male elders harassed, arrested or detained, they quickly realize that no one can fully protect them from external threats”. Mitt intervju med Ibrahim er til stor hjelp for å belyse dette. Han forteller at folk holder sammen og beskytter hverandre, og at de eldre har ansvaret for å beskytte familien. Fullstendig beskyttelse er likevel umulig, fordi det er Israel som kontrollerer alt i deres liv. De kan komme og rive ned huset de bor i, den økonomiske situasjonen er vanskelig og mange menn går uten jobb. Alle vet at de aldri kan føle seg helt trygge, og foreldre kan i praksis ikke beskytte sine barn. Men dette kan vi ikke gå rundt og tenke på i hverdagen, forklarer Ibrahim. McDonald (2010, s. 209) hevder at ”male heads of households (.....) find themselves severely compromised” og umannliggjort som en følge av at de vet at de ikke kan trygge sin familie. Ut fra mine intervjuobjektors fortellinger er det tydelig at palestinere ser seg selv som et stolt folk, og at beskytterrollen som menn forventes å ha, anses som svært viktig. Det å ikke kunne beskytte sin egne barn fra situasjoner som kan true deres liv og helse, virker å være vanskelig å takle for foreldre. Senere i analysen vil jeg gå nærmere inn på hvordan politisk vold, traume og en tilværelse preget av kronisk ydmykelse kan påvirke barn og unges utvikling. Fordi den politiske og sosiale situasjonen på Vestbredden har ført til at menn i stor grad mislykkes som beskyttere, er det naturlig å tenke seg at dette påvirker deres mannsfølelse.

4.3 Viktigheten av utdanning for palestinsk ungdom

Under mine samtaler og intervjuer med mennesker på Vestbredden kommer det tydelig frem at utdanning er viktig, og at det er forventet at unge mennesker fullfører grunnskolen med sikte på høyere utdanning på college eller universitet. Flere forteller at de møtte stort press etter å ha fullført grunnskolen og bestått *tawjihi* (eksamen) om å studere ved universitetet. Hvorfor er utdanning så viktig for palestinere? Et argument er at utdanning har siden 1948 fungert som en mestringsstrategi for det palestinske folk. Grunnen til dette er,

since Palestinians, and in particular refugees, have no official and proper agents to act on their behalf to fulfil their expectations and aspirations and have limited material and financial resources, they have no choice but to develop their human resources through education (Alzaroo & Hunt 2003, s. 179).

Utdanning har derfor vært en av midlene brukt til å overkomme konsekvensene som fulgte etter opprettelsen av staten Israel, den tvungne migrasjonen av palestinerne, okkupasjonen og

konflikten som har preget området i flere tiår. Gjennom utdanning kan unge mennesker ta kontroll over eget liv og fremtid, og det kan være en kilde til økonomisk suksess og sosial integrasjon. I tillegg er utdanning et av midlene til å bli et selvstendig individ (Alzaroo & Hunt 2003), og har hatt en politisk funksjon gjennom å være en strategi for nasjonal frigjøring. Fronk, Huntington & Chadwick (1999, s. 710) legger vekt på det politiske elementet ved å argumentere for at ”youth would sense a duty to their nation to gain greater education so that their nation may succeed in eliminating occupation by foreign powers”.

Under mine intervjuer blir det flere ganger uttalt at det eneste en palestiner kan investere i er ”*buildings and education*”. Samtidig påpeker flere at fordi livet på Vestbredden er så uforutsigbart og at det uten særlig forvarsel kan bryte ut krig, er også investeringer i bygninger risikabelt. Det folk har brukt lang tid og masse ressurser på å bygge opp kan fort rives ned hvis situasjonen tar en mer voldelig vending. Derfor konkluderer flere av intervjuobjektene med at utdanning er det eneste permanente palestinerne kan investere tid og penger i. Utdanning kan fungere som et viktig bidrag for unge mennesker i forsøk på å takle sin egen hverdag, i tillegg til potensielt å gi en bedre fremtid (Chatty 2010).

Innrulling av barn og unge i grunnskole, videregående og høyere utdanning har økt med tiden til tross for økt grad av konflikt under første og andre *intifada*. Selv under de vanskelige sosioøkonomiske og politiske forholdene i området er palestinsk ungdom en av de høyest utdannede i regionen (Mitchell 2010). Når det gjelder grunnskoleutdanning har palestinerne flere muligheter, gjennom offentlige og private skoler, samt skoler drevet av FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten (UNRWA). Før universitetet i Birzeit ble åpnet i 1972 var palestinsk ungdom nødt til å reise ut av landet for å ta høyere utdanning. I årene fra 1970-90 åpnet flere nye universiteter. I dag er Open University den største institusjonen med 46000 registrerte studenter på 24 ulike lokaliteter. Tallene for skoledeltakelse er høye både for grunnskole og videregående, selv om det er variasjoner når det gjelder regioner og kjønn. En viktig trend er at jenter i dag i større grad enn tidligere er innrullert i skolesystemet, og faktisk overgår tallene for gutter i høyere utdanning (Mitchell 2010).

Selv om grunnskole- og høyere utdanning kan være et effektivt verktøy for å overkomme mange av de hverdagslige problemene, er det i flere studier påpekt problematiske sider ved utdanningstilbudet for palestinsk barn og ungdom (Chatty 2010; Sayre & Al-Botmeh 2009).

Gjennom et studium blant ungdom i flyktningleirene på ulike steder i Midtøsten, påpeker Chatty (2010) at selv om mange er i et utdanningsløp, kan de fysiske læringsforholdene være dårlige, og kvaliteten på pensum og undervisningen er ofte kritikkverdig. Dette fører derfor til at mange ungdommer er fortvilet over egen situasjon. Sayre & Al-Botmeh (2009) kritiserer utdanningssystemet på Vestbredden. De hevder at unge mennesker ikke lærer det de trenger for å forberede seg til arbeidslivet, og for å bli produktive borgere i samfunnet. Pensum og læringsmetodene i skolene er ikke lagt opp slik at barn og unge kan lykkes videre i utdanningsløpet. Her trekkes det spesielt frem hvordan de foretrukne metodene dreier seg om pugging heller enn kritisk tenkning og problemløsning.

Selv om det er stort press på ungdom om å studere videre etter grunnskolen, er ressursene som kreves ikke tilgjengelig for alle. Skolepenger kan være en stor utgift, og familier har ikke nødvendigvis en økonomi som tillater dette. Å gjennomføre høyere utdanning krever en stor investering av både tid, penger og andre ressurser, både fra studenten selv, men også fra familien rundt (Mitchell 2010). Familier på Vestbredden består ofte av foreldre og mange barn. Når flere barn når universitetsalder omtrent på samme tid, kan den finansielle situasjonen for en familie bli meget vanskelig. Selv om en del unge menn mangler de ressursene som trengs for å studere, er det likevel nødvendig å vise seg som en verdig, potensiell ektemann. Mange slutter derfor etter grunnskolen og går rett ut i arbeidslivet. De fleste av mine intervjuobjekter er universitets,- eller høyskoleutdannet, eller under utdanning nå. Under intervjuene kommer det tydelig frem at det forventes at unge menn ikke bare får en jobb, men at de får en *god jobb*. Det er noe uklart hva en god jobb innebærer, men det kan tyde på at dette først og fremst betyr en jobb som gir tilstrekkelig inntekt. Det kan også virke som om deres oppfatning er at høyere utdanning vil føre til bedre jobber. Selv om noen er fornøyde med å ha gjennomført en bachelorgrad, trekker flere frem at de ønsker å studere videre i fremtiden, enten i Palestina eller ved et universitet i utlandet. Fordi kostnadene for å studere ved universitetet er høye, er dette noe flere drømmer om å kunne gjennomføre på sikt.

For å kunne takle de finansielle utfordringene knyttet til utdanning (og her spesielt høyere utdanning), må unge menn ofte bidra i familien (Mitchell 2010). Tidligere skrev jeg om hvordan Omar har vært nødt til å hjelpe til med brorens skolegang. Han er mellomste bror i søskenflokk, og til nå har foreldrene kunnet betale skolepengene for barnas utdanning. Når hans yngre søsken også ønsket å studere ved universitetet, ble Omar bedt om å hjelpe til med

å betale skolepengene til lillebroren. Et av mine kvinnelige intervjuobjekter, Noor, forklarer at mange unge menn må forsørge seg selv, men at dette ikke gjelder for kvinner. Hun illustrerer dette når hun forteller at mens familien betalte for hennes universitetsutdannelse, måtte hennes brødre jobbe slik at de kunne betale sine egne skolepenger og andre kostnader ved å studere på universitetet.

Hassan forteller at han også har et økonomisk ansvar i familien. Han er 26 år og er oppvokst i en flyktningleir i Bethlehem. Han er en av åtte barn i familien, og mellomste bror av fem brødre. Hans to eldre brødre er gift, mens han fortsatt er ugift. Hassans far er i jobb, men har ingen stabil og god inntekt. Dette har ført til at Hassan har et økonomisk ansvar og forpliktelse overfor sin familie. Hans eldre bror døde noen måneder tidligere, og Hassan forteller at han og hans familie må ta hånd om den avdøde brorens kone og barn som bor i samme hus. En av måtene han bidrar i familien er gjennom å betale for søstrenes utdanning. Selv studerer han på universitetet, en utdanning han selv må betale. Han forteller at å fullføre bachelorgraden er veldig vanskelig fordi han må spare opp mye penger. På grunn av manglende økonomiske ressurser tar studiene lengre tid enn planlagt. Situasjonen nå er at han studerer et semester for deretter ta et semester avbrekk for å tjene opp penger. I tillegg til studier er han nødt til å jobbe deltid i servicesektoren, slik at han kan sørge for seg selv i tillegg til å hjelpe til hjemme. Selv om Hassan føler at de økonomiske forpliktelsene han har er store, prøver han å jobbe hardt slik at han kan nå sine egne mål samtidig som han hjelper familien.

4.4 Sjekkpunkter og *closures*

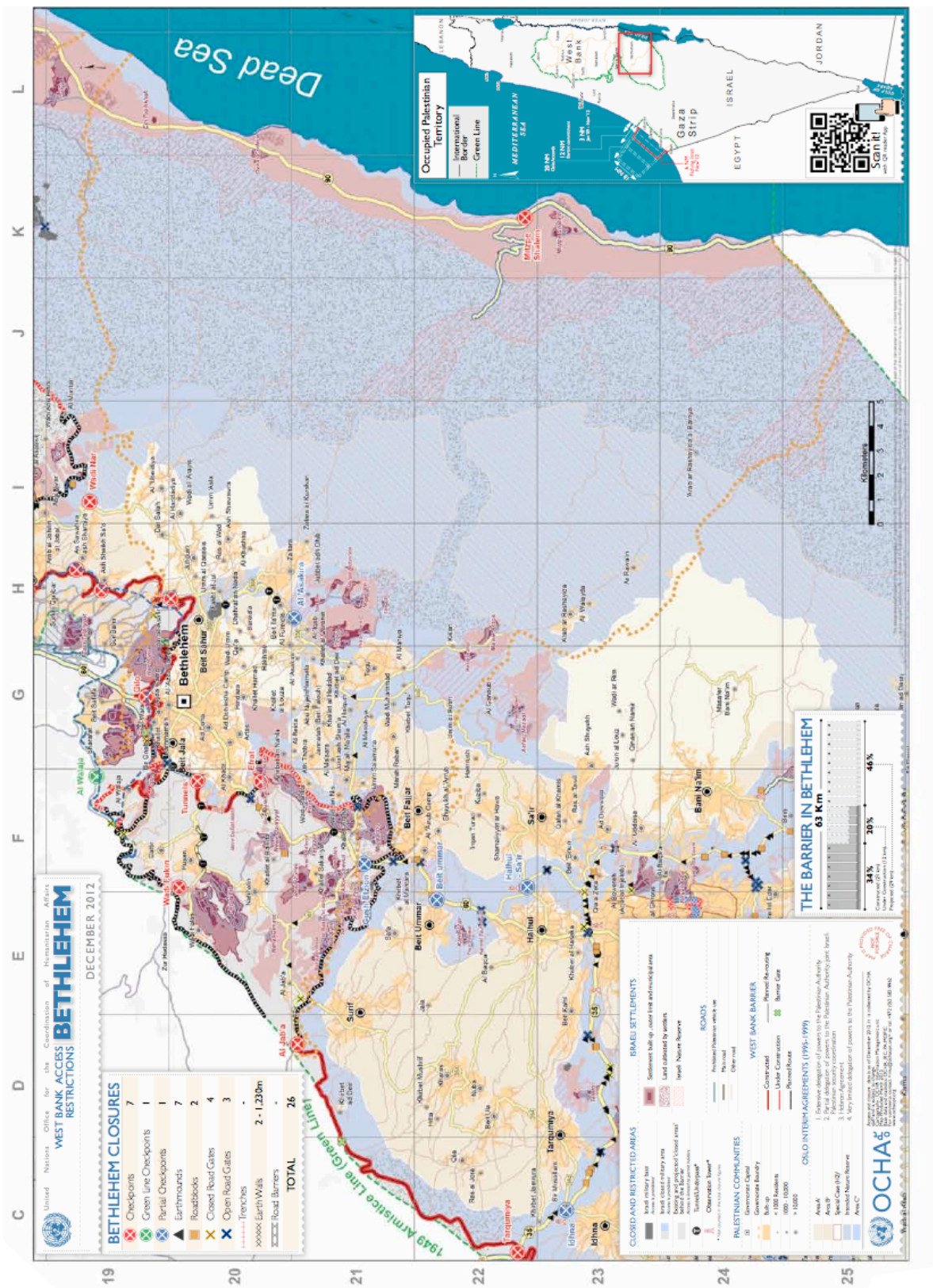
Til tross for den politiske situasjonen på Vestbredden har antallet innrullerte studenter i utdanningssystemet vært svært høyt. Jeg velger å støtte meg til Mitchells (2010, s. 14) argumentasjon om at det er imponerende at palestinske studenter har fortsatt å studere når det har vært vanskelig å komme seg til og fra studiestedene, "Israeli policies [...] frequently hindered, if not openly targeted, universities and institutes of higher education; students, campuses and access to campuses". Slik er situasjonen også i dag. Permanente sjekkpunkter kan stenges, og "flyvende sjekkpunkter" kan komme opp i løpet av kort tid. Spesielt vanskelig var det under *intifadaene*, men også i dag opplever studenter å bli arrestert og trakassert på vei til, eller på studiestedet. Selv om tallene for innrulling i høyere utdanning er høye, blir jeg likevel fortalt i intervjuene at mange unge i dag velger bort å studere ved

blant annet Universitetet i Birzeit, det kanskje mest anerkjente universitetet på Vestbredden. Dette er fordi mange unge opplever at det kan være veldig vanskelig og uforutsigbart å komme seg til og fra universitetet. Det er vanlig at ungdom bor hjemme mens de studerer, og derfor velger en del å studere ved et universitet eller college i nærheten av hjemstedet.

Vestbredden er ikke et stort geografisk område, men reising rundt kan være tidkrevende. Palestinernes bevegelsesrom på Vestbredden er svært begrenset, noe som gjør livet for mange vanskelig. På grunn av sjekkpunkter og veiblokkeringer er pendling til og fra studiested eller arbeid strevsomt. Eksempelvis må flere sjekkpunkter krysses på veien fra Bethlehem til Ramallah, og man kan aldri vite hvor lang tid det vil ta. I en rapport av Mitchell (2010) kommer det frem at enkelte arbeidsgivere har ytret en uvilje mot å ansette mennesker som er utenfra lokalmiljøet. Dette er fordi de frykter at arbeidstakeren vil kunne være forsinket til jobb eller ikke møte i det hele tatt som en følge av israelsk *closures*, som inkluderer både fysiske avsperringer og portforbud. Som Hasselknippe & Tveit (2007, s. 19) skriver, kan folk kun krysse sjekkpunkter ”at the mercy of the soldier on duty”. Unge og eldre risikerer å bli kroppssvitert, at eiendelene deres blir sjekket og mulig konfiskert og at det kan ta timevis å få reise videre.

Tall fra 2011 viste at antall fysiske sperringer og sjekkpunkter på Vestbredden var 522⁸. I tillegg dokumenterte FNs kontor for samordning av humanitære aktiviteter i de palestinske områdene (OCHA- oPT) at det var rundt 500 midlertidige ”flyvende sjekkpunkter” hver måned spredt rundt på Vestbredden. I Figur 2 vises sjekkpunkter, muren og andre fysiske hindringer i området rundt Bethlehem. Med over tusen fysiske hindringer, er det ikke rart at palestinere rapporterer at deres bevegelsesrom er svært begrenset. Vanskeligst er forflytning i område C, som er under israelsk militær og sivil kontroll. Område C består av over 60% av Vestbredden (se Figur 3), og er det området hvor det er sjekkpunkter og militær tilstedeværelse, bosettinger bygges, byggetillatelse for palestinere nærmest er umulig å få, og hvor ødeleggelse av hus og hjem er hyppigst (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs occupied Palestinian Territory 2014, s. 1).

⁸ <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/8F5CBCD2F464B6B18525791800541DA6>, nedlastet 06.05.14.

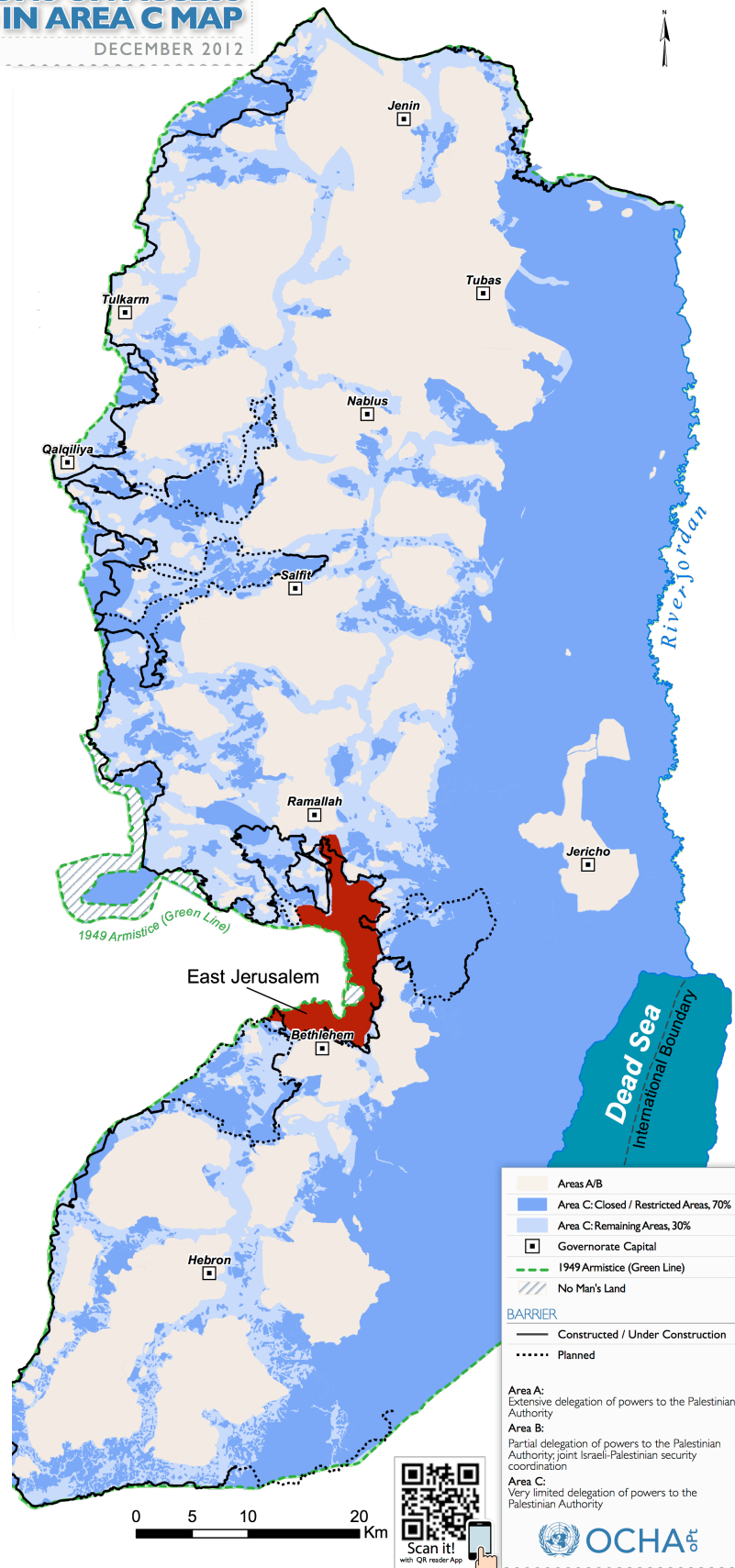
Figur 2. Sjøkkpunkter og closures i området rundt Bethlehem, 2012⁹

9 OCHA-oPT, http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_closure_map_2013_04_21_bethlehem.pdf, nedlastet 20.08.14

RESTRICTIONS ON ACCESS TO LAND IN AREA C MAP

DECEMBER 2012

Figur 3. Fordelingen av A, B og C-områder på Vestbredden, 2012¹⁰

10 OCHA-oPT, http://www.ochaopt.org/documents/ochaopt_atlas_restricting_space_december2012.pdf, nedlastet 20.08.14.

4.5 Inkludering i arbeidslivet

I studier av overgangen fra ung til voksen, kan det være nyttig å se på hvilken rolle arbeid spiller, ”because employment is so important for securing livelihoods, social integration, and individual self-esteem, obtaining decent work is fundamental to improving quality of life” (Assaad & Barsoum 2009, s. 78). Deltakelse i arbeidsmarkedet kan i tillegg til å være en måte og tre inn i de voksnes rekker, også være en vesentlig del av den maskuline identitet (Siraj 2010). Tidligere har jeg beskrevet hvordan palestinsk maskulinitet kjennetegnes gjennom to roller- som forsørger og beskytter. Selv om kjønnsrollene virker å være i endring, er det fortsatt en utbredt holdning om at mannen er ansvarlig for å forsørge sin familie. For unge menn som fortsatt er ugift, vil det bety at de må vise evne til å kunne sørge for sin familie i fremtiden. Hvis unge menn tidlig havner utenfor normen, og går arbeidsledige over lang tid, risikerer de å bli utelukket som fremtidige ektemenn.

Under intervjuet med Ibrahim forklarer han at det å *ha en jobb* er med på å styrke en manns maskulinitet. Jobben trenger ikke være relevant for hva han har studert, det er det faktum at han er i arbeid som er viktig. Også Samir forteller at det å ha en jobb kan være viktigere enn om den er studierelevant. Samir mener at folk vil se på han på en annen måte hvis han har jobb, enn hvis han velger å gå arbeidsledig. En mann må alltid vise omverdenen at han er handlekraftig, og denne egenskapen demonstreres gjennom å skaffe seg arbeid. Da blir han ”*seen as someone who tries*”, mener Samir. På denne måten vil andre akseptere at menn ikke enda har oppnådd sitt karrieremål, fordi de faktisk prøver. Dette vil også kunne bidra til at mannen nyter god status i samfunnet.

Fordi det å være i arbeid betegnes som mandig, hevder Ibrahim at mange menn dropper høyere utdanning og går rett inn i arbeidsmarkedet. Vi kan undres over hvilke konsekvenser dette kan ha for menns nåværende liv og fremtid. Er det slik at de ved å velge bort videre studier, ekskluderer seg selv fra en godt betalt og stabil jobb i fremtiden? Fører dette til lavere sosial status, eller en risiko for å bli ansett som mindre mandig og maskulin? I hans storfamilie er Ibrahim den eneste mannen som har studert på universitetet, og sier at alle andre har ”hastet inn i ekteskapet”. Selv om hans slektninger har valgt bort videre studier, kan det samtidig argumenteres for at de har ivaretatt sin mannsrolle og forsøker å bevise sin maskulinitet foran sin familie og nettverk. Høyere utdanning er ikke nødvendigvis knyttet til større grad av maskulinitet. Det virker heller som om det er evnen til å forsørge sin familie

som er det avgjørende elementet. Samtidig er det tydelig at Ibrahim er uenig i deres avgjørelser, og at han ser en sikrere og mer stabil fremtid som et resultat av sin utdanning.

I likhet med Salehi-Isfahani & Dhillon (2008) vil jeg argumentere for at inkludering i arbeidsmarkedet er en sentral del av ungdommers overgang til voksenlivet. Hvis unge menn ønsker å gifte seg og stifte sin egen familie, er de nødt til å disponere store økonomiske summer. Dessverre er det slik at dagens unge menn på Vestbredden virker å gå en usikker fremtid i møte med tanke på arbeidsliv. På Vestbredden er jobbene få og ventetiden for en god jobb kan være lang. Mange erfarer derfor at til tross for at de er høyt utdannet kan det være vanskelig å finne jobb, og dette blir også trukket frem som problematisk under mine intervjuer. Selv om samtlige av mine intervjuobjekter er i arbeid, forklarer alle betydningen av den store arbeidsledigheten i de palestinske områdene.

Av befolkningen på Vestbredden er mer enn syv av ti under 29 år (Sayre & Al-Botmeh 2009). Det er også denne gruppen som opplever mest arbeidsledighet. Selv om de fleste menn som går uten arbeid er de uten høyere utdanning, garanterer heller ikke et universitetsstudium en jobb. I en rapport av Sayre & Al-Botmeh (2009) viser tallene at arbeidsledighet blant menn i aldersgruppen 20-24 år med universitetsutdanning, er så høy som 36,4%. Dette er tre ganger høyere enn arbeidsledighetstallene for menn i aldersgruppen 25-29 år. Mitchell (2009) sin rapport viser at arbeidsledigheten blant ungdom (både menn og kvinner) mellom 15-29 år var 35,1%. Disse tallene indikerer at unge menn i slutten av sine ungdomsår og på vei inn i voksenlivet, er den gruppen av mennesker som har de største vanskelighetene med å få en jobb. Det er samtidig den samme gruppen som forventes å etablere seg i nær fremtid og stifte egen familie. Gode jobber i den formelle sektoren krever en viss kompetanse, og dette har ført til at flere menn søker høyere utdanning i dag enn tidligere (Mitchell 2010). På grunn av en økende antall jenter med høyere utdanning, er det stor konkurranse om disse jobbene. Den store arbeidsledigheten blant menn og en svak nasjonal økonomi, har gjort det vanskeligere for mange menn å ta rollen som hovedforsørger. Flere og flere husstander vil derfor måtte belage seg på to inntekter i familien i tiden fremover. Denne utviklingen er det ikke nødvendigvis alle som er imot, men det kan virke som om dette utfordrer de tradisjonelle kjønnsrollene blant palestinere.

I likhet med hva Al-Qudsi (2000) argumenterer for i sin artikkel, er det flere av mine intervjuobjekter som forteller at det er flere nyutdannede enn det er tilgjengelige jobber. I

tillegg er det et problem at det er lite samsvar mellom hva ungdom studerer og hva arbeidsmarkedet faktisk trenger av profesjonelle. Flere forteller om venner og familie som har slitt eller fortsatt sliter med å få jobb etter endt utdanning, og om hvilken frustrasjon dette fører til blant unge menn. På spørsmål om hvordan unge og arbeidsledige menn blir oppfattet i samfunnet, svarer Khalid at de blir sett på som tapere. Uten jobb kan menn ikke sørge for seg selv, og er avhengig av hjelp fra familien. Han forteller videre at de oftere hører om depresjon og selvmord blant menn i dag enn tidligere, og forklarer dette som et resultat av den utbredte fattigdommen og lediggangen. I tillegg er det mange unge som ønsker å forlate Palestina for å lete etter et bedre liv et annet sted.

På den andre siden finnes det i litteraturen eksempler på det jeg velger å kalle ”valgt arbeidsledighet”. Sosiale normer har stor innflytelse på det levde liv i Midtøsten. Som et resultat av dette argumenteres det for at mange unge menn velger å vente på en god jobb fremfor å ta en kortsiktig jobb med lavere status. Blant annet trekkes det frem at menn fra velstående familier er mer selektive i valg av jobb og foretrekker arbeidsledighet fremfor hva de anser for å være en dårlig jobb. En ”lavstatus”-jobb vil kunne sende feil signaler om mannens evne til å forsørge sin egen familie. ”Gode” jobber forklares ofte som jobber innenfor formell sektor, mens ”dårlige” jobber finnes i uformell sektor (Al-Qudsi 2000; Salehi-Isfahani & Dhillon 2008) På den andre side kommenterer flere av mine intervjuobjekter at mange unge menn bare finner en jobb, eller jobber innenfor områder og sektorer som ikke samsvarer med hva de har studert. Noor forklarer (i strid med Salehi-Isfahani & Dhillon) at mange unge menn finner seg en midlertidig jobb mens de søker på studierelevante jobber. Dette gjør de fordi de erfaringsmessig vet at det kan ta tid før de får relevant arbeid, og de er avhengig av en jobb på grunn av økonomiske forpliktelser.

4.5.1 Tap av arbeidsplasser i Israel

En av forklaringene på økningen av unge menn i høyere utdanning er tapet av arbeidsplasser i Israel. Før den 2. *intifada* var en tredel av palestinske menn på Vestbredden ansatt i Israel, hvor den største andelen kom fra rurale områder. Blant alle arbeiderne utgjorde unge menn den største gruppen (Mitchell 2010). Tilgangen til disse jobbene var med på å forsterke mannens rolle, ”the importance of male breadwinning work and to some degree, patriarchal structures within household and families” (Mitchell 2010, s. 8). De faglærte og ufaglærte arbeidsplassene var viktige inntektskilder for palestinske menn, men på 1990-tallet ble

tilgangen til dette arbeidsmarkedet voldsomt redusert. Fra 2000 og den 2. *intifadaens* utbrudd har Israel innført strenge restriksjoner på arbeidstillatelser for palestinere i Israel og i bosettingene. Mitchell (2009) beskriver de formelle og uformelle kravene til å få arbeidstillatelse som meget vanskelige å oppfylle. Blant annet kreves det at de er over 30 år og gift, at de kan sikkerhetsklareres av israelske myndigheter (at de ikke har vært innblandet i noe Israel anser som kriminelt), og at de har en israelsk arbeidsgiver som kan søke om arbeidstillatelse for dem. Ut fra disse kravene er det rimelig å hevde at den gruppen som i størst grad blir ekskludert fra mulige godt betalte jobber i Israel, er unge menn. Det er de samme mennene som møter forventninger om å måtte gifte seg innen en viss tid, som trenger store ressurser, og som møter mest arbeidsledighet i de palestinske områdene.

Få muligheter til jobber i Israel og en svak palestinsk økonomi, har ført til høy arbeidsledighet. Som en reaksjon på nedgangen i antall jobber i Israel, opprettet Palestinske Selvstyremyndigheter (PA) en rekke jobber i offentlig sektor. Dette var en av hovedstrategiene for å unngå massiv arbeidsledighet blant palestinere. Fordelene ved disse jobbene var jobbsikkerhet, arbeidskontrakter, betalt ferie, helseforsikring og betalt sykelønn. Dette medførte i tillegg at kvinnelig deltakelse i det palestinske arbeidsmarkedet økte noe (Mitchell 2010). Selv om PA har prøvd å motarbeide massiv arbeidsledighet, har ikke strategien vært velfungerende. Det siste tiåret har vært preget av at antallet menn i arbeid har sunket. Selv om antallet kvinner i lønnet arbeid har økt, har det ikke vært nok til å kunne balansere ut disse tallene. Tapet av arbeidsplasser i Israel, ”combined with the insufficient number of decent jobs available in the West Bank, provide important insight into the despair and hopelessness of young unemployed West Bank men and particularly in rural areas” (Mitchell 2010, s. 28).

Under mine intervjuer er det flere som påpeker at PA spiller en viktig rolle i forbindelse med arbeidsledigheten blant ungdom. Selv om den israelske militærokkupasjonen er en av hovedkildene til ungdommens håpløse situasjon og frustrasjon, er det flere som mener at også PA må ta noe av skylden for dette. Siden opprettelsen av Selvstyremyndighetene (som var en følge av fredsforhandlingene på 1990-tallet) har den palestinske økonomien blitt svekket og er i dag helt avhengig av utenlandsk bistand (Mitchell 2010). Organisasjoner som UNRWA er fortsatt, over 60 år etter opprettelsen, en av de viktigste aktørene i tilbud av helsetjenester, utdanningsmuligheter og annen tjenesteyting for palestinerne på Vestbredden (Giacaman m.fl. 2011). Et alternativ til arbeid i den offentlige sektoren kan for unge mennesker være å

satse i det private, men også denne delen av arbeidsmarkedet har opplevd økonomisk nedgang. Under intervjuene forteller flere av intervjuobjektene at å starte sin egen bedrift er svært risikabelt. Deres argumentasjon for dette er den uforutsigbare situasjonen i Palestina. Fordi de aldri helt kan vite hva som vil skje i morgen; om det vil bli et opprør, om israelske fly vil bombe, om hus vil bli revet, om det blir et portforbud,- er det få som tør å tenke langsiktig. Hva vil skje med bedriften hvis kundene blir forhindret i å komme? På grunn av disse usikkerhetsmomentene velger de fleste å tenke mer kortsiktig, fra dag til dag, enn å planlegge i lang tid fremover.

Palestinerne opplever ingen blomstrende økonomi, men heller en økonomi preget av hindringer, restriksjoner og få investeringsmuligheter. Flere av mine intervjuobjekter klager over at unge palestinere blir ekskludert fra deltakelse i samfunnet, spesielt med tanke på arbeidsmarkedet. Dette ser de blant annet som et resultat av at PA er korrupte og driver favorisering av enkeltmennesker- og grupper. En av de unge mennene jeg intervjuer kommenterer at mens noen går arbeidsledige, kan andre ha flere jobber. Selv om dette er påstander, reflekterer det imidlertid hvordan unge palestinere føler omkring sin og andre unges situasjon. Det er heller ikke første gang jeg har hørt dette synet på tingenes tilstand. Jeg vil hevde at selv om PA nyter en god del støtte blant palestinere, er det også mye skepsis til hvordan de driver sin politikk i områdene, både når det gjelder eventuelle fredsforhandlinger med Israel, men også sosial og økonomisk styring på Vestbredden.

4.6 ”Just follow the line”- ekteskap og egen familie

Jeg har skrevet om utdanning og arbeid som viktige steg på veien til voksenlivet, og vil nå trekke frem hvordan ekteskap, i tillegg til det å bli foreldre, er viktige ”markers of respected adult status” (Hart 2008, s. 77-8). Ut fra mine intervjuer er det tydelig at det å bli voksen innebærer å gifte seg og stifte sin egen familie. Selv om ikke alle palestinere ender opp med å bli gift, er dette en klart definert forventning i samfunnet.

Den sosiale betydningen av ekteskap kan ikke undervurderes, blant annet fordi familien kan sies å være ”the center of life” i arabiske kulturer (Hoda, Magued & Roudi-Fahimi 2005, s. 1-2). Familie og identitetsutvikling er nært knyttet sammen. Familien er arenaen hvor den grunnleggende sosialiseringen foregår, og samtidig det viktigste sosiale sikkerhetsnett. Familien pleier og tar vare på de eldre og syke, samtidig som den fungerer som økonomisk

støtte for barn og unge, arbeidsløse og andre som trenger hjelp. Mens foreldre er ansvarlige for sine barn en stund inn i voksenlivet, gjengjelder barna denne tjenesten ved å ta vare på sine foreldre på deres eldre dager. Fordi familien er så knyttet sammen, fører dette til at ”success or failure of an individual becomes that of the family as a whole” (Olmsted 2005, s. 54). De valgene ethvert medlem av familien tar vil ha konsekvenser og følger utenfor dem selv. Dette setter derfor en god del føringer for akseptabel oppførsel og hva som forventes av andre. Ekteskap er derfor ikke kun et individuelt valg, men også et familieanliggende, fordi det har betydning for familiene rundt. Mitchell (2010) forklarer at på grunn av den sosioøkonomiske situasjonen, har unge palestinere større ansvar for familiens velferd enn tidligere. Dette kan derfor forklare fokuset på høyere utdanning for ungdom, og viktigheten av en god jobb og stabil inntekt.

Flere av mine intervjuobjekter forklarer veien til egen familie som å ”*follow the line*”, og at dette nærmest er en lineær utvikling fra ungdomstid og studier til voksenliv og ekteskap. I samtlige av intervjuene jeg foretar trekkes ekteskap frem som den største forventningen til unge menn. Omar er 25 år og fortsatt ugift. Det betyr at han fortsatt bor sammen med sin familie. Etter at han ble ferdig med bachelorgraden har han jobbet for ulike organisasjoner, i tillegg til å bo en periode utenlands. Selv om det er vanlig for palestinere å bo sammen med familien frem til de gifter seg, forventes det fortsatt at unge menn sørger for å kjøpe eller bygge et eget hus for sin fremtidige familie. I tillegg må de ha en stabil jobb og inntekt (Mitchell 2010), og Omar forteller at familien hans nå forventer at han har en god jobb slik at han kan spare til huskjøpet. Selv føler han seg vellykket på mange områder i livet, med tanke på utdanning, arbeidssituasjon og hans sosiale nettverk, og ønsker ikke å gifte seg med det første. Likevel gjør hans alder (midten av tjuårene) og arbeidssituasjon (han har stabil inntekt) at mennesker rundt han mener at han er klar for ekteskapet. Han forteller at han i følge sin kultur nå bør finne en partner og forlove seg, slik at han blir gift innen kort tid. Omar får mange spørsmål om når han tenker å gifte seg, og spesielt stort er presset i sosiale settinger med mange folk (som for eksempel bryllup). Selv ønsker han ikke dette før om et år eller to, og synes at det er slitsomt at spesielt moren kun bryr seg om hus og ekteskap for han. Han forteller at tidligere samme dag hadde han kranglet med moren om nettopp dette, hvor hun maste på hvorfor han ikke ville gifte seg.

Hassan er i dag 26 år. Han forteller at forventningene om at han burde gifte seg startet da han var i starten av tjuårene. Det daglige presset om at han bør gifte seg har resultert i at han

synes det er slitsomt å være hjemme sammen med familien. Derfor unngår han ofte å komme hjem etter han er ferdig på jobb om kveldene, og er heller ute sammen med venner som er i samme situasjon som han selv. Hassan vil veldig gjerne utsette ekteskap i noen år til, og begrunner dette med at han fortsatt er under utdanning. Hvis han velger å gifte seg nå betyr det at han må slutte på skolen, fordi det da forventes at han skal forsørge sin familie. Derfor vil han vente til han er ferdig med studiene. Også Hassan forteller at det er forventet at unge menn sørger for at den fremtidige familien har et eget bosted. Han har derfor bygget sin egen leilighet på toppen av familiens hus i flyktningleiren, som står klart den dagen han velger å gifte seg.

Ibrahim er 28 år og bor og jobber i Øst-Jerusalem. Han forteller at fordi samfunnet i dag legger mer vekt på utdanning velger mange å gifte seg senere enn hva som tidligere har vært vanlig. Han føler ikke stort press fra sin egen familie om å gifte seg, men merker godt at for andre familier er det problematisk at han er såpass voksen og fortsatt ugift. På grunn av dette har også hans egen familie begynt å presse han litt mer, men det er fordi de vil at han skal vise at han er en seriøs mann. Han erkjenner at han har ventet en stund med å gifte seg, men bruker sin eldre brors ugifte status som påskudd for dette. Ibrahim vet at i det øyeblikket den eldre broren velger å gifte seg, vil presset på han øke betraktelig. Han vil nyte friheten som ung og ugift mann så lenge han kan. Samtidig forteller han at han er på leting etter den rette jenta, men at han gjerne vil vente et par år til før han gifter seg. Han vil nemlig sikre seg at han kan tilby sin fremtidige kone et godt liv, ved selv å være økonomisk uavhengig.

Den eneste av mine intervjuobjekter som allerede er gift er Khalid på 25 år. I motsetning til flere av de andre jeg intervjuer forteller Khalid at hans familie ikke ville at han skulle gifte seg så ung. For han var ønsket svært høyt om å bo sammen med kjæresten, og den eneste måten han kunne ha mulighet til å gjøre dette var ved å gifte seg. Selv om han og kjæresten ikke følte at det var på tide selv, var den eneste sosialt aksepterte måten å få være sammen gjennom giftermål. Han forklarer at han ønsket større selvstendighet, som er vanskelig i det palestinske samfunnet. Fordi kulturen er basert rundt familien og det kollektive, forteller Khalid at det var vanskelig for han å få den uavhengigheten og det livet han trengte. Selv om han erkjenner at samfunnet forventer at han og ektefellen bør få barn snart, er han ikke villig til å akseptere dette. Samfunnet maser alltid om noe, forteller han, det er en endeløs sirkel. Når han har oppnådd noe og innfridd noen forventninger, kommer det alltid andre på banen med nye forventninger.

I motsetning til mine intervjuobjekter og deres egne ønsker, virker det meget viktig for de fleste familier og samfunnet rundt at disse unge mennene er på vei inn i ekteskapet. Omar forklarer at de gamle og tradisjonelle kulturelle verdiene fortsatt står sterkt blant palestinerne, og at han i følge disse burde være klar for ekteskap og familie. Han gir klart uttrykk for at han selv ikke er enig i disse verdiene, men at han føler seg forpliktet til å innfri de kulturelle forventningene som er satt til han. Omar forteller videre at for han personlig er det vanskelig å følge de retningslinjene og ønskene familien har for han, fordi han føler at det forhindrer hans egne drømmer og visjoner for fremtiden. Samtidig vet han at hvis han ikke til sist gjør det som er forventet av han (å gifte seg), vil folk dømme han. Familien og nettverket rundt vil jobbe hardt for å få deg til å gjøre det som er kulturelt forventet, forteller en annen mann meg under et intervju. På samme tid legger han vekt på at de også vil bidra til å *”put you back in line”*, hvis unge menn ikke er i stand til å oppfylle forventningene og trenger hjelp. Her kan det eksempelvis være snakk om hjelp til å spare opp nok penger og lignende. Hva mine intervjuobjekter risikerer hvis de ikke oppfyller de samfunnsmessige forventningene som er satt til dem, vil jeg diskutere senere i analysen.

4.6.1 ”Weddings are very expensive”- økonomiske begrensninger

Under mine intervjuer blir jeg flere ganger forklart hvor dyrt et bryllup er. Mannen og hans familie er ansvarlig for å dekke de økonomiske utgiftene knyttet til bryllupet og bryllupsfesten, i tillegg til å sørge for å ha en bolig til det nye ekteparet og brudegiften (gaver til bruden), som ofte er klær eller gull (Hart 2008). Kostnadene kan variere, og Mitchell (2010) skriver at selve bryllupet kan koste rundt 10 000 dollar, mens brudegift og gull til den vordende bruden også koster flere tusen dollar. Mannen og hans familie er dessuten ansvarlig for kvinnens økonomiske utgifter som kommer etter bryllupet. Det betyr at hvis hun er under utdanning når de gifter seg vil han etter bryllupet være ansvarlig for å betale for eventuelle skolepenger og utgifter i forbindelse med utdanningen.

Hoda, Magued & Roudi-Fahimi (2005, s. 6) hevder at unge mennesker i den arabiske verden i dag står overfor en vanskeligere økonomisk situasjon, sammenliknet med tidligere generasjoner,

they appear to be the first generation of young people in the recent history of the region that does not necessarily expect to fare better economically than their parents-

despite having the largest increase in education attainment over their parents of any Arab generation.

Mange unge menn må derfor få økonomisk hjelp av familie og slekt til å oppfylle de kravene som er satt til dem. Imidlertid har en stadig synkende nasjonaløkonomi ført til at mange familier sliter med å hjelpe barna sine økonomisk, fordi de allerede lever under fattigdomsgrensen (Mitchell 2010). Alternativet kan da være å låne penger for å kunne betale for seremonien, gullet og kjolene. Enten lånes det av familie og venner, eller så kan det tas opp lån i bank. Under et av intervjuene blir jeg forklart at unge menn *må* bevise at de klarer å skaffe til veie de økonomiske midlene som kreves for å gifte seg. Hvis ikke risikerer de å bli ansett som uverdige og lite potensielle ektemenn. Samtidig er et annet intervjuobjekt, Hassan, skeptisk til at mange unge menn ser banklån som løsningen på deres finansielle problemer, fordi det vil resultere i at de er gjeldsslaver i mange år fremover. Derfor mener han at det er bedre å utsette ekteskap i noen år, slik at de har muligheter for å spare opp egne midler. Det er vanlig at unge menn i tjuårene sparer penger til å kunne gifte seg i fremtiden (Hoda, Magued & Roudi-Fahimi 2005), og dette forteller også mine intervjuobjekter at de gjør. Mens noen står på ganske bar bakke foreløpig, har andre kommet lenger i prosessen og allerede bygget ferdig sitt fremtidige hjem, noe som er nødvendig for å få muligheten til å gifte seg. Alle jeg intervjuer er i siste halvdel av tjuårene og har vært i arbeid en stund, som kan forklare hvordan de har hatt muligheten til å komme i gang med prosessen. Presset øker på dem, og de viser at de snart er klare for giftermål ved å starte forberedelsene. Av mennene jeg intervjuer, er det få som trekker frem mangel på potensiell ektefelle som en hindring til hvorfor de ikke er gift eller ikke vil gifte seg snarlig. Her er det heller de høye bryllupskostnadene som er hovedgrunnen. Det kan kanskje virke noe underlig at det ikke fokuseres på valg av ektefelle, men det forteller også noe om hvilke krav som må tilfredsstilles før de i det hele tatt kan vurdere å finne seg en livspartner. Den eneste sosialt aksepterte måten et kjærestepar kan leve sammen er ved å gifte seg, forteller Khalid. Kanskje er det forståelig at de velger å utsette å finne en partner til de har alt det andre som kreves på plass. Reglene for omgang mellom kvinner og menn er tydelige, og som regel må unge par være forlovet for i det hele tatt vise seg offentlig sammen. Min tolkning er derfor at det virker frustrerende for unge menn å finne en partner de ikke kan treffe ute blant folk, eller leve sammen med, om de ikke har det materielle som hus og penger i orden.

4.6.2 *Waithood*- utsettelse av ekteskap

Mitchell (2010, s. 34) viser statistikk som indikerer at unge menn og kvinner i dag venter lenger med å gifte seg enn tidligere. Selv om det er tydelige regionale forskjeller på Vestbredden, viser det at alle regioner har opplevd en økning i gjennomsnittsalder for inngåelse av ekteskap. For hele området har den gjennomsnittlige alderen for menn gått fra 24,1 i år 2000 til 24,7 i 2005, og for kvinner fra 18,9 i 2000 til 19,4 i 2005. Hvorfor har det vært et slik økning? Har det sammenheng med at flere unge søker høyere utdanning eller kan det skyldes at arbeidsmarkedet er vanskelig å komme inn i? Viktigst av alt, er dette en frivillig endring eller oppleves det som en håpløs situasjon for unge menn, som de kan gjøre lite med?

Sosiale normer og forventninger påvirker når mennesker velger å gifte seg. Når overgangen til voksenlivet for unge mennesker studeres, er denne timingen av betydning. At flere velger å utsette ekteskap kan sees i sammenheng med at unge mennesker i større grad velger høyere utdanning, at de ønsker færre barn enn generasjonene tidligere og at både kvinner og menn ønsker å jobbe (Salehi-Isfahani & Dhillon 2008). Tradisjonelt sett har kvinner i Midtøsten i stor grad vært hjemmeværende, men i dag kan vi se en oppadstigende trend av kvinner i arbeidslivet. Denne utviklingen er derfor ikke nødvendigvis negativ for unge kvinner og menn i dette området av verden.

Som sagt, hvis trenden er frivillig fra de unges side trenger ikke utviklingen å være problematisk. De samme trendene kan sees i andre deler av verden, hvor unge mennesker legger mer vekt på utdanning og karriere, og dermed nedprioriterer tidlig start av egen familie. Problemene oppstår hvis unge menn (og kvinner) ønsker å gifte seg, men mangler de ressursene som trengs. Det finnes flere grunner til å tro at denne utviklingen ikke nødvendigvis er helt frivillig for ungdom på Vestbredden. For det første har jeg allerede argumentert for at en full overgang til voksen status er sterkt knyttet til ekteskap. I palestinske samfunn og arabiske kulturer er ekteskap en institusjon som gir prestisje og anerkjennelse for begge partnere, og markerer tydelig overgangen fra ung til voksen (Hoda, Magued & Roudi-Fahimi 2005; Mitchell 2010). Den største andelen av den palestinske befolkningen er av muslimsk tro. Mitchell (2010, s. 32) påpeker at ekteskap for muslimer er å anse som en plikt, og ”given that men and their families formally initiate the betrothal process, men carry a particular responsibility to get married and start a family”. Hvis unge,

muslimske kvinner og menn ikke blir gift, har de i følge Islam ikke oppfylt sin plikt. Dette kan også ha konsekvenser for hvordan de blir oppfattet av familien og samfunnet.

For det andre er den eneste måten å ha et kulturelt, sosialt og lovlig seksuelt forhold med en annen person gjennom ekteskap (Hoda, Magued & Roudi-Fahimi 2005). Mange unge menn har ikke de økonomiske ressursene tilgjengelig til å kunne gifte seg, og Murphy (2012) hevder at en respons til dette kunne ha vært å utvikle alternativer til det tradisjonelle bryllupet. Dette har kun i liten grad funnet sted. Selv om det i dag er unge palestinere som ”dater” og har kjærester, virker det fortsatt viktig med hemmelighold. Det høres svært sjelden om kjærestepar som bor sammen uten å være gift, da dette kan antas å ville møte sterk motstand og fordømmelse i samfunnet. Fordi utenomekteskapelige relasjoner mellom kjønnene er så tabubelagt i samfunnet, er det derfor vanskelig å tro at denne utviklingen er frivillig. Salehi-Isfahani & Dhillon (2008, s. 25) argumenterer for at, ”to the extent that this delay is involuntary, it is an important cause of youth exclusion and of social and psychological stress for youth and their families”. Dhillon, Dyer & Yousef (2009) forklarer at dette er være spesielt vanskelig for ungdom i Midtøsten. Fordi familien er en sentral institusjon er dermed forventningene til unge mennesker om å gifte seg, meget høye. Ettersom ekteskap anses som en viktig overgangsrite til voksenlivet, vil en ufrivillig ventetid forhindre full sosial inkludering av ungdom. I denne sammenheng kan det derfor være nyttig å trekke frem *waithood*-begrepet, som ble lansert av Dhillon & Yousef (2009), til å forklare situasjonen for mange menn på Vestbredden. Den store arbeidsledigheten og problemene med å sikre en god inntekt fører til en lengre overgang mellom skole, arbeid, og ekteskap. Derfor må unge menn ta i bruk en av få mestringsstrategier, det å utsette giftermål inntil de disponerer de ressursene som kreves (Mitchell 2010).

4.6.3 Mulighetene for en alternativ livsstil

Det kan tenkes at dagens unge ønsker en alternativ måte å leve sitt liv. Er det slik at foreldrenes og besteforeldrenes rollemønster og kjønnsforventninger er i overensstemmelse med ungdommers syn i dag? Under mine intervjuer gir flere sterkt uttrykk for at de ikke er enige i de kjønnsrollene som er satt i palestinske samfunn. Når det kommer til kvinner i arbeidslivet, virker de å være positivt innstilt til denne utviklingen. Flere sier at de ønsker å dele det økonomiske ansvaret for husholdet med sin partner. Til tross for at en del unge viser mer liberale holdninger, kan det virke som det er lite handlingsrom innenfor de definerede

kjønnsrollene. Selv om intervjuobjektene forteller at prisen for bryllup og ekteskap er altfor høy, er det ingen som snakker noe om at denne ansvarsfordelingen er i endring. Selv om flere promoterer likestilling blant kjønnene, virker det samtidig som at de er sitt ansvar bevisst. Uavhengig av en fremtidig partner i arbeid eller ikke, er det til syvende og sist mannen som må ta vare på sin familie.

Hvis unge menn kjemper i mot de forventningene og presset de møter fra samfunnet, vil de kunne møte skepsis og kritikk fra de rundt. Fronk, Huntington & Chadwick (1999) undersøkte unge menneskers holdninger til tradisjonelle familieroller i Palestina. Mens de forventet seg at kjønnsrollene ville være i endring som en følge av situasjonen for palestinere, og deres høye utdanningsnivå, viste deg seg å være nesten omvendt. Deres hypotese var at familieroller i tradisjonelle samfunn kan bli satt spørsmålsteget ved som en følge av politisk og sosial endring. I motsetning til hva de forutså viste det seg at kjønns- og familierolleforventninger blant palestinsk ungdom var nokså lik deres foreldres. Dette gjaldt også blant ungdom med høyere utdanning. Ut fra mine intervjuer i felt er jeg usikker på om denne fortsettelsen av rolleforventninger er av eget ønske, eller om de rett og slett ikke orker ”å ta opp kampen” mot det som virker som en rigid kultur. De har ikke noe annet valg, derfor føyer de seg.

4.7 Politisk vold

Barn og unge i Palestina lever i et samfunn preget av vold og konflikt. Den strukturelle volden begrenser individenes liv, og hverdagen er fylt av mangel på rettigheter og usikkerhet (Chatty 2010). Peteet (1994, s. 35) hevder, ”under the political and military authority of a foreign power, Palestinians possess few, if any, political rights, nor do they possess or have access to technologies of domination”. I møte med den store militærmakten Israel er palestinerne maktesløse. Flere studier har trukket frem hvordan barn og ungdom har blitt utsatt for politisk vold, med fokus på årene under den 2. *intifada* mellom 2000-2005 (Giacaman m.fl. 2007b; Qouta & Odeh 2005). Barn og unge har rapportert at de har blitt utsatt for tåregass, blitt skutt, bombet, vært vitne til hendelser som skyting, slagsmål eller eksplosjoner. Det er høye tall for arrestasjoner, skader og ydmykende opplevelser, i tillegg til at en rekke barn og unge har vært vitne til drap av mennesker. Mellom 2000 og 2008 er det rapportert at 4800 palestinere ble drept som følge av voldelige konfrontasjoner med Israel. De fleste av disse var sivile og over 950 var barn (Giacaman m.fl. 2011). Andre studier har i

tillegg vist hvordan denne gruppen har blitt psykologisk påvirket av disse hendelsene, og tilfeller av barn og unge med symptomer på stress og traumer er påfallende høye, både på palestinsk og israelsk side (Pat-Horenczyk m.fl. 2009).

Tidligere i analysen har jeg diskutert hvordan mannens ansvarsområder dreier seg om rollen som forsørger og beskytter. Tilgang og muligheter for utdanning og arbeid påvirker forsørgerrollen direkte, og gir også muligheter og begrensninger for ekteskap og etablering av egen familie. Den politiske konteksten som palestinere lever i, en som er preget av okkupasjon og politisk vold, har også følger for mannens kjønnsrolle og maskulinitet. I tillegg til å skape store begrensninger for utøvelse av forsørgerrollen, er den et direkte angrep på beskytterrollen som spesielt mannlige (men også kvinnelige familiemedlemmer) forventes å ha. Den kroniske ydmykelsen som det palestinske folk på Vestbredden blir utsatt for på daglig basis har store konsekvenser for individenes velferd. Mannens maskuline praksis er begrenset, og i møte med Israel har de liten kontroll. Foreldre kan ikke beskytte sine barn fra arrestasjoner og vold. Brødre forventes å beskytte og ta vare på sine søsken, men også mulighetene for dette er svært begrenset.

4.7.1 Vestbredden og Øst-Jerusalem

Som Sa'ar & Yahia-Younis (2008) påpeker er hvilke typer vold og i hvilken grad den palestinske befolkningen opplever det ulik for de som bor i Israel og de som bor på Vestbredden og Gaza. Likevel er begge gruppene like viktige å studere, selv om ikke alle møter brutal vold i sin hverdag. Jeg velger å støtte meg til artikkelforfatternes argumentasjon om å "endorse Arthur Kleinman's insistence on a broad definition of social violence that includes extremes of political violence as well as everyday forms of suffering through images, institutional practices, and cultural expectations" (2008, s. 321). Politisk vold er mer enn kun fysisk vold. Det kan også være daglige opplevelser av ydmykelse, diskriminering og følelser av usikkerhet og frykt.

Under mitt feltarbeid intervjuet jeg unge menn og kvinner både fra Vestbredden og Øst-Jerusalem. Palestinere er spredt, og selv om de aller fleste bor enten på Gaza eller på Vestbredden, lever mange i Øst-Jerusalem og i Israel (med israelsk statsborgerskap). Det er nødvendig å påpeke at palestinere ikke har de samme rettighetene på de ulike stedene. Gaza-beboere lever under blokade og uten kontroll over egne grenser. Vestbredden har siden 1967

vært okkupert, og har meget liten grad av selvstyre i sine områder. Palestinere i Israel lever i en litt annen situasjon. Selv om de har israelsk statsborgerskap, er de samtidig unntatt fra enkelte rettigheter og goder. Av palestinere i Israel er de som bor i Øst-Jerusalem under størst press. Det som egentlig skulle tilhøre en palestinsk stat er annektert av Israel, og mennesker rapporterer store overtramp på deres rettigheter. Mens palestinere på Vestbredden har grønt ID-kort, har Øst-Jerusalem og Israel-borgere blått ID-kort, noe som tillater dem å krysse grensene (separasjonsmuren). Kanaaneh (2005) hevder at palestinere i Israel også er en marginalisert gruppe. De er nødt til å forholde seg til okkupasjonsmakten og de politiske føringene, selv om de har ulike (mindre) rettigheter enn jødiske israelere. I Israel betraktes palestinere som ”de andre”, og møter diskriminering og undertrykking i hverdagen. Kanaaneh argumenterer at israelske palestinere aldri kan bli en fullverdig del av det israelske samfunnet, men har andre muligheter og rettigheter enn palestinere på Vestbredden og Gaza. På denne måten havner de på et vis mellom to stoler; de er ikke okkupert på samme vis som Vestbredden-palestinere, men heller ikke fullverdige israelske borgere.

For å belyse hvordan politisk vold kan ha mange former, vil jeg trekke frem Ibrahims erfaringer som Øst-Jerusalem-borger. Han er født i en del av Øst-Jerusalem, (men på israelsk side når muren ble bygget), og har blått ID-kort. Han forteller at han etter grunnskolen kunne tenke seg å studere ved Hebrew University (et israelsk universitet), men at det krevde at han tok et kostbart forberedende år (som kun kreves av de palestinske studentene). Ibrahim mener at dette er et av midlene som Israel bruker til å diskriminere palestinerne. Han endte derfor opp med å studere ved et universitet på Vestbredden.

Også på arbeidsmarkedet har Ibrahim opplevd diskriminering. Han forteller at han søkte en jobb ved et internasjonalt anerkjent selskap i Israel, og ble ringt opp for å avtale intervju. Da de forsto at han var palestinere (og ikke israeler), fortalte de han at denne jobben var ”*only for the people who has been in the army*”. Palestinere i Israel er ekskludert fra militærtjeneste, og nektes derfor å ha ulike yrker, forteller Ibrahim. Militærtjenesten fører med seg ulike rettigheter og muligheter, noe palestinere ikke har tilgang til. Flere kommenterer under intervjuene at dette er en av måtene Israel diskriminerer den palestinske befolkningen innenfor egne landegrenser.

Videre forklarer Ibrahim at palestinere i Jerusalem er ”*always the underdog*”, og at de blir behandlet ulikt fra jødiske israelere i Israel. Ibrahim må alltid ha ID-kortet på seg, og blir

jevnlig kontrollert av israelske sikkerhetsstyrker. Spesielt når han beveger seg i områder som Vest-Jerusalem, som er dominert av jødiske israelere, må han regne med å bli stoppet. Vest-Jerusalem er ikke trygt for palestinere, fordi de alltid vil være ute etter å ta deg for noe. Og i møte med israelsk politi vil han aldri bli trodd, kommenterer han til slutt.

4.7.2 Traume og mental helse

I teoridelen av denne oppgaven trakk jeg frem ungdomstiden som en kritisk tid i menneskets utvikling. Det er i denne perioden mennesker begynner å ta individuelle valg som får følger for eget liv og fremtid, og den perioden samfunnet forventer at individer tar innover seg og etterfølger de gjeldende normene. Samtidig blir barn og unges utvikling påvirket av de strukturelle forholdene de vokser opp under. Som tidligere skrevet kan en hverdag preget av traumatiske opplever og politisk vold, usikkerhet og en oppløsning av sosiale strukturer, ha negative konsekvenser for barn og unges fysiske, emosjonelle og sosiale utvikling (Giacaman m.fl. 2007b).

Alle mine intervjuobjekter var i tenårene under den 2. *intifada* som varte fra 2000 til 2004. Selv om jeg under intervjuene ikke legger særlig vekt på opplevelser av vold og konflikt i intervjuobjektene oppvekst, er det naturlig å tenke seg at disse unge mennene (og kvinnene) har opplevd situasjoner som kan ha virket truende og traumatiske. Deres ungdomstid har vært preget av voldelige konfrontasjoner mellom palestinere og israelske soldater, bombing, skyting og terroraksjoner. Det er nødvendig å tenke over hvilke konsekvenser disse opplevelsene kan ha hatt for unge mennesker som i dag beveger seg over i de voksnes rekke. Israels respons til den 2. *intifada* har ført til enda vanskeligere og mer utrygge leveforhold for palestinere (Giacaman m.fl. 2011). Siden år 2000 har flere hundre militære sjekkpunkter og veiblokkeringer blitt satt opp, noe som gjør mobilitet i områdene vanskelig. Fra 2002 begynte Israel byggingen av separasjonsmuren (også kalt Apartheidmuren, sikkerhetsgjerde), som har ført til at annektering av store landområder. I tillegg har befolkningen opplevd og fortsatt opplever, portforbud, arrestasjoner (detentions), bruk av vold, landkonfiskeringer og ødeleggelser av hus og hjem.

Palestinere har gjennom mange tiår blitt traumatisert, vært vitne til ødeleggelse av deres historie, identitet og verdier. I tillegg argumenterer Giacaman, Abu-Rmeileh, Hussein, Saab & Boyce (2007a, s. 564) for at folket blir utsatt for kronisk ydmykelse, som forklares som et

massivt brudd på menneskeverdet og grunnleggende menneskerettigheter. Ydmykelse definerer de videre som opplevelser og følelser av å ha blitt urettferdig behandlet og nedverdiget, og knyttes til tap av verdighet og ære. I stedet for kun å være en personlig følelse, er ydmykelse en sosial prosess,

exposure to systematic oppression, violence and long term social suffering, including mass humiliation, is chronic and ongoing. The tragic conditions of daily life in

Occupied Palestinian territories are bound to influence the health and behaviour of the population, particularly young people (Giacaman m.fl. 2007a, s. 570).

I mine intervjuer med unge menn og kvinner kommer følelser og tanker omkring dette klart frem. Ibrahim sin fortelling om hans opplevelser som palestiner i Øst-Jerusalem gir et tydelig bilde på den diskrimineringen og ydmykelsen han opplever på daglig basis. Han føler seg ikke trygg når han ferdes rundt i Israel, og opplever at han har færre rettigheter enn jødiske israelere. Å forklare sin egen situasjon som å være ”underdog” i Israel, er et tegn på lite verdighet. Khalid forteller også at palestinere ikke lever et verdig liv. De lever under konstant press og har store problemer med å sørge for seg selv og familiene sine. På grunn av dette ønsker han å flytte til et annet sted hvor han kan leve et verdig liv. Det er tydelig at mine intervjuobjekter synes det er vanskeligere å være *palestiner* enn å være palestinsk *mann*. De kan beklage seg over sine egne eller andres anstrengelser for å være mann på en måte som blir anerkjent av samfunnet. Likevel, når vi snakker om hverdagslige utfordringer under intervjuene knytter de oftere dette til deres palestinske identitet enn til deres identitet som mann. Da trekkes heller palestinernes kollektive kamp mot urettferdighet og okkupasjonen frem.

Jeg vil i likhet med artikkelforfatterne argumentere at palestinere lever i et samfunn preget av ”social suffering”, hvor mange frykter for egen og andres sikkerhet. I en livskvalitetsstudie av Giacaman m.fl. (2011) rapporteres det også at mange frykter å miste sine hjem og landområder, bekymrer seg for fremtiden, lever et liv preget av nød og lidelse, og mange er lei av å leve. Under et av intervjuene setter Hassan ord på den følelsen av maktesløshet mange unge føler i møte med okkupasjonen. Hassan ble arrestert da han var ferdig med videregående skole, og satt fengslet i 3 år. Dette skjedde under den 2.*intifada*, og han forteller at det israelske militæret arresterte han på grunn av noe som hadde med *intifadaen* å gjøre. Her bør det legges til at fengslinger av palestinere forekommer omtrent hver eneste dag på

Vestbredden, og spesielt høye var tallene under *intifadaene*. Alle kjenner eller er i familie med noen som har blitt arrestert av det israelske militæret. Av de fire brødrene i familien til Hassan, var tre av dem fengslet på samme tid. Etter at han ble sluppet ut av fengsel prøvde han å starte opp livet sitt igjen, og begynte å studere. Han forteller at det er ingen måte å unngå okkupasjonen på Vestbredden. Den er rundt deg hver eneste dag, og Hassan sier at han snakker om okkupasjonen med venner og familie daglig. Dette er fordi de hver dag hører om arrestasjoner, land som blir stjålet, trær som er revet opp og drap på palestinere. Fordi han bor i flyktningleiren er han enda nærmere militære sjekkpunkter og separasjonsmuren. Ofte er det soldater i leiren og han forteller at mange av hans venner er, eller har vært, fengslet. I flyktningleiren lever de okkupasjonen, forklarer Hassan, "*we live it*". Okkupasjonen gjør at folk føler seg fengslet. Det er ingen mulighet til å reise, og dermed baseres hele livet rundt der du bor. For han er dette rundt Bethlehem. På grunn av situasjonen er alle redd, og selv er Hassan redd for å bli fengslet igjen. Dette er ikke på grunn av selve fengselsoppholdet, men fordi han risikerer å miste alt det han har jobbet så hardt for (utdanning, arbeid) siden han slapp ut sist gang.

Mange unge palestinere har i årene etter 2000 blitt utsatt for politisk vold. Samtidig er det tydelige funn på at unge gutter er, og har vært mer utsatt enn unge jenter. I en studie rapporterte 54% av guttene at de hadde blitt kroppsvisitert, mot 9% av jentene. Samtidig rapporterte 9% av guttene at de hadde opplevd å bli torturert, mens 1% av jentene rapporterte det samme (Giacaman m.fl. 2007b; Pat-Horenczyk m.fl. 2009). Dette kan forklares med at unge gutters bevegelsesrom er større en jenters, da de kan bevege seg friere utendørs. Også under intervjuene kommer det frem at gutter oftere blir eksponert for det voldelige aspektet i konflikten. Ibrahim klager over at det er vanskelig å være ung, palestinsk mann fordi de er mer utsatt for konfrontasjoner med israelske militærstyrker. Fordi kvinner er mindre ute i gatene enn menn, er de "*less exposed*", forklarer han.

I teorikapittelet trakk jeg frem hvordan maskulinitet og manndom ofte knyttes til evnen til å beskytte sin familie fra ytre farer (Gilmore 1990). Det kan virke som om dette er gjeldende også for palestinsk maskulinitet. Dermed kan deltakelse i motstandskampen mot okkupasjonsmakten Israel bidra til å signalisere manndom hos unge menn, i tillegg til modighet og autoritet (Kanaaneh 2005). Gjennom dette viser unge menn at de kjemper for sitt land og for å beskytte sin familie mot fienden og okkupasjonsmakten. I sin studie av unge menn som hadde blitt utsatt for vold eller arrestasjoner under 1. *intifada*, hevder Peteet (1994,

s. 36) at ”the young male is a metonym for Palestinian opposition and struggle against domination, the idea and symbols of which must be rooted out and silenced”. Å bruke vold mot unge menn har derfor vært en måte for Israel å vise sin dominans og hvilke konsekvenser aktiv motstandskamp får. Det har alltid vært motstand blant det palestinske folk mot den israelske okkupasjonen. Spesielt kom den sivile motstanden til syne under de to *intifadaene*. Jeg vil argumentere for at situasjonen i dag er annerledes. Ut fra mine intervjuer får jeg inntrykk av at de synes at aktiv motstand mot Israel er nytteløs. De virker alle klar over at palestinerne sitter med det svakeste kortet i denne konflikten, og flere trekker frem hendelser fra 2. *intifada* som eksempler på hvilken makt Israel innehar og hvilke midler de bruker i krigføringen. Likevel er mange unge menn politisk aktive og deltakere i motstandskampen, og dette kan være en måte å kunne uttrykke sin maskuline rolle.

4.8 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg ved bruk av mine intervjuobjekters fortellinger og opplevelser, søkt å svare på problemstillingen: *Hva forventes av unge menn, og hvilke strategier bruker de for å møte disse forventningene i hverdagen?* Hvordan skal en palestinsk mann være? Jeg har vist hvilke krav de møter og hvordan de stiller seg til disse kravene. I tillegg har jeg vist hvordan de både jobber for og imot gjeldende forestillinger om hvordan en mann bør være.

Jeg har argumentert for at mannsrollen i Palestina er basert rundt det å være forsørger og beskytter. Ved å trekke frem faktorer som utdanningsmuligheter, arbeidsliv og ekteskap, har jeg belyst hvordan menn i sitt daglige liv møter press på å fullføre overgangen til voksenlivet, og hva som skal til for å anses som en *god mann*. Utdanning anses som en viktig mestringsstrategi, og det eneste permanente de kan investere i som har potensial til å gi en bedre fremtid. Menn har ofte et økonomisk ansvar overfor sin familie allerede fra ung alder, noe som kan forklare hvorfor høyere utdanning og inkludering i arbeidslivet er av betydning. Intervjuobjektene fortellinger er preget av hvor viktig ekteskap er for samfunnet, og at de nærmest daglig møter press på å gifte seg. Samtidig er bryllup en dyr affære, og krever at menn sparer penger i lang tid. Liten grad av utdanning og et hardt presset jobbmarked gjør at enkelte faller utenfor, og blir værende i et stadium av *waithood*.

Avslutningsvis belyste jeg hvordan oppvekst i et konfliktområde kan prege unge menneskers psykologiske og sosiale utvikling, og hvordan det palestinske folk har blitt utsatt for kronisk

ydmkelse i lang tid. Dette har tydelig hatt følger for den palestinske identiteten, men ogs a for kjønnsrollene i samfunnet.

5 Faren for ikke å strekke til som mann

I dette kapitlet vil jeg diskutere hva konsekvensene for unge menn i Palestina kan være hvis de ikke klarer å oppfylle forventningene til hvordan være en mann på riktig måte. Dermed vil jeg svare på den andre underproblemstillingen: *Hvilke konsekvenser kan det få hvis unge menn ikke klarer å oppfylle de samfunnsmessige forventningene?*

Jeg vil trekke inn teorien om hegemonisk maskulinitet, og hvordan unge, palestinske menn posisjonerer sin egen maskulinitet opp mot forestillingen av idealmannen. Deretter vil jeg belyse deres situasjon ved bruk av umannlighetsteori, og hvordan de konstant må bevise sin maskulinitet overfor andre. Ut fra dette og forventningene om ”the male breadwinning norm”, vil jeg diskutere hvorvidt maskuliniteten er i krise i de palestinske områdene i dag. Avslutningsvis vil jeg gå inn på hvilke muligheter unge mennesker (og spesielt de unge mennene jeg har intervjuet) ser for sin egen fremtid. Her vil jeg trekke frem ulike strategier de har for mestring i sin egen hverdag, og skillet mellom fremtidsønsker og faktiske forventninger.

5.1 Idealmannen i Palestina

Hvis man bruker Connells teori om hegemonisk maskulinitet, ser man på den idealiserte forestillingen av hva det betyr å være mann. Samtidig kan det argumenteres for at denne maskulinitetsteorien er tosidig. På den ene siden kan den handle om mannens dominans, ovenfor kvinner og andre menn. På den andre siden handler den om å være en idealmann, å være mann *på riktig måte*. Det er det siste punktet jeg har studert i mitt prosjekt, og dette jeg har sett nærmere på i analysen. Hvordan passer denne teorien inn med menn og maskulin praksis i Palestina? Som tidligere skrevet er kjønn en sosial konstruksjon. Vi *er* ikke et kjønn, men vi *gjør* det. Kvinner og menn påtar seg typiske roller som er assosiert med deres kjønn, og tradisjonelt skal menn være økonomiske forsørgere mens kvinner skal ta seg av familien. Det vil også bety at maskulinitet og manndom er sosiale konstruksjoner. Gjennom språket definerer vi hva en mann skal være, og det er gjennom de sosiale praksisene som mannen beviser sin maskulinitet. Det å være mann handler derfor også om utøvelse, å vise sin maskulinitet og mandighet gjennom handling. Ved å belyse dette gjennom teorien om umannlighet, risikerer menn å ”falle ned i umandigheten” hvis de ikke kontinuerlig kan

bevise sin manndom og maskulinitet overfor andre (Lorentzen 2006; Sa'ar & Yahia-Younis 2008).

Når vi snakker om en idealisert forestilling om det å være mann, vil det bety at dette er noe de fleste menn kjemper for å oppnå. Samtidig er det få menn som kan oppfylle alle kriteriene for å bli en idealmann. Jeg har allerede identifisert en rekke forventninger som blir satt til palestinske menn, allerede fra ung alder. Disse normative praksisene må følges for at de skal bli ansett som gode menn. Samtidig kommer det tydelig frem under intervjuene at ikke alle menn klarer å oppfylle disse forventningene, og derfor kan de heller ikke være idealmenn. Flere har studert maskulinitet blant muslimske menn i Midtøsten og i Europa. Blant annet Siraj (2010) sin studie av menn i Storbritannia tar utgangspunkt i Connells teori om hegemonisk maskulinitet. Her ser hun hvordan unge menn posisjonerer seg som dominante og autoritære, spesielt over muslimske kvinner. Siraj skriver at for disse mennene dreier maskulinitet seg om makt og privilegium, samt en hyper-heteroseksualitet. Hart (2008) sin studie av palestinsk ungdom i en flyktningleir i Jordan viser at unge menn er svært opptatt av å opptre som maskuline. Han identifiserer en type maskulinitet som er idealet (hegemonisk) for denne gruppen, og som alle unge menn i leiren strever for å leve opp til.

Selv om det er variasjoner i hva som anses som den ideelle maskulinitet i ulike deler av verden, kan det argumenteres for at det i de fleste samfunn eksisterer en forestilling om *idealmannen*. Harts artikkel viser hvordan en type maskulinitet virker som det ideelle for unge menn i en jordansk flyktningleir, og noe som må leves opp til for å bli anerkjent i samfunnet. Den idealiserte mannen i dagens Palestina bør i følge intervjuobjektene mine og litteraturen inneha en rekke kvaliteter. Han må være hardarbeidende, standhaftig, lite selvsentrert, hjelpsom og respektfull. Han må i tillegg kunne forsørge sin familie og kjempe for deres trygghet. Dette bildet av mannen er skapt gjennom hverdagslig prat, tradisjon og kultur, institusjoner og media. Mest av alt virker det som disse kravene stilles fra andre menn, at menn er hverandres største kritikere. Selv om unge menn vet at både deres og andres situasjon er vanskelig, virker det ikke som det fires noe særlig på kravene. Forestillingen om den palestinske idealmannen er sterk.

I Siraj (2010) sin studie var forsørgerrollen assosiert med maskulinitet for menn. Slik er også min erfaring fra Palestina. Som Siraj sine informanter, viser mine intervjuer at menn er tydelige på sine roller i familien, og ikke alle viser vilje til å endre dette. Enkelte av mine

intervjuobjekter er ikke enige i rollefordelingen og kan tenke seg et mer delt ansvar. Imidlertid er alle klar over at til syvende og sist faller hovedansvaret for å forsørge og beskytte sine nærmeste, på mannen.

5.1.1 Maskulinitetshierarki

Mine intervjuobjekter virker ganske tydelige på deres egen grad av maskulinitet. De ser seg selv som ordentlige menn, og bruker tid på å forklare hvordan deres handlinger beviser deres mannlighet. Hvor posisjonerer mennene seg i maskulinitetshierarkiet? Føler de selv at de representerer den palestinske idealmannen? Eller er de kanskje medvirkende til forestillingen om den maskuline mannen?

Med utgangspunkt i Connells teori om hegemonisk maskulinitet, er det nyttig å se på hvorvidt det eksisterer flere og konkurrerende maskuliniteter i Palestina. Sa'ar & Yahia-Younis (2008) argumenterer for at det finnes mange ulike maskuliniteter på steder, og at de er i et hierarkisk forhold til hverandre. I følge Connells teori dreier deg seg om medvirkende, marginalisert, underordnet og hegemonisk maskulinitet. Menns grad av maskulinitet er forskjellig, men de ulike maskulinitetene er i konkurranse om å være den rådende maskuliniteten. Det er en konkurranse mellom menn, som avgjøres av tilgangen på ressurser. Derfor kan veldig få menn oppnå en status som *idealmann*. Hvis hegemonisk maskulinitetsteorien går ut fra en hierarkisk oppbygging, kan det tenkes at mennene jeg intervjuer posisjonerer seg høyere opp enn de faktisk er. I en intervjusituasjon med meg som er en outsider (både som kvinne og fra et annet sted), kan det antakelig være vanskelig å innrømme at de ikke er så vellykket som de ønsker. Alle mine intervjuobjekter er høyere utdannet og i arbeid. I tillegg har de tilgang på en rekke ressurser som kan øke mulighetene deres for å lykkes, både som individ, men også som palestinsk *mann*. Samtidig er kun en av de gift, få har store ansvarsområder i hjemmet og de er derfor å regne som ungdom (selv om de mener de er voksne). Selv om enkelte virker å være noe ukomfortable med de kulturelle og normative praksisene for å være en god mann, blir de likevel etterfulgt fordi mennene vet at det er forventet av dem.

Samtidig kan det spørres om hvorvidt en idealmann kan eksistere i Palestina, og hvor mange menn som faktisk kan oppnå denne posisjonen? Jeg har tidligere diskutert hvordan menn forventes å være forsørgere og beskyttere, og samtidig trukket frem hvordan den

sosioøkonomiske og politiske situasjonen på Vestbredden vanskeliggjør dette. Det er en situasjon som er preget av et hardt arbeidsmarked, høye kostnader og stor usikkerhet i hverdagen. Mange unge, palestinske menn i dag blir konfrontert med det uunngåelige faktum at de ikke vil kunne oppfylle de forventningene som er definert i samfunnet. Giftermål og etablering av egen familie krever økonomiske ressurser som mange unge menn sliter med å få tak i. På grunn av manglende utdanning og arbeid, er det vanskelig å ta forsørgerrollen. I tillegg forhindrer den politiske situasjonen at de kan beskytte sin familie mot farer. Derfor er det er få måter å vise sin maskulinitet ovenfor andre, hevder McDonald (2010). Overgangen fra ung til voksen mann kan derfor også være problematisk, fordi de har begrensede muligheter til å oppfylle de forventede mannsrollene. Hart (2008) argumenterer derfor at mange menn i denne demografiske gruppen er fanget i et mellomstadium mellom ungdom og voksenliv, ugifte og barnløse. I tillegg kan det argumenteres for at maskulinitet under press og tilgang til få ressurser gjør at det *maskuline ideal* blir enda viktigere for unge menn. Senere i analysen vil jeg se nærmere på hvordan ultramandighet kan være en respons på denne situasjonen for unge menn.

Teorien om hegemonisk maskulinitet har møtt kritikk for å være for statisk og lite fleksibel. Ved å putte menn inn i ferdigdefinerte båser av ulike maskuliniteter, risikerer vi å overse alle nyansene som finnes. Som også diskutert i teorikapittelet, kan denne teorien derfor være bedre egnet som et bakteppe, heller enn å være med på å beskrive menns levde liv. Fremfor å plassere palestinske menn i hierarkisk relasjoner satt i forhold til hverandre, kan det være nyttig å se nærmere på hvordan disse mennene fyller sine mannsroller. Til dette kan teorien om umannlighet tas i bruk.

5.2 Umannlighet- å mislykkes som mann

Siraj (2010, s. 205) skriver at studier av menn og maskulinitet bør foregå i settinger hvor mannens maskulinitet er ”put on a line”, for eksempel blant arbeidsløse menn eller menn i kvinnedominerte yrker. Dette er situasjonen for mange menn i Palestina i dag. Hva skjer hvis unge menn ikke klarer å leve opp til de samfunnsmessige forventningene? Hvis det er en rekke krav som stilles før de blir ansett som menn, og ekteskap er en av dem (kanskje den viktigste?), hva skjer da med unge og ugifte menn?

Olmsted (2005, s. 71) argumenterer for at den patriarkalske kontrakten står veldig sterkt i landene i Midtøsten i dag, og ”failure of this contract occurs when men are either unwilling or unable to fulfill their economic obligations toward dependent relatives”. For palestinerne har handlinger konsekvenser utenfor dem selv, de påvirker hele familien. Også i rapporten ’Making ends meet’ (Mitchell 2009) kommer det frem hvilke konsekvenser okkupasjonen og den økonomiske nedgangen har hatt for unge menn. Her vises det til en rapport fra Verdensbanken i 2009 som forklarer at menn har, som en reaksjon på de få arbeidsmulighetene og lave inntektene, i større grad trukket seg tilbake fra arbeidsmarkedet og det offentlige rom.

Når det kommer til rollen som forsørger er det derfor tydelig at det er mange palestinske menn som sliter med å strekke til. Det foregår stadig sosiale og strukturelle endringer i samfunnet, og i dag er det også på Vestbredden en god del kvinner i lønnet arbeid. Det er i tillegg færre tilgjengelige jobber for begge kjønn. Ut fra dette kan det diskuteres hvorvidt mannens maskuline posisjon er svekket, når han ikke lenger kan ta ansvaret for sine nærmeste som han har kunnet før. Den økonomiske situasjonen på Vestbredden har ført til at familier ikke er i stand til å ta vare på hverandre i den grad som er forventet. Familieøkonomien er under press, og de sosiale relasjonene er i endring. Denne situasjonen har resultert i at mange menn sliter med følelser av maktesløshet og avmaskulinisering, hevder Mitchell (2009). I deres studie opplevde Mitchell og de andre forskerne at mange unge menn viste tegn til håpløshet og fortvilelse over sin egen situasjon, både angående arbeid og framtidsutsikter, den økonomiske situasjonen, konflikten og den interne politiske krisen. Det samme gjorde jeg under mitt feltarbeid. Det er mye press på unge menn, sier Samir under intervjuet. Hvis de ikke klarer å leve opp til forventningene er det ikke bare eget nederlag de må takle, men også skuffelsen fra familien og samfunnet rundt. Samir forklarer at fordi palestinerne lever i et kollektivt samfunn, har alle rundt en klare meninger om hvordan hver enkelt skal tenke og handle. Jeg vil argumentere for at disse samfunnsmessige normene er både sterke og lite fleksible, hvor konsekvensen er et begrenset handlingsrom for individene. Hvis unge menn (eller kvinner) ønsker å være eller opptre annerledes enn hva som er forventet, må de vise stor vilje og stort mot. Utfordrer de normen for akseptabel oppførsel, bør de være forberedt på at mennesker rundt vil kommentere og stille spørsmål ved deres valg.

Sett i lys av teorien om umannlighet (Lorentzen 2006) møter menn en konstant byrde for å bevise sin manndom og maskulinitet overfor andre. Når de ikke klarer å oppfylle de samfunnsmessige forventningene, er resultatet ofte at de føler at de har feilet som menn. Tidligere argumenterte jeg for at de største kritikerne av menn er andre menn. Dette opplevde jeg også i felt. Mine intervjuobjekter virker å føle at de oppfyller forventningene til deres mannsrolle som samfunnet har satt. Derfor er de heller ikke (åpenlyst) usikre på deres egen grad av maskulinitet og mannlighet. Samtidig gir flere uttrykk for at andre strever mer med å oppfylle de samme forventningene om å være en vellykket mann. Det virker som flere føler at de har vært heldige sammenliknet med andre menn. Det kan skyldes tilgang på økonomiske ressurser og utdanning, og et nettverk som er villige til å hjelpe til når det trengs. Mine intervjuobjekter sier ting som; ”jeg har ikke problemer med det (eksempelvis å finne en jobb), men jeg kjenner til flere menn som har det”. Ved å gjøre dette vil jeg hevde at de posisjonerer seg over andre menn og deres maskulinitet. Samtidig virker det som mine intervjuobjekter har medfølelse for andres dårligere sosioøkonomiske situasjon, og at de mener at unge menn ikke nødvendigvis selv er ansvarlige for deres omstendigheter.

Under intervjuene diskuterer flere av mennene hvem som har skyld i situasjonen som mange palestinske menn lider under. Det kan være enkelt å legge all skyld på den israelske okkupasjonen, som helt klart har hatt massive konsekvenser for det palestinske folk. Spesielt store har følgene vært for tilgangen til arbeidsmarkedet for unge menn, og dermed for mulighetene til å kunne ta en forsørgerrolle i familien. Samtidig blir jeg under intervjuene forklart at problemene som unge mennesker, og spesielt unge menn møter på Vestbredden, ikke *bare* skyldes okkupasjonen. Det har utviklet seg en okkupasjonsmentalitet som har tatt over hverdagen, kommenterer flere. Også Alzaroo & Hunt (2003, s. 178) skriver om denne tankemåten, ”Palestinians have not only to end the occupation of their land, but also the occupation of their minds through their daily practices: in their conversations, dialogues, activities, cultural expressions, and cultural products”. Jeg blir under intervjuene påminnet om at palestinere har utviklet en offerrolle, hvor de kan klandre Israel og okkupasjonen for alt som er feil og vanskelig i livene deres. Samtidig vil jeg argumentere for at både kulturelle og tradisjonsbundne holdninger har vært med på å skape denne situasjonen for palestinerne. Det er ikke Israels okkupasjon av de palestinske områdene som har definert kjønnsrollene på Vestbredden. Kravene om å være en vellykket mann med tilstrekkelig utdanning og en god jobb, er kulturelle krav. Vi kan derfor skyldes oss selv, sier flere av de jeg intervjuer. Spesielt Ibrahim legger vekt på at jeg som forsker må legge vekk sympati for ”the Palestinian case”,

for å kunne identifisere problematiske trekk ved palestinsk kultur. Av den grunn argumenterer jeg for at problemet er tosidig. På den ene siden er det helt tydelig at Israels okkupasjon og restriksjoner har hatt store konsekvenser for unge menns situasjon, spesielt med tanke på arbeidsmarkedet. På den andre siden har de ved å utvikle en offermentalitet, valgt å overse en rekke problematiske og begrensende forhold innenfor egen kultur. Før dette tas tak i, er det vanskelig å tenke seg at situasjonen for unge menn vil endre seg nevneverdig.

5.2.1 “The male breadwinning norm”

Til tross for de økonomiske og politiske forholdene på Vestbredden, kan det argumenteres for at de tradisjonelle, sosiale og diskursive normene som angår mannens rolle fortsatt er gjeldende. ”The male breadwinning norm” har ikke forsvunnet, og menn forventes å finne arbeid, spare penger, bygge hus og gifte seg (Mitchell 2010, s. 40). Dette føles som et stort press for mange unge menn, og kan resultere i at de som ikke klarer å oppfylle disse forventningene isolerer seg for å unngå å være blant folk. Mitchell (2010) sin studie belyser situasjonen til Mahmood, og hvilke konsekvenser arbeidsledighet og få muligheter har hatt for han. Vi kan anta at hans situasjonen ikke er enestående, men noe som oppleves av flere unge menn på Vestbredden i dag. Mahmood har gått arbeidsledig siden han var ferdig med studiene for fire år siden. For å få arbeidserfaring valgte han å jobbe frivillig i en periode, men han måtte gi seg med dette fordi det ble for kostbart med blant annet reising til og fra jobb. På grunn av hans status som arbeidsledig og med få ressurser, har han ingen mulighet til å gifte seg og starte egen familie. Dette har resultert i at han isolerer seg ved å sove store deler av dagen, og heller er oppe om natta med venner,

whether this daily rhythm is based on a conscious strategy or not, I argue that these practices allow young men to become in a sense 'invisible' within their own communities- thereby avoiding gaze, comments and questions which are forms of social regulation often endured by youth from older people (Mitchell 2010, s. 37).

Også Abu-Nahleh (2006) trekker frem situasjonen til ung mann som har likhetstrekk med Mahmood. Nathem fullførte aldri skolen fordi han hadde en godt betalt jobb i Israel. Han er nå arbeidsledig, og sliter med å kunne betale for levekostnadene. Faren døde mange år tilbake, og Nathem er eldste sønn i familien. Det betyr at han har mer ansvar for sine familie. Å ta opp lån er noe han vil unngå, fordi han ikke vil kunne betale det tilbake. Han ønsker heller ikke å be om økonomisk hjelp fra familie og venner fordi det føles ydmykende. Selv

forklarer han at det å måtte be om hjelp vil gjøre at han mister noe av sin maskuline status. I likhet med Mahmood holder han seg mye hjemme og sover på dagtid. Han prøver å unngå å treffe familie og venner. I Abu-Nahleh (2006) sin analyse er det tydelig at det patriarkalske familiesystemet ikke blir svekket i denne krisetiden, men heller forsterket. Nathem er veldig bevisst på sitt eget ansvar, og opptatt av å opprettholde sin maskuline autoritet overfor familien. Spesielt på grunn av hans finansielle status er dette noe han sliter med. Dette viser tydelig hvordan forsørgerrollen er sterkt assosiert med det å være en god mann, og dermed hvordan konstruksjon av maskulinitet og mannlighet er knyttet til evnen til å ta vare på de rundt seg.

Under intervjuet med Hassan blir jeg forklart at mange unge menn i dag har gitt opp som en følge av de vanskelige levetilstandene og det massive presset de møter i hverdagen. Fordi de verken har jobb, hus eller partner, velger mange å holde seg for seg selv. Ved å unngå andre mennesker vil de også unngå samfunnets fordømmelse over deres situasjon, forklarer Hassan. Selv forteller han at han hadde en periode hvor han trakk seg tilbake og følte seg maktesløs. Etter hvert bestemte han seg for å ta tak i egen situasjon, og han mener at alt er mulig hvis folk jobber hardt nok. Dette synet kan skille Hassan fra andre unge menn i samme situasjon. Det er tydelig at Hassan mener at folk har ansvar for eget liv, og at de selv må vise handlekraft til tross for all motgang. Samtidig er det viktig å merke seg at begrensningene unge menn møter ikke nødvendigvis er et resultat av egen manglende handlekraft. Som Mitchell (2010, s. 37) kommenterer virker hennes informant Mahmood både deprimert og tilbaketrukket, "some of his responses suggested that he had internalized his unemployment status, rather than understanding it as an external, structural problem faced by many youth all over the West Bank". Fordi de ikke klarer å finne en jobb eller å forsørge sin familie, føler de at de har feilet som menn. Problemet her er at menn som ikke klarer å oppfylle de forventningene som er satt, ikke ser det som en del av et strukturelt og samfunnsmessig problem. De internaliserer det heller, og føler skyld og skam over egen situasjon.

Den sosiale reguleringen (blikk, kommentarer, spørsmål) som unge menn på Vestbredden møter, "reflect ambivalence in communities which have yet to fully come to terms with the endemic erosion and loss of male breadwinning work" (Mitchell 2010, s. 37). Folk er klare over at arbeidsmarkedet er vanskelig, at jobbene i Israel og i bosettingene er få, og at lønningene kan være for lave til å kunne forsørge familien. På samme tid, "while there appears to have been an easing of the expectations of young men to secure breadwinning

work, discursively these expectations still arise through comments, admonishments and questions like: 'when are you getting married?'" (Mitchell 2010, s. 37). Flere av mine intervjuobjekter forteller om presset de møter om å gifte seg. Det kan virke som dette presset øker for hvert år, og at de forventes å ha stiftet egen familie før inngangen av trettiårene. For kvinner er denne alderen noe yngre. Omar forteller at innen han er 30 bør han være gift og ha to eller tre barn. Er man ugift og eldre enn 30 er det noe "galt" med deg, forteller både Hassan og Omar. Også mine kvinnelige intervjuobjekter forklarer viktigheten av ekteskap før en mann når en viss alder. Som Noor sier, hvis han fortsatt er ugift i trettiårene vil folk undres hvorfor og anta at noe er feil med han. Khalid argumenterer for at en ugift mann i trettiårene kan unnskyldes (av samfunnet) hvis han har en god jobb og har satset på karriere fremfor familieliv. Hvis han derimot ikke er suksessfull med en god jobb er det ikke sosialt akseptert. På den annen side hevder Ibrahim at en ugift mann i trettiårene uansett vil bli ansett som en "failure". Han kan ha alt annet (god jobb, mange ressurser), men han *må* gifte seg. Han vet om ugifte menn i denne aldersgruppen som er frustrerte over egen situasjon, og har depressive tanker. Samir forteller at ugifte menn kan bli påminnet deres situasjon hver eneste dag, hvor folk vil vite hvorfor de ikke er gift enda. Det kan føre til at unge menn trekker seg tilbake fra det sosiale liv, fordi de ikke orker å forholde seg til alle spørsmålene.

Ibrahim belyser dette ved å forklare situasjonen til en nær venn av seg. I dag er vennen i trettiårene og har i flere år har prøvd å finne seg en partner. Selv gjennom egen innsats, men også med hjelp av familien har han ikke lyktes å finne en potensiell kone. Dette har ført til at han føler han har mistet anseelse i samfunnet, at han er en taper, og at han nå er deprimert og synes livet er håpløst. Ibrahim forteller at hans venn ikke lenger vil være sammen med vennene sine, og at han har endt opp med å isolere seg hjemme. Det kan være at dette eksempelet er spesielt, at det er noe ved denne mannen som gjør at han ikke finner seg en partner. Samtidig er ikke denne historien unik. Mange unge menn sliter med å få tak i de ressursene som trengs for å etablere sin egen familie, og mangler en livspartner. I noen år er dette akseptabelt, men det går en grense. Det virker som om denne grensen (for menn) er rundt 30 år. Det forteller noe om hvor avgjørende oppfyllelse av de samfunnsmessige kravene er for unge menn, og hvilke konsekvenser det kan få hvis de ikke klarer dette. Som Mitchell (2010) argumenterer kan unge menn møte fordømmelse og skepsis fra samfunnet hvis de ikke klarer å oppfylle visse forventninger. Dette kan komme som spørsmål, blikk og kommentarer, og som Mitchell hevder er dette et tegn på at samfunnet ikke anerkjenner de vanskelige levekårene for unge menn på Vestbredden. Det er tydelig,

både fra litteraturen og mine egne intervjuer, at holdninger til forventede kjønnsroller og praksiser kan være sene til å tilpasse seg de faktiske forholdene. Til tross for den sosiopolitiske situasjonen, er normen om mannen som familiens hovedforsørger fortsatt gjeldende. Hvis disse forventningene hadde vært noe mer fleksible, ville det kanskje ha lettet presset og byrden for unge menn. Den maskuline normen fører til at enkelte føler seg umandiggjort og underdanige sammenliknet med andre menn. Det kan virke som at hvis de ikke klarer å være den mannen som andre forventer, er de ikke lenger en *mann*.

5.2.2 Ultramandighet

Som en reaksjon på den kollektive situasjonen for palestinske menn, har Sa'ar & Yahia-Younis argumentert for at palestinske menn "tend to overdo their gender" (2008, s. 307). Som tidligere skrevet står mange unge menn overfor en usikker hverdag og fremtid. Tilgangen på både utdanning og arbeidsplasser er begrenset, mange har ikke råd til å gifte seg eller til å kjøpe et hus. Selv om de forventes å være tøffe og modige, er folk klar over at i møte med Israel er palestinere den svakeste parten. Hverdagen er i mange tilfeller full av systematisk ydmykelse og diskriminering. Som en respons til dette blir det for mange unge menn viktig å være *ultramandig*. Dette kan være en av de få måtene og få vist fram deres maskulinitet for andre. Sa'ar & Yahia-Younis sin studie foregikk blant palestinske menn i Israel, og jeg vil argumentere for at deres funn kan være gjeldende også for menn på Vestbredden. Min oppfatning er at palestinske menn skal være svært tøffe utad. Spesielt gjelder det for unge menn i slutten av tenårene og i tjuårene. De roper høyt og viser seg fram, kjører fort mens de hører på høy musikk, plystrer etter jenter, og klesstil og hårfrisyrer er viktig for mange. På Vestbredden er det tydelig at mange unge menn liker å gi et inntrykk av at de er veldig macho. Det kan virke som om de "spiller en rolle" ved å være så ultramandige og maskuline. Under et av intervjuene kommer det frem at utøvelse av maskulinitet blant unge palestinere kan dreie seg om flere ting. Å være maskulin kan innebære å eie en egen bil, å ha en kjæreste og å røyke. Det er viktig for unge menn å "*prove themselves to others*", forteller Ibrahim. I likhet med Sa'ar & Yahia-Younis vil jeg argumentere for at palestinske menn oppfører seg ultramandige for å kompensere for det de ikke har, og for de områdene i livet de ikke klarer å uttrykke sin maskuline rolle. De forklarer dette som en følge av maskulinitetskrisen i den arabiske verden, som igjen er et resultat av "the crisis of male productivity" (Sa'ar & Yahia-Younis 2008, s. 307).

Ibrahim opplever at unge menn som ønsker å bli ansett som voksne begynner å imitere voksne menn. Blant annet gjennom å røyke viser du andre at du er en mann. Dette står i samsvar med Inhorns (2012) argumentasjon om røyking blant menn. Hun skriver at menn i Midtøsten blir sosialisert til å røyke fordi det er mandig og knyttet til maskulin oppførsel, selv om de er klar over at det potensielt er helseskadelig. På gatene i Palestina ser man meget sjelden, eller aldri kvinner som røyker. Det gjør de heller på restauranter eller hjemme. Jeg vil anta at grunnen til dette er at det blir ansett som lite kvinnelig å røyke i det offentlige rom, og at dette er mennenes domene.

5.3 Maskulinitet i krise?

Ut fra både litteraturen og min egen studie virker det som om det maskuline idealet kan være vanskelig å oppnå (Siraj 2010). Mannom er noe menn må kjempe for, det kommer ikke naturlig. I litteraturen og i media kan det leses at Midtøsten i dag er preget av en 'crisis of the male breadwinners'. Dette knyttes videre til en maskulinitetskrise blant arabiske menn. Maskulinitetskrise kan forklares som når individets subjektive erfaringer ikke står i samsvar med hva som blir forventet kulturelt og sosialt (Reeser 2010). Krisen som blir identifisert er blant annet et resultat av den massive arbeidsledigheten, og spesielt blant unge menn. Som Taraki forklarer er ikke dette kun en økonomisk krise. Den er også en følge av den patriarkalske familiestrukturen, hvor menn "are vested with the power to protect their families find themselves severely compromised in the fulfillment of this role" (Taraki 2006, s. xviii). Massiv arbeidsledighet og ødeleggelse av hjem og landområder under den militære okkupasjonen, har gjort at palestinske menn har vanskeligheter med å forsvare og beskytte sine familiemedlemmer. Dette utfordrer dermed familiestrukturene, og endrer balansen mellom kjønn og generasjoner, hevder Taraki.

McDonald (2010) diskuterer situasjonen for palestinske menn, og hevder at vi kan identifisere en krise blant menn som familieforsørgere. Siraj (2010, s. 207) argumenterer på samme linje ved å hevde at, "the inability to fulfil the social, religiously and culturally prescribed role as provider for the family created a sense of social impotence that undermined the man's sense of masculine self". McDonald trekker videre frem hvordan familiedynamikken har blitt rystet som følge av den konstante usikkerheten palestinerne står overfor. Arrestasjoner, voldelige konflikter, arbeidsløshet og inntektstap, i tillegg til begrenset mobilitet er viktige faktorer til denne usikkerheten. McDonald (2010, s. 209-10)

argumenterer, ”pervasive unemployment, the destruction of home and agricultural lands and the widespread fear of military incursions have drastically reconfigured the terms by which masculinity is imagined and articulated”. Fordi menn tradisjonelt sett har vært de som skal beskytte sitt land og sin familie, har den hjelpeløsheten som følger fra møter med israelsk militær og politisk styring ført til at det nå er en maskulinitetskrise blant palestinske menn (Holt 2003). Sa’ar & Yahia-Younis (2008) studerer palestinske menn i Israel, og fokuserer på hvordan mannens svekkede sosiale rolle fører til mer vold i hjemmet. Mannens tap av posisjon ser de i lys av palestinske menns daglige møter med israelske politiske føringer, strukturell vold, rasisme og diskriminering. Maskulinitetskrisen blant palestinske menn i Israel er derfor ”a reaction to, and a reflection of, their collective situation” (Sa’ar & Yahia-Younis 2008, s. 305). Vi kan også finne studier som avviker fra disse funnene. Siraj (2010) sin forskning dreier seg om kjønnsroller blant muslimer i vestlige kulturer, og konkluderer med at studieobjektene maskulinitet og maskuline posisjon verken er usikker eller midlertidig. Selv om mennenes posisjon i familiene er endret fra tidligere, og deres autoritet kan være noe svekket, finner Siraj ingen åpenbar maskulinitetskrise. For selv om praksisene kan være i endring (eksempelvis større likestilling blant kjønnene, kvinner i arbeid), er mye av holdningene til kjønnsrollene fortsatt de samme.

Til tross for Siraj sine funn, kan det allikevel virke naturlig å hevde at arabiske og palestinske menn opplever en maskulinitetskrise. Kan vi snakke om en generell krise for palestinske menns maskulinitet eller bør vi, som jeg diskuterte i teoridelen av oppgaven, fokusere på om det foregår individuelle kriser for enkelte menn? For alle palestinske menn har ikke de samme opplevelsene, ressursene og begrensningene i sin hverdag. Noen klarer seg tilsynelatende bra i møte med kjønnsforventningene, mens andre strever mer. Samtidig kan det observeres en trend hvor menn generelt virker å ha større vanskeligheter med å være både familieforsørgere og beskyttere, spesielt med tanke på det tøffe arbeidsmarkedet og i møte med den israelske okkupasjonen.

Det kan sies at denne ”krisen” kan tolkes ut fra to nivåer. Den ene fra et samfunnsmessig nivå, hvor enkelte menn tydelig sliter med de kjønnsmessige forventningene i samfunnet. Her kan det tas i bruk en sosialkonstruktivistisk tilnærming, som fokuserer på de samfunnsmessige strukturene som vanskeliggjør mannens situasjon og mulighet for maskulin praksis. Når nok menn kjenner dette som problematisk, kan det argumenteres for at det foregår en krise. Krisen kan også analyseres på individnivå, gjennom å studere om menn selv

opplever at deres maskulinitet er i krise. Gjennom en psykososial tilnærming vil det fokuseres mer på menns følelser og opplevelser enn på strukturene som muliggjør og begrenser maskulin praksis. Jeg har under hele denne prosessen vært mest interessert i hvordan menn *selv* forstår og erfarer sitt eget liv. Uten å legge all litteratur til side, er jeg opptatt av om menn selv mener at deres maskulinitet er truet. Dette kan være vanskelig for meg som kvinne og outsider å få innsikt i. Samtidig er det under intervjuene tydelige at mine intervjuobjekter mener at andre menn kan slite med samfunnsforventningene. Det er ikke underlig at det er lettere å diskutere andres ”mangler” enn sine egne. Mine intervjuobjekter føler ikke at deres egen maskulinitet eller manndom er i krise, men flere forklarer at andre menn kan oppleve dette. Det kan virke som menns opplevelse av egen mannlighet i stor grad er basert på tilgang til ressurser. Her mener jeg blant annet økonomi, men også arbeid, hus, utdanning og sosialt nettverk er av betydning. Dette bidrar til at forventninger kan møtes, og dermed opprettholdes deres mannsrolle. Noen unge menn klarer dette, mens andre har ikke de samme mulighetene. Hvis alle menn ikke klarer å oppfylle de kriteriene som er satt for å være mann *på riktig måte*, betyr det da at det er en generell maskulinitetskrise? Eller er det en krise for enkelte menn eller enkelte grupper? Ut fra en sosialkonstruktivistisk tilnærming kan det trekkes en konklusjon om at situasjonen for mange unge palestinere i dag er så problematisk at det har oppstått en maskulinitetskrise. På den annen side, sett i lys av en psykososial tilnærming (som i denne oppgaven), oppleves det ikke som en krise. Denne oppgaven kan ikke generalisere for alle palestinske menn. For intervjuobjektene derimot, finner jeg ingen tydelig maskulinitetskrise.

I stedet for å påpeke en maskulinitetskrise som gjelder for alle menn, kan studier heller trekke frem hvordan unge menn (og kvinner) har vansker i overgangen fra barn til voksen. Her er fokuset heller på hvilke sosiale og kulturelle, men også strukturelle hindringer som gjør at ungdom er i en langvarig venteperiode (*waithood*) før de anses som voksne. Er dette den virkelige krisen som unge, palestinske menn står overfor? Jeg vil argumentere for at full sosial inkludering i Palestina i de fleste tilfeller krever at unge menn (og kvinner) gifter seg og danner sin egen familie. I lys av teorien om *waithood* kan overgangen fra utdanning til jobb og deretter giftermål, være lang for ungdom i Midtøsten. Det som også er et poeng er at ”failure in one transition spills over into the next” (Dhillon, Dyer & Yousef 2009, s. 16). Med dette poengteres det hvor viktige handlingene som gjøres, og avgjørelsene som tas i ungdomstiden, er for fremtiden. Uten utdanning kan det være vanskelig å få seg jobb, som deretter kan gjøre det problematisk å spare penger til bryllup og huskjøp. Videre kan det

argumenteres for at "inflexible social norms and expectations, such as the cost of marriage, place too much emphasis on economic security at a time when education and labor market outcomes are changing rapidly" (Dhillon & Salehi-Isfahani 2009, s. 245). På grunn av et hardt arbeidsmarked og de høye bryllupskostnadene, ser mange unge seg nødt til å utsette å gå inn i ekteskapet. Det at unge mennesker er tvunget til å vente i lang tid før de oppfyller forventninger som må til for å anses som fullverdige voksne og medlemmer av samfunnet, er et problem. Det som for enkeltpersoner kan føles som en individuell krise (at de eksempelvis ikke får stifte egen familie), er også en del av et større bilde. Når denne trenden omfatter svært mange unge menn, kan vi argumentere for at denne gruppen risikerer å bli ekskludert fra samfunnet.

5.4 Hva nå? Håp og framtidsutsikter

Jeg har tidligere skrevet om effekten av voldelig konflikter på barn og unge, og trukket frem hvordan dette kan prege deres utvikling. Fatima (26 år, Ramallah) hevder under intervjuet at palestinske barn "*don't have proper childhood*", fordi så mange har opplevd traumatiske hendelser, som at foreldre og slektninger blir dårlig behandlet på sjekkpunkter, eller at israelske soldater kommer inn i hjemmet. Vi har vokst opp med en konstant usikkerhet, forteller Fatima. I en studie av livstilfredshet blant palestinske barn og unge, hevder Veronese m.fl. (2011) at ikke alle barn blir negativt påvirket og får traumer. Barn kan være tilpasningsdyktige til forholdene de lever under, og studien viser at palestinske barn "despite inhuman living conditions and the daily violence that crushes the area, [...] reported high levels of optimism and life satisfaction because the social context enabled them to make sense of their suffering" (Veronese m.fl. 2011, s. 468). Samtidig hevder de at dette er vanskeligere jo eldre barn og unge blir. Selv om barn også opplever konflikten på kroppen, er ofte ungdom og voksne mer utsatt.

Under mine intervjuer får jeg sjelden følelsen av at mennene er tilfredse med sitt eget liv. Selv om de har oppnådd en rekke ting og har et støttende nettverk rundt seg, gir de uttrykk for at de lever et hardt liv. Veronese m.fl. (2011) sin studie viste at kan være kjønnsforskjeller med tanke på hvor tilfredse unge er med eget liv. I deres studie rapporterte guttene lavere grad av tilfredshet med livet enn jenter. Dette kan forklares med at unge gutter møter mer kulturelt press og forventninger fra voksne enn hva jenter gjør. I min studie har jeg kun fokusert på hvordan unge menn opplever sitt eget liv. Likevel kommenterer både kvinnene og

mennene jeg intervjuer at det ofte er mennene som blir mest direkte påvirket av okkupasjonen og dens følger. Blant annet er tallene for arbeidsledighet høyest for unge menn, og flest menn blir fengslet og drept (Veronese m.fl. 2011). Det er derfor naturlig å tenke seg at dette har en effekt på hvordan unge (og eldre) menn opplever sitt eget liv og deres grad av tilfredshet.

Selv om levetilstandene på Vestbredden byr på tøffe utfordringer, virker mange å mestre sitt liv. Nguyen-Gillham m.fl. (2008, s. 293) forklarer at mennesker er sosiale agenter som "are constantly negotiating and (re)assigning meaning to resources and experiences to make sense of their suffering". Folk forsøker å finne en mening i alt det vanskelige. Nguyen-Gillham m.fl. sin studie viser samtidig at ungdom på Vestbredden opplever en hverdag preget av avhumanisering under okkupasjonen, følelser av hjelpeløshet, sinne og ydmykelse. Samtidig prøver unge å skape et liv med en viss normalitet, et rutineliv med klare strukturer som kan gi stabilitet,

maintaining a degree of continuity in their personal lives, and building up a routine, allows youths to regain a sense of stability. Social support, provided by the family and by religious and secular youth groups, helps to keep hope for the future alive (Veronese m.fl. 2011, s. 468)

Alle mine intervjuobjekter virker å jobbe hardt for å ha "et vanlig liv". Samtidig snakker alle om at livene deres er preget av rutine i et negativt ordelag. Flere klager over at det aldri skjer noe nytt, og at hverdagene består av det samme. De føler at de har lite handlingsrom, og deres liv er preget av kjedsomhet. Samir kommenterer likevel at han opplever at mange unge menn alltid er på leting etter nye muligheter. Gjennom ulike mestringsstrategier søker de å forbedre sin egen hverdag. Her trenger det ikke nødvendigvis å handle om store omveltninger, men mindre mål som for eksempel anskaffelse av egen bil. Andre unge menn er bare opptatt av å overleve, forteller Samir videre, fordi de ikke har de verktøy som trengs for å endre sin livssituasjon.

Et poeng som Nguyen-Gillham m.fl. (2008) kommer med, og som jeg vil støtte meg til, er at det finnes et samspill mellom desperasjon og håpløshet på den ene siden, og fremtidsoptimisme på den andre. Det at ungdom føler en samhørighet og en tilknytning til sitt land, gir dem en mening med livet. Under mine intervjuer er det tydelig at det faktisk at de

blir i Palestina, at *de eksisterer der*, er en måte å vise motstand mot okkupasjonen og undertrykkelsen. Det palestinske narrativ er preget av begrepet *resilience*, som kan oversettes til utholdenhet eller robusthet på norsk. En sentral del av å være palestiner, både som mann eller kvinne, ung eller gammel, virker å være å *holde ut*. I en hverdag og en situasjon preget av en kollektiv, sosial lidelse under okkupasjon og konflikt, er det å holde ut så godt en kan et mål i seg selv. I kjernen av denne utholdenheten finnes *sumud*, som forklares av Nguyen-Gillham m.fl. (2008, s. 292) som ”a determination to exist through being steadfast and rooted to the land”. Gjennom hverdagslige praksiser og det å gjøre livet så normalt som mulig, viser palestinerne utholdenhet.

Taraki (2006, s. xxi) skriver “as individuals devise solutions for overcoming obstacles and engage in daily recitals of the minute details of their encounters with the Israeli system of control, they increasingly do so with the self-consciousness that they represent something larger than themselves”. Det handler om å finne en mening i lidelsen og urettferdigheten man opplever hver dag. Under intervjuet forklarer Ibrahim om noen av hans opplevelser og møter med israelske soldater og sikkerhetsstyrker. Når jeg spør hvordan han føler seg i disse møtene, forteller han at han blir sint og mer bestemt på å gjøre hva han selv ønsker, som er å fortsette å bo i Øst-Jerusalem. Ibrahim sier at han vet hva israelske soldater vil oppnå i kontroller (ved eksempelvis sjekkpunkter), men at han nekter å la seg føle det de vil at han skal føle. Det kan virke som om Ibrahim finner trygghet i å vite at han er del av et fellesskap av palestinere som føler seg krenket og urettferdig behandlet. Han forsøker ikke å la disse møtene med israelske sikkerhetsstyrker skremme han, men heller vise en likegyldig holdning. Han vet at han hører hjemme i Jerusalem og Palestina, og at han sammen med det palestinske folk kjemper en felles kamp for deres eksistens. Dette virker å gi han krefter til å takle disse daglige møtene.

5.4.1 Håp og realitet

”The sky’s not the limit, Qalandia checkpoint is the limit”. –Fatima (26 år, Ramallah)

Selv om mange unge begynner å miste håpet for fremtiden, må vi fortsette å jobbe for å ”keep hope alive”, forteller Omar. Andre kommenterer at uten håp, er det ikke noe poeng i å fortsette å leve. Håp om en bedre fremtid virker derfor viktig for mine intervjuobjekter. Hvordan kan dette begrepet forklares?

Sagy & Adwan (2006, s. 128) definerer håp som, "interaction between wishes and positive future expectations". Deres hypotese er at graden av håp vil øke i tider preget av trusler, konflikt og nød. Samtidig kan det skilles mellom individuelt håp og eksistensielt håp. Det første dreier seg om hvorvidt individet har de personlige eller sosiale ressursene som trengs for å nå et mål. Eksistensielt håp forklarer de som en ikke-vestlig måte å tenke på, og "relates to the strength that people with few resources call on to encourage themselves through difficult times" (Sagy & Adwan 2006, s. 132). I følge deres studie viser palestinsk ungdom tegn til høyt eksistensielt håp. Dette handler om at selv om oddsene er mot deg, tror du at du til slutt kommer til å vinne. I møte med mine intervjuobjekter får jeg eksempler på begge, og mens noen har mer individuelle håp, uttrykker flere et klart eksistensielt håp. Blant annet forteller Omar at han har håp og stor tro på landet sitt og folket som bor der. Han avslutter med å si at "*one day, all this will change*", og viser her tydelig at til tross for den lave oddsen, har han tro på at det palestinske folk vil overvinne denne situasjonen.

Det som Sagy & Adwan skiller mellom, og som jeg selv finner ut ganske tidlig i intervjuprosessen, er at det er en klar forskjell mellom *ønsker* og *forventninger* for fremtiden. Forventninger dreier seg om hvorvidt en tror at noe faktisk kommer til å skje, mens ønsker handler om "how much one would wish a particular future occurrence" (Sagy & Adwan 2006, s. 132). I den sammenheng vil jeg trekke frem Khalid og Hassan sine fortellinger. Khalid forteller at han drømmer om å kunne flytte utenlands, til et sted han kan leve i verdighet. Han føler at han ikke har noen fremtid i Palestina, og har lite håp om en rettfærdig fred mellom palestinere og israelere. Når jeg spør han om hvordan han *realistisk* ser for seg sin egen fremtid, erkjenner han at han nok kommer til å måtte forbli på Vestbredden. Han forventer at han kan jobbe seg opp og bli suksessfull i samfunnet, men sier igjen at han ikke har noen fremtid der. Det er tydelig at en positiv fremtid ikke handler om penger eller materielle ressurser for Khalid, men at det er fred og frihet som er det han ønsker mest. Hassan har også ønsker for fremtiden. Han vil gjerne kunne kjøpe et hus utenfor flyktningleiren han bor i, med en liten hage og en bil, hvor han kan bo med sin fremtidige familie. Så håper han at han kan få en annen jobb enn den han har i servicebransjen i dag. Hva han faktisk forventer er at den politiske situasjonen vil fortsette som den er i dag, og at det ikke vil bli fred. Han tror ikke at han vil kunne flytte til et hus eller gård som han drømmer om, men kanskje vil han kunne flytte litt vekk fra flyktningleiren. Hassan er imidlertid mer håpefull enn Khalid, og har høyere forventninger til at livet kan bli bedre.

Under intervjuene kommer det frem at flere av mennene ønsker å ha muligheten til å reise eller studere i utlandet. Noen uttrykker også at de ønsker å forlate Palestina for alltid. Fatima forteller at okkupasjonen gjør at palestinere har veldig begrenset mobilitet, fordi alle grenser (både på Vestbredden, men også mot Israel og Jordan) kan stenges. ”*This limits your freedom and options*”, hevder Fatima. Samtidig er konseptet med *sumud* (standhaftighet) også gjeldende for de jeg intervjuer. Noen vil aldri forlate Palestina, og begrunner dette både som et politisk standpunkt så vel som av personlige grunner. Ibrahim forklarer at han ikke ser seg selv som idealist eller patriot, men vil bli i Palestina fordi hele livet hans er der. For andre er valget mer ideologisk eller politisk, hvor det handler om tilknytningen og lojaliteten til hjemlandet. Det å forlate sitt hjemland betyr at det palestinske folk gir opp og at Israel vinner, forteller en av mennene under intervjuet.

Med tanke på fremtidshåpet og forventningene til mine mannlige intervjuobjekter, virker det som om de ser for seg at de skal kunne være gode menn også i tiden fremover. Selv i mangel på fred og frihet og generelt gode levekår, forteller alle at de ser for seg å gifte seg innen få år og stifte sin egen familie. Deres tanker og bekymringer for fremtiden dreier seg derfor mindre om det å strebe for å være en idealmann, men heller om de faktiske leveforholdene under okkupasjonen og hvordan det vil fortsette å forhindre deres handlingsrom. Vi snakker her om flere dimensjoner av et individs identitet, både som mann, men også som palestinere. Deres engstelser og negative tanker relateres mer til deres palestinske identitet enn til deres mannsidentitet. Okkupasjonen, ydmykelsen og diskrimineringen som oppleves på daglig basis angriper ikke bare mulighetene for å oppfylle sine forpliktelser som mann, men den er også et direkte angrep på palestinernes menneskeverd. Det er dette aspektet som mine intervjuobjekter legger vekt på når de reflekterer over sin fremtid.

5.5 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg ved bruk av eget datamateriale, i tillegg til eksisterende litteratur belyst underproblemstillingen: *Hvilke konsekvenser kan det få hvis unge menn ikke klarer å oppfylle de samfunnsmessige forventningene?* Jeg har ved bruk av litteratur og mine intervjuobjekters egne fortellinger satt lys på hvordan menn som faller utenfor normen, risikerer å bli ansett som tapere i samfunnet, og at de verken regnes som *menn* eller *voksne*. Jeg har sett på de normer og holdninger som råder, og hvordan menn jobber opp mot en forestilling om en idealmann. Denne idealiserte maskuliniteten har jeg knyttet til Connells

teori om hegemonisk maskulinitet. Å vise forsørgerevne, også som ung mann, er viktig i konstruksjonen av palestinsk maskulinitet. Idealmannen er en forsørger og en beskytter av sine nærmeste, og jeg har vist hvordan begge disse rollene blir utfordret og begrenset i den sosiopolitiske konteksten som det palestinske folk lever under på Vestbredden. I dette henseende har jeg trukket inn teori om umannlighet, og at unge menn risikerer å miste sin status som mann hvis de ikke klarer å bevise sine maskuline egenskaper for omverdenen. Videre har jeg diskutert hvorvidt maskulinitet er i krise blant unge menn på Vestbredden i dag, og at en eventuell krise kan tolkes ut fra flere nivåer. Jeg har konkludert med at vi ikke kan identifisere en generell maskulinitetskrise, men heller kriser for enkelte menn i møte med samfunnsforventningene.

Avslutningsvis ble håp og framtidsutsikter trukket inn i analysen, for å forklare hvordan unge menn takler sin egen hverdag og eget liv. Denne delen fokuserte på ulike mestringsstrategier, og hvordan unge mennesker søker å skape rutine og normalitet i sine daglige aktiviteter. Jeg viste at viktige strategier for det palestinske folk er utholdenhet og standhaftighet (*sumud*), som begrunnes med en sterk tilknytning til landet. Også håp for fremtiden virker å være knyttet til dette, og en tro på at palestinerne vil overvinne denne situasjonen.

Videre belyste jeg intervjuobjektene egne framtidsutsikter, og hvilke muligheter de føler at de har for sin egen fremtid. Her var det et tydelig skille mellom ønsker for fremtiden og de faktiske forventningene. Deres ønsker omhandlet frihet, fred og et liv i verdighet. De ønsket å kunne reise, studere og bygge seg et hus på landet. Forventningene var derimot mindre optimistiske, og ingen virket overbevist om at situasjonen kom til å endre seg til det bedre i løpet av deres levetid. Intervjuobjektene tanker og bekymringer for fremtiden dreide seg i liten grad om deres rolle som mann, og hvordan deres mannsidentitet blir truet som følge av den sosiopolitiske situasjonen. De la større vekt på deres palestinske identitet og at den er under angrep. I tillegg til at okkupasjonen vanskeliggjør maskulin praksis, er det også et direkte angrep på det palestinske folks rettigheter og menneskeverd.

6 Konklusjon

I denne oppgaven har formålet vært å studere maskulinitetskonstruksjoner blant unge, palestinske menn på Vestbredden. Den har søkt kunnskap om hvordan menn oppfatter sitt eget liv, og hvordan de forklarer sin egen situasjon, og situasjonen for unge menn i tjueårene. For å få innsikt i deres fortellinger har jeg gjort en kvalitativ studie, og gjennomført dybdeintervjuer med hovedsakelig unge menn, men også noen kvinner i denne aldersgruppen. I tillegg er funnene basert på observasjon og grundig tekstanalyse av eksisterende litteratur på temaet. Et av målene har vært å belyse situasjonen for en gruppe som sjelden når frem med sine fortellinger, eksempelvis i media, og som kan oppleve å bli marginalisert og ekskludert i sitt eget samfunn. Denne oppgaven har derfor søkt å gi disse menneskene en stemme.

Jeg har satt fokus på deres overgang fra ungdom til voksen mann, og at de nå befinner seg i en fase hvor de forventes å imøtekomme samfunnets normer og holdninger. Disse normene legger føringer for hvordan de bør være og hvilke valg de bør ta. Denne overgangen har jeg satt i sammenheng med de gjeldende strukturelle, politiske og sosiale faktorene som både muliggjør og begrenser unge menns rom for handling. De strukturelle faktorene omhandler vanskeligheter med utdanning, høy arbeidsledighet og lave lønninger, mens de sosiale faktorene dreier seg om sterke forventninger, tradisjoner og normer, den store betydningen av giftermål og etablering av familie, og forventningene om maskulin oppførsel. Det politiske rammeverket som i stor grad begrenser unge menns handlingsrom er den israelske okkupasjonen, et splittet palestinsk styre, korrupsjon og ineffektivitet i de Palestinske Selvstyremyndigheter, fysiske hindre og sjekkpunkter og dårlig utbygget infrastruktur.

I oppgaven har jeg studert hvordan maskulinitet konstrueres i en palestinsk kontekst, og hvilke krav som settes til unge menn. En maskulinitetsstudie kan fokusere på i hvilken grad en mann fyller sin mannsrolle. En kjønnsrolle er videre forstått som hva samfunnet forventer av et individs oppførsel, tanker og følelser, for å bli ansett som et kjønn. Denne studien har fokusert på hvilke forventninger og begrensninger som unge menn møter, og hvordan de håndterer sin rolle som ung mann i møte med disse.

6.1 Hva forventes av unge menn, og hvilke strategier

bruker de for å møte disse forventningene i hverdagen?

Å bli en voksen mann i Palestina handler ikke om biologiske endringer eller å nå myndig alder. For å bli voksne må de oppfylle en rekke kriterier, vise at de er mandige, i tillegg til å ha god "social common sense" (Peteet 1994). I litteraturen finnes samtidig argumenter for at unge palestinere forblir ungdom frem til sin bryllupsdag, og at de først da tar steget inn i de voksnes rekker. Mine intervjuobjekters fortellinger viser at samfunnet og ungdommen selv kan ha ulikt syn på dette. For selv om flere fortsatt er ugifte, anser de seg som voksne menn. Flere av mennene hevder at det ikke er din status eller alder som er avgjørende, men heller de handlinger og valg du tar som viser at du er voksen, eller at du er *mann*. Likevel argumenterer jeg i denne oppgaven for at det er noen krav som må oppfylles for å gjennomføre overgangen fra ung gutt til voksen mann, og at disse er knyttet til utdanning, arbeid og ekteskap. Det handler om å oppfylle kriterier som gir deg anerkjennelse som ung mann, og dermed den sosiale aksepten som kreves for å kunne gifte seg.

Utdanning har i de siste 60 årene fungert som en mestringsstrategi for det palestinske folk. For et folk som ofte har liten tilgang på materielle og finansielle ressurser, har løsningen vært å utvikle de menneskelige ressursene gjennom utdanning (og her spesielt høyere utdanning). Dette er en kilde til både økonomisk suksess og sosial integrasjon for unge palestinere. Gjennom høyere utdanning øker de sjansen for å få en jobb, og dermed bli en fullverdig del av samfunnet. Mine intervjuobjekters fortellinger viser også at de anser utdanning som det eneste permanente de kan investere sin tid og penger i, fordi denne kunnskapen og de kvalifikasjonene utdanningen gir, kan ikke forsvinne. Samtidig er det tydelig at høyere utdanning ikke nødvendigvis sikrer en god jobb, noe som kan leses ut fra de høye tallene for arbeidsledighet på Vestbredden, og spesielt for ungdom i tjueårene. Høyere utdanning er meget kostbart, og ikke alle unge har anledning til å studere videre etter grunnskolen. For mange unge menn er det forventet at de bidrar økonomisk til familien. Hvis de ikke har lyst eller anledning til å studere ved universitetet, er alternativet å gå rett ut i arbeidslivet.

I analysen trakk jeg frem situasjonen for unge menn i det palestinske arbeidsmarkedet. Det er veldig viktig at unge menn er en del av arbeidslivet, fordi det kan bidra til å øke deres maskuline status, i tillegg til å muliggjøre sparing for fremtiden. Situasjonen er imidlertid slik at tallene for arbeidsledighet er høyest for unge menn i tjueårene. I tillegg har jeg vist at

høyere utdanning ikke nødvendigvis lettere fører til jobb, og at det kan være lang ventetid for å finne arbeid etter endte studier. Jeg har begrunnet den høye arbeidsledigheten med tapet av arbeidsplasser i Israel og i de israelske bosettingene, og at de Palestinske Selvstyremyndighetene ikke har klart å opprette nok jobber for å veie opp for dette tapet.

Ut fra mine intervjuobjekters fortellinger er det klart at den største forventningen de møter fra samfunnet er knyttet til ekteskap. Et av intervjuobjektene forklarer at ekteskap er det 'endelige målet', og at mange unge menn derfor føler at *alt* de gjør i livet er for å kunne starte sin egen familie. For å oppnå dette er de som unge menn nødt til å oppfylle en rekke kriterier, hvor de fleste av disse er knyttet til økonomiske ressurser. Dermed argumenterer jeg for at overgangen fra ungdom til voksen er slik: utdanning kan føre til en god jobb som gjør at unge menn kan spare penger til å kjøpe eller bygge eget hus. De er også nødt til å spare penger til selve bryllupsfeiringen, som kan være svært kostbar. Først når dette er oppnådd kan unge menn finne en partner og starte sin egen familie. For unge palestinere har dermed valgene de tar stor betydning fra tidlig alder, fordi det er med på å avgjøre mulighetene for fremtiden.

6.2 Hvordan konstrueres palestinsk maskulinitet?

Jeg har i denne oppgaven fokusert på det sosiale kjønn, og hvordan det konstrueres gjennom språket. Ut fra en sosialkonstruktivistisk tilnærming er ikke et kjønn noe som kommer naturlig. Man *er* ikke et kjønn, men man *gjør* det. Menn og deres maskuliniteter er steds- og tidsbetinget, er dermed i konstant endring. De blir både støttet opp under, bestridt og utfordret. Maskulinitetsstudier kan ta utgangspunkt i hvordan menn posisjonerer seg til gjeldende forestillinger gjennom diskursive praksiser. Her studeres hvordan menn jobber for eller mot disse forestillingene.

I oppgaven har jeg argumentert for at maskulinitet og mannsrollen i Palestina er sterkt knyttet til rollene som *forsørger* og *beskytter*. Ut fra mine intervjuobjekters fortellinger er det mannens ansvar å forsørge sin familie. Ved hjelp av litteratur har jeg trukket frem hvordan den patriarkalske kontrakten og familiestrukturen legger føringer for menns og kvinners ulike plikter og roller i familiene. Ansvar om å forsørge gjelder også for mange unge menn, og en økonomisk forpliktelse kan allerede komme tidlig i tenårene. Mine intervjuobjekter forteller også at selv om de (fleste) er ugifte, har de likevel et ansvar for sin familie, og at de er forventet å bidra økonomisk til husholdet. I oppgaven har jeg argumentert for at palestinere

lever i et kollektivt samfunn, hvor et individs handlinger har konsekvenser for de rundt. De unge mennene jeg intervjuet føler derfor sterkt på disse forventningene, som i en viss grad kan virke begrensende for deres egne ønsker og drømmer for eget liv.

Ut fra litteraturen og mine egne intervjuer er palestinske menn forventet å være tøffe, aggressive og beskyttende for å bli ansett som maskuline. Menn skal beskytte familiens ære fra ytre farer. Som jeg argumenterer i analysen er mannens mulighet til å beskytte sin familie veldig begrenset under den israelske okkupasjonen. Kravene om maskulin oppførsel er ikke nødvendigvis minket de siste tiårene, mens hans muligheter for å opprettholde sin maskulinitet og ansikt utad, har minket. Som Ibrahim sier, alle vet at foreldre (og spesielt fedre og andre mannlige familiemedlemmer) ikke kan beskytte barna sine, men de kan ikke tenke på det hele tiden. Jeg argumenterer likevel for at dette faktisk *er* noe menn tenker over, og at de kjenner det på kroppen. For forventningene til dem er uttalt, og disse kravene klarer de ikke alltid imøtekomme. Også unge menn er klar over dette, etter å ha vært vitne til ydmykelse og diskriminering av sine familiemedlemmer i møte med israelske soldater. Unge palestinere har vokst opp i visshet om at de aldri kan være trygge fra farer. Dermed argumenterer jeg for at den israelske okkupasjon har i stor grad angrepet mannens mulighet for å være en beskytter.

6.2.1 Forestillingen om idealmannen

Jeg har i denne oppgaven identifisert en rekke karakteristikk som knyttes til det å være en palestinsk mann. Disse har jeg hentet fra mitt eget datamateriale, i tillegg til diverse litteratur. Jeg har ikke knyttet menn og maskuliniteter spesielt til maktbegrepet, og hvilken autoritet de viser overfor kvinner og andre menn. Jeg har heller valgt å fokusere på hvordan menn posisjonerer seg med tanke på en idealisert mannsform. Forestillingen om denne idealmannen er sterk også i Palestina. Om idealmannen faktisk finnes er noe uvisst, men det eksisterer et bilde av hvordan menn *bør* være for å være *ordentlige menn*.

Kan det være at unge, palestinske menns forståelse av egen mannlighet er annerledes fra foreldrenes? Som skrevet argumenterer Inhorn (2012) for at det er slik, og jeg vil hevde at dette til en viss grad også gjelder for mine intervjuobjekter. Maskuliniteten er i endring i Palestina, og det virker som de unge mennene jeg intervjuer både jobber for og imot gjeldende forestillinger og praksiser. Inhorn argumenterte også for at enhver studie av

maskulinitet i Midtøsten bør ta utgangspunkt i Connells teori om hegemonisk maskulinitet. Denne teorien har blitt kritisert for ikke å se nyansene av de ulike maskulinitetene og mannlighetene som finnes på forskjellige steder, og at idealmannen ofte blir koblet med et stereotypisk bilde av mannen. Jeg vil hevde at dette også er gjeldende for palestinsk maskulinitet. Derfor er det ikke nødvendigvis sann at denne teorien passer inn i min studie, fordi jeg fokuserer mer på hvordan menn *selv* opplever sin egne liv. Dette har imidlertid Connell erkjent at er en av svakhetene ved teorien. Jeg har derfor ikke fokusert så mye på hvordan dette idealet har oppstått og hvordan det skaper et maskulinitetshierarki, men heller på hvordan menn posisjonerer seg med tanke på dette idealet.

Forestillingen om idealmannen i Palestina er noe som unge menn posisjonerer seg mot, og de kan jobbe for eller mot dette idealet. Mine intervjuobjekter virker å føye seg etter dette idealet, selv om de ikke er enige i hva som er forventet av unge menn. Samtidig har analysen vist at menn kan plassere seg høyere opp i maskulinitetshierarkiet enn de i realiteten er, og at individer og samfunnet kan definere en idealmann eller hegemonisk maskulin mann på ulik måte. På samme tid virker mine intervjuobjekter ressurssterke, og klarer seg bedre enn mange andre unge menn på Vestbredden. Hvordan menn posisjonerer seg, og i hvilken grad de kan det, er avhengig av hvilke ressurser og hvilken status de har. Noen menn har større rom å manøvrere innenfor, og kan sjonglere sin mannsrolle mer enn andre.

6.3 Hvilke konsekvenser kan det få hvis unge menn ikke klarer å oppfylle de samfunnsmessige forventningene?

For å få sosial aksept som mann må han følge de gjeldende sosiale og kulturelle normene. Det henger en konstant bevisbyrde over menn, mannlighet er ikke noe naturlig, men må vises for de rundt hele tiden. Jeg har i oppgaven vist hvordan menn virker å være de største kritikerne av andre menn og deres grad av maskulinitet.

Ut fra intervjuobjektene fortellinger er det klart at det vil ha konsekvenser ikke å oppfylle samfunnsforventningene. Spesielt gjelder dette med tanke på forventningen om ekteskap. Det virker som om det er akseptabelt å være ugift mann inntil en viss tid, som er i starten av trettiårene. Dette betyr at unge menn i tjueårene har et begrenset tidsrom å få på plass alt som skal til (utdanning, arbeid) før de kan ta steget inn i ekteskapet. Og ved å falle utenfor normen vil de kunne risikere å møte fordømmelse fra samfunnet, i form av kritiske spørsmål,

kommentarer og blikk. Så lenge ekteskap er en sentral del av det å være voksen, vil jeg argumentere for at det er høyst problematisk at unge menn, men også kvinner, kan føle seg tvunget til å utsette ekteskap til slutten av tjuetårene. Det betyr at de fremdeles ikke er ansett som voksne individer, og dermed heller ikke fullverdige medlemmer av samfunnet.

Normen om mannen som hovedforsørger er fortsatt sterkt i Palestina, til tross for den rådende sosiopolitiske situasjonen. I analysen argumenterer jeg derfor for at samfunnet ikke har tatt innover seg den situasjonen som mange unge menn i Palestina i dag lever under. Mine intervjuobjekter gir uttrykk for at de ønsker mer ansvarsfordeling mellom menn og kvinner, men er også bevisst på at det til syvende og sist er deres ansvar. Hvis han ikke klarer å forsørge, er han ikke *mann*. Jeg argumenterer i analysen for at samfunnets forventninger har vært sene til å tilpasse seg den faktiske situasjonen for unge menn, og at dette medfører at mange unge menn føler seg som tapere i samfunnet (som jeg viste i analysen, gjennom fortellingene om Nathem, Mahmood og Ibrahim sin venn). Det kan resultere i at unge menn isolerer seg fra samfunnet, fordi de ikke orker å møte samfunnets fordømmelse over deres situasjon. Selv om mine intervjuobjekter selv føler at de oppfyller samfunnets kriterier for hvordan å være en god mann og en bidragsyter/forsørger for sin familie, trekker de alle frem at denne situasjonen ikke er like enkel for alle unge menn. Den konstante bevisbyrden som henger over unge menn, gjør at menn som faller utenfor risikerer å bli sett som umannlige eller lite maskuline. En manns status er derfor ikke permanent, men noe som kan mistes hvis han ikke oppfyller de forventningene som er satt. Det er tydelige at unge, palestinske menn kjenner på dette, noe som kommer frem når de kritiserer andre menns væremåte og oppførsel. På samme tid hever de sin egen mannlighet over andres.

Jeg argumenterer videre for at den politiske situasjonen i de palestinske områdene er et bakteppe for begrensningene unge menn møter i sin hverdag. Det er derimot de kulturelle faktorene, og kravene som blir satt for å være en *god mann*, som gjør at menn føler at de har feilet. Det som kan oppleves som en individuell krise (ikke å ha ressursene som kreves for å stifte egen familie), er samtidig en del av et større bilde. Jeg har vist hvordan mange unge menn føler skam og skyld over sin egen sosiale posisjon, og at de ikke ser det som en del av et strukturelt, sosialt og politisk problem. I dette henseendet har teorien om *waithood* blitt trukket frem. Her argumenteres det for at fordi overgangen utdanning, arbeid og ekteskap blir trukket ut i tid, går unge mennesker i en ventefase, hvor de verken er å regne som barn eller voksne.

6.3.1 Er unge, palestinske menn i krise?

En rekke studier har lagt stor vekt på hvordan det i dag foregår en maskulinitetskrise blant menn i Midtøsten. Det er ulike tilnærminger til dette, og i tillegg er det liten enighet om hva som er årsaken til denne krisen, og hva løsningen kan være. Formålet med denne oppgaven har ikke vært å identifisere en krise, men heller trekke frem eventuelt problematiske aspekter ved unge menns liv. I den anledning har jeg belyst mine intervjuobjekter ved hjelp av slike studier, og diskutert hvorvidt de er i krise.

En maskulinitetskrise oppstår når subjektive erfaringer ikke står i samsvar med hva som forventes av dem sosialt og kulturelt. Jeg har trukket frem psykososial tilnærming, som legger størst vekt på menns personlige følelser og tanker rundt deres egen situasjon. En sosialkonstruktivistisk tilnærming fokuserer mer på de bakenforliggende strukturene som muliggjør eller begrenser maskulin praksis. I denne oppgaven har jeg belyst menns situasjon gjennom begge disse tilnærmingene, men med størst vekt på menns egen opplevelse. Jeg har argumentert at fra et samfunnsperspektiv er det tydelig at mange unge menn sliter. Ser vi situasjonen for unge menn utenfra, kan det hevdes at fordi så mange unge menn har vansker med overgangen til voksenlivet, inkludering i arbeidsmarkedet, å oppfylle de forventede mannsrollene, foregår det en maskulinitetskrise. I denne oppgaven er fokuset derimot på et individnivå, som legger mer vekt på menns egne opplevelser. Ut fra intervjuobjektene og deres fortellinger er det ingen tydelige tegn på at det foregår en slik krise for menn, og spesielt ikke for mennene som er intervjuet. Samtidig forteller de at andre unge menn kan ha vanskeligheter med å oppfylle de forventningene som samfunnet har satt. Å definere situasjonen for unge menn i Palestina som en generell maskulinitetskrise ser jeg derfor som noe overdrevet. Jeg argumenterer for at det ikke kan identifiseres en generell maskulinitetskrise, men heller tendenser til kriser for enkelte (grupper av) menn.

Det som av intervjuobjektene trekkes frem som mer problematisk enn mannsidentiteten, er deres palestinske identitet. Den sosiopolitiske situasjonen på Vestbredden påvirker deres maskuline praksis og muligheter for dette, men det er angrepet på menneskeverdet, og den kollektive ydmykelsen og urettferdigheten de blir utsatt for, som gjør livet vanskelig.

Ut fra denne studien virker det ikke som at intervjuobjektene, eller andre unge menn, utfordrer konstruksjonen av mannsrollen i det palestinske samfunnet. De forholder seg til de

forventningene som er satt, selv om de ikke nødvendigvis er helt enig i at det bør være slik, og selv om det kan være vanskelig. De føler seg forpliktet til å innfri de forventningene som er satt, men erkjenner at dette kan gå på bekostning av egne ønsker og drømmer. De er klar over normene om hvordan være en god mann, og dette virker de å leve etter. Når det er sagt, virker deres holdninger å være annerledes fra deres foreldregenerasjon, og det kan derfor tenkes at kjønnsrollene og forventningene til disse er i endring, om enn ikke så mye som de kunne tenke seg. De sosialt konstruerte kjønnsrollene, og forestillingen om den palestinske idealmannen, er høyst levende, og dette posisjonerer og forholder intervjuobjektene seg til. De virker å føle at de er vellykkete og *gode menn*, og sliter ikke nevneverdig med sin kjønnsrolle (selv om de fortsatt er ugifte). Gjennom ulike strategier virker de å underbygge og opprettholde disse forestillingene om å være *mann på en riktig måte*.

Litteraturliste

- Abu-Nahleh, L. (2006). Six families: Survival and mobility in times of crisis. I Taraki, L. (red.), *Living Palestine: Family survival, resistance, and mobility under occupation*, (103- 184). New York: Syracuse University Press.
- Adamson, L., & Lyxell, B. (1996). Self-concept and questions of life: Identity development during late adolescence, *Journal of Adolescence*, 19, 569-582.
- Al- Qudsi, S. S. (2000). Profiles of Refugee and Non-Refugee Palestinians from the West Bank and Gaza, *International Migration*, 38(4), 79-107.
- Alzaroo, S., & Hunt, G. L. (2003). Education in the context of conflict and instability: The Palestinian case, *Social policy and administration*, 37(2), 165- 180.
- Arnett, J. J. (2001). Conceptions of the transition to adulthood: Perspectives from adolescence through midlife, *Journal of Adult Development*, 8(2), 133-143.
- Arnett, J. J. (2007). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for?, *Child development perspectives*, 1(2), 68-73.
- Assaad, R., & Barsoum, G. (2009). Rising expectations and diminishing opportunities for Egypt's young. I Dhillon, N., & Yousef, T. (red.), *Generation in waiting: The unfulfilled promise of young people in the Middle East*, (67- 94). Washington: Brookings Institution Press.
- Baxter, J. (2010). Case studies in qualitative research. I Hay, I. (red.), *Qualitative research methods in human geography*, (3. utgave, 81-97). Don Mills: Oxford University Press.
- Bradshaw, M., & Stratford, E. (2010) Qualitative research design and rigour. I Hay, I. (red.), *Qualitative research methods in human geography*, (3. utgave, 69-80). Don Mills: Oxford University Press.
- Chatty, D. (2010). Palestinian refugee youth: Agency and aspiration, *Refugee Survey Quarterly*, 28(2/3), 318-338.
- Cloke, P., Cook, I., Crang, P., Goodwin, M., Painter, J., & Philo, C. (2004). *Practising human geography*. London: Sage
- Connell, R. W. (2005). *Masculinities*. (2.utgave). Cambridge: Polity Press.
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & society*, 19(6), 829-859.
- Dhillon, N., Dyer, P., & Yousef, T. (2009). Generation in waiting: An overview of school to work and family formation transitions. I Dhillon, N., & Yousef, T. (red.), *Generation in waiting: The unfulfilled promise of young people in the Middle East*, (11- 38). Washington: Brookings Institution Press.
- Dhillon, N., & Salehi-Isfahani, D. (2009). Looking ahead: Making markets and institutions work for young people. I Dhillon, N., & Yousef, T. (red.), *Generation in waiting: The unfulfilled promise of young people in the Middle East*, (240-251). Washington: Brookings Institution Press.
- Dhillon, N., & Yousef, T. (2009). Introduction. I Dhillon, N., & Yousef, T. (red.), *Generation in waiting: The unfulfilled promise of young people in the Middle East*, (1- 10). Washington: Brookings Institution Press.
- Dowling, R. (2010). Power, subjectivity, and ethics in qualitative research. I Hay, I. (red.), *Qualitative research methods in human geography*, (3. utgave, 26-39). Don Mills: Oxford University Press.
- Dunn, K. (2010). Interviewing. I Hay, I. (red.), *Qualitative research methods in human geography*, (3. utgave, 101-138). Don Mills: Oxford University Press.
- Edwards, T. (2006). *Cultures of masculinity*. London: Routledge.

- Ekenstam, C. (2006). Män, manlighet och omanlighet i historien. I Lorentzen, J. & Ekenstam, C. (red.), *Män i Norden. Manlighet och modernitet 1840-1940*, (13-47). Hedemora: Gidlund.
- Fronk, C., Huntington, R. L., & Chadwick, B. A. (1999). Expectations for traditional family roles: Palestinian adolescents in the West Bank and Gaza, *Sex Roles*, 41(9/10), 705-735.
- Frosh, S., Phoenix, A., & Pattman, R. (2002). *Young masculinities: Understanding boys in contemporary society*. Basingstoke: Palgrave.
- Giacaman, R., Abu-Rmeileh, N. M., Husseini, A., Saab, H., & Boyce, W. (2007a). Humiliation: The invisible trauma of war for Palestinian youth, *Public health*, 121(8), 563-571.
- Giacaman, R., Shannon, H. S., Saab, H., Arya, N., & Boyce, W. (2007b). Individual and collective exposure to political violence: Palestinian adolescents coping with conflict, *European Journal of Public Health*, 17(4), 361-368.
- Giacaman, R., Rabaia, Y., Nguyen-Gillham, V., Batniji, R., Punamäki, R-L., & Summerfield, D. (2011). Mental health, social distress and political oppression: The case of the occupied Palestinian territory, *Global Public Health: An International Journal for Research, Policy and Practice*, 6(5), 547-559.
- Gilmore, D. D. (1990). *Manhood in the making: Cultural concepts of masculinity*. New Haven: Yale University Press.
- Hammack, P. L. (2006). Identity, conflict, and coexistence: Life stories of Israeli and Palestinian adolescents, *Journal of Adolescent Research*, 21, 323-369.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. (2007). *Ethnography: Principles in practice*, (3. utgave). London: Routledge.
- Hart, J. (2008). Dislocated masculinity: Adolescence and the Palestinian nation-in-exile, *Journal of Refugee Studies*, 21(1), 64-81.
- Hasselknappe, G., & Tveit, M. (2007). *Against the odds: How Palestinians cope through fiscal crisis, closures and boycott*. FAFO-report 2007:41.
- Hoda, R., Magued, O., & Roudi-Fahimi, F. (2005). Marriage in The Arab World, *Population Reference Bureau*.
- Holt, M. (2003). Palestinian women, violence, and the peace process, *Development in practice*, 13(2/3), 223- 238.
- Inhorn, M. C. (2012). *The new Arab man: Emergent masculinities, technologies, and Islam in the Middle East*. Princeton: Princeton University Press.
- Kahn, J. S. (2009). *An introduction to masculinities*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Kanaaneh, R. (2005). Boys or men? Duped or "made"? , *American Ethnologist*, 32(2), 260-275.
- Karolak, M., Guta, H., & Alexander, N. H. (2014). Fluid Masculinities? Case Study of the Kingdom of Bahrain. I *Masculinities in a Global Era*, (159-174). New York: Springer.
- Kearns, R. A. (2010). Seeing with clarity: Undertaking observational research. I Hay, I. (red.), *Qualitative research methods in human geography*, (3. utgave, 241-258). Don Mills: Oxford University Press.
- Lorentzen, J. (2006). Forskning på menn og maskuliniteter. I Lorentzen, J. & Mühleisen, W. (red.), *Kjønnforskning. En grunnbok*, (121- 135). Oslo: Universitetsforlaget.
- McDonald, D. A. (2010). Geographies of the body: Music, violence and manhood in Palestine, *Ethnomusicology Forum*, 19(2), 191-214.
- Mitchell, L. E. (2009). *Making ends meet: Gender and household coping strategies in the West Bank*. FAFO-report 2009:48.
- Mitchell, L. E. (2010): *Coping, Closure and Gendered Life Transitions: Palestinian's Responses to the Erosion of Male Breadwinning Work*, FAFO-report 2010:34.

- Mortensen, E., Egeland, C., Gressgård, R., Holst, C., Jegerstedt, K., Rosland, S., & Sampson, K. (2008). *Kjønnteori*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Murphy, E. C. (2012). Problematizing Arab youth: Generational narratives of systemic failure, *Mediterranean Politics*, 17(1), 5-22.
- Nguyen- Gillham, V., Giacaman, R., Naser, G., & Boyce, W. (2008). Normalising the abnormal: Palestinian youth and the contradictions of resilience in protracted conflict, *Health and Social Care in the Community*, 16(3), 291-298.
- O'Connell-Davidson, J., & Layder, D. (1994). *Methods, sex and madness*. London: Routledge.
- Olmsted, J. C. (2005). Gender, Aging, and the Evolving Arab Patriarchal Contract, *Feminist Economics*, 11(2), 53-78.
- Pat-Horenczyk, R., Qasrawi, R., Lesack, R., Haj-Yahia, M., Peled, O., Shaheen, M., ... & Abdeen, Z. (2009). Posttraumatic symptoms, functional impairment, and coping among adolescents on both sides of the Israeli–Palestinian conflict: A cross-cultural approach, *Applied Psychology*, 58(4), 688-708.
- Peteet, J. (1994). Male gender and rituals of resistance in the Palestinian "intifada": A cultural politics of violence, *American Ethnologist*, 21(1), 31-49.
- Qouta, S., & Odeh, J. (2005). The impact of conflict on children: The Palestinian experience, *Journal of Ambulatory Care Management*, 28(1), 75-79.
- Ragin, C.C., & Amoroso, L. M. (2011). *Constructing social research: The unity and diversity of method*, (2. utgave). Los Angeles: Sage Publications.
- Reeser, T. W. (2010). *Masculinities in theory: An introduction*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Sa'ar, A., & Yahia-Younis, T. (2008). Masculinity in Crisis: The Case of Palestinians in Israel, *British Journal of Middle Eastern Studies*, 35(3), 305-323.
- Sagy, S., & Adwan, S. (2006). Hope in times of threat: The case of Israeli and Palestinian youth, *American Journal of Orthopsychiatry*, 76(1), 128-133.
- Salehi-Isfahani, D., & Dhillon, N. (2008). Stalled youth transitions in the Middle East: A framework for policy reform, *Middle East Youth Initiative Working Paper*, (8).
- Sayre, E., & Al-Botmeh, S. (2009). Youth exclusion in the West Bank and Gaza Strip: The impact of social, economic and political forces, *Middle East Youth Initiative Working Paper*, (10).
- Siraj, A. (2010). "Because I'm the man! I'm the head": British married Muslims and the patriarchal family structure, *Contemporary Islam*, 4(2), 195-214.
- Siraj, A. (2014). "Men are hard ... Women are soft": Muslim men and the construction of masculine identity. I *Masculinities in a Global Era*, (101-116). Springer: New York.
- Solbrække, K. N. & Aarseth, H. (2006). Samfunnsvitenskapenes forståelser av kjønn. I Lorentzen, J. & Mühleisen, W. (red.), *Kjønnsforskning. En grunnbok*, (63- 76). Oslo: Universitetsforlaget.
- Taraki, L. (2006). Introduction. I Taraki, L. (red.), *Living Palestine: Family survival, resistance, and mobility under occupation*, (xi-xxx). New York: Syracuse University Press.
- Thagaard, T. (2003). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs occupied Palestinian Territory. (2014). *Area C of the West Bank: Key humanitarian concerns*. Hentet fra http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_area_c_factsheet_August_2014_english.pdf.
- Vandello, J. A., Bosson, J. K., Cohen, D., Burnaford, R. M., & Weaver, J. R. (2008).

- Precarious manhood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(6), 1325-1339.
- Veronese, G., Castiglioni, M., Barola, G., & Said, M. (2012). Living in the shadow of occupation: Life satisfaction and positive emotion as protective factors in a group of Palestinian school children, *Children and Youth Services Review*, 34, 225-233.
- Veronese, G., Castiglioni, M., Tombolani, M., & Said, M. (2011). 'My happiness is the refugee camp, my future Palestine': Optimism, life satisfaction and perceived happiness in a group of Palestinian children, *Scandinavian journal of caring sciences*, 26(3), 467-473.
- Walle, T. M. (2004). Menn og maskuliniteter. I Fuglerud, Ø. (red.), *Andre bilder av "de andre"*. *Transnasjonale liv i Norge*, (330-354). Oslo: Pax forlag.
- Warren, T. (2007). Conceptualizing breadwinning work, *Work, Employment & Society*, 21(2), 317-336.
- Winchester, H. P. M., & Rofe, M. W. (2010). Qualitative research and its place in human geography. I Hay, I. (red.), *Qualitative research methods in human geography*, (3. utgave, 3-25). Don Mills: Oxford University Press.

Vedlegg 1

Liste over intervjuobjekter

Navn	Karakteristika	Type
Samir	Nøkkelperson. Mann, 33 år, Bethlehem	Flere samtaler og diskusjoner
Omar	Ugift mann, 25 år, flyktning, høyere utdanning. Fra Bethlehem	1 dybdeintervju
Khalid	Gift mann, 25 år, høyere utdanning. Fra Bethlehem	1 dybdeintervju
Hassan	Ugift mann, 26 år, under utdanning, jobber i servicesektor. Flyktning fra Bethlehem.	1 dybdeintervju
Ibrahim	Ugift mann, 28 år, høyt utdannet, jobber i Jerusalem. Fra Øst-Jerusalem.	1 dybdeintervju
Abdullah	Ugift mann, 23 år fra Ramallah. Yrkesfaglig utdanning.	1 dybdeintervju
Ali	Ugift mann, 24 år, høyere utdannet. Flyktning fra Bethlehem	1 dybdeintervju
Noor	Kvinne, 24 år, fra Øst-Jerusalem	1 intervju
Fatima	Kvinne, 26 år, fra Ramallah	1 intervju

Vedlegg 2

Request of participation in research project

”Young Palestinian men- social expectations and living conditions”

Background and purpose of study

The purpose of this study is to explore the expectations young Palestinian men meet in their daily lives. These expectations can come from family, friends and society. I will also research what kind of cultural, social and political limitations this group faces when trying to meet these expectations.

This study is part of my master thesis in Human Geography at the University in Oslo, Norway.

I would like to ask you to participate in this study because you are a part of the demographic group I wish to study, and might give me some valuable insight in this field.

What will the participation require from you?

Your participation in this study will require doing an interview with me. The length of the interview will be approximately 45- 60 mins. I will only take notes during the interview. The questions I will ask will concern the expectations you meet as a young man; education and work, marriage and starting a family, as a financial provider etc. I will continue by asking some questions about your current living conditions, and end the interview by hearing your thoughts about your own future.

How will the information about you be handled?

All information given to me will be confidential. I will be the only one with access to the data, and your name and personal information will be made anonymous.

The project's end date is planned May 20th 2014. The data I have collected in my fieldwork will then be made anonymous and deleted.

Voluntary participation

Participation in this study is voluntary, and you can at any given time withdraw your approval to participate in the study. All of the information about you will be made anonymous and deleted if you decide to withdraw from the study.

If you would like to participate or have any questions, please contact Mari Mass, phone number.....

Vedlegg 3

Intervjuguide

Sosiale og økonomiske forhold

Alder og bosted

Familie: foreldre og søsken

Sivilstatus (gift/ugift, hvor lenge)

Utdanning (nivå og hvor)

Arbeid (hvorfor dette yrket)

Id-kort (blått/grønt)

Flyktning/ikke-flyktning

Tema 1: Forventninger

1. Hva blir forventet av deg som ungdom/ung?
2. Hva blir forventet av deg som mann/ung mann?
 - Kan du karakterisere en palestinsk mann? Hvilke ansvarsområder har han?
Maskulinitet, beskyttere av familien, økonomisk trygghet.
 - Hvor viktig er utdanning?
 - Hvor viktig er jobb, og en spesiell type jobb (inntektsnivå og status)
3. Hvordan er rollene innad i din familie? Er det klare kjønnskiller/mønster med tanke på arbeidsfordeling? Hvem har det økonomiske ansvaret, hvem gjør husarbeid osv?
4. Hvilken rolle har du i familien? Forsørger/økonomisk ansvar?
5. Forventes det at du gifter deg og etablerer egen familie? Hvis ja, er det noe du ønsker selv? Hva skal til for at du skal kunne gifte deg og etablere din egen familie? (av praktiske ting; hus, jobb etc.)
6. Er det forskjell på hva du forventer av deg selv i fremtiden, og hva familien og samfunnet forventer?
7. Hvordan føler du deg hvis du ikke kan oppfylle disse forventningene?

Tema 2: Livsvilkår

1. Hva er situasjonen for unge menn på Vestbredden? Er det forskjell mellom kvinner og menns situasjon?
2. Føler du at du kan oppfylle forventningene til deg som ung mann?
3. Hvis nei, hva er begrensningene du møter i hverdagen/ hva forhindrer deg til å oppfylle disse forventningene?
 - Begrenser din **familie** ditt handlingsrom? Forpliktelser og ansvar?
 - Sosialt nettverk og omverden
 - Karriere - har du de karrieremulighetene du ønsker? Hvilke begrensninger møter du?
 - Utdanning
 - Okkupasjon – sjekkpunkter, soldater, closures, økonomiske vanskeligheter

Tema 3: Fremtid

1. Hva ønsker du for din fremtid?
2. Hvordan ser du realistisk for deg din egen fremtid? Hvilke muligheter ser du?
 - Karriere, familie, annet
 - frykt, angst, stress
 - forverring eller forbedring?
3. Hva gir deg støtte i hverdagen? Hva driver deg fremover?
 - Venner og familie?